

Grønt samhold – for alle, for alltid!

MDGs alternative statsbudsjett for 2024

Publisert 16. november, 2023. Oppdatert 21. november (mindre feilrettinger)
mdg.no/altbud24

Grønt samhold

Målet med det grønne politiske prosjektet er velferd, for alle, for alltid. Solidaritet på tvers av landegrenser og generasjoner er kjernen i MDGs prosjekt. Skal vi få til det må vi tørre å tenke nytt. Sammen må vi klare å løse de kortsiktige utfordringene og krisene verden står i, samtidig som vi sikrer at også våre barn og barnebarn kan leve gode og trygge liv.

FN sier at rike land som Norge må bli nullutslippssamfunn innen 2040. Norge har bare kuttet litt over 4 prosent så langt. MDG legger fram et grundig klimabudsjett med tiltak som må til for å kutte 80 prosent av utslippene innen 2030. Det er vanskelig, men mulig, dersom politikerne vil det. Det er også bra for å sikre trygge arbeidsplasser i Norge framover.

Det haster å satse på et sirkulært og framtidsrettet næringsliv. Da må vi ta i bruk de statlige musklene Norge har. MDG setter av 50 milliarder til at staten kan gå inn med kapital i bedrifter som blir viktige i det grønne skiftet. Pengene, krafta og de kloke hodene må brukes for å bygge opp framtidens næringer. For å få en bærekraftig og mer robust økonomi må vi slutte å lete etter mer olje og gradvis fase ut produksjon av fossil energi. MDG viser også hvordan Norge skal verne en tredjedel av naturen, og bygge den opp, heller enn ned. Vi bruker en milliard mer enn regjeringen på klimatilpasning. For å øke norsk selvforsyning vrir vi jordbrukspolitikken til å få flere små og mellomstore bruk, fra sentrale strøk til distriktene, og fra produksjonsstøtte til arealstøtte, kulturlandskapspleie og til mer norskprodusert plantemat til både mennesker og dyr.

En mer urolig verden rammer de som har minst hardest, både her i Norge og i verden. Fattigdommen øker også her i Norge. MDG omfordeler milliarder i skattelette til de med vanlig lønn. Familier får økonomisk pusterom, med blant annet billigere mat og mer i barnetrygd. MDG gir mer til studentene, til minstepensjonistene og til barnefamiliene. Vi doubler også sosialstøtten og innfører den som en garantert minsteinntekt.

De humanitære behovene i verden er rekordstore. Det er i Norges klare interesse å bidra til trygghet og stabilitet i andre land. Derfor er det uansvarlig at regjeringen nok en gang ikke når bistandsprosenten og har små ambisjoner for det internasjonale klimaarbeidet. MDG innfører en klimaprosent til fattige land, i tillegg til bistandsprosenten. Vi oppretter også et flerårig program for humanitær hjelp og gjenoppbygging av Gaza på 5 milliarder årlig. Dette er innenfor handlingsregelen. I tillegg viderefører vi et solidaritetsfond for gjenoppbygging av Ukraina, mer fornybar energi i Europa og mat- og energisikkerhet til fattige land.

Velferd er mer enn vekst. For MDG er ikke spørsmålet bare hva vi skal leve av, men hva vi skal leve for. Vi gir mer tid til det som betyr noe; venner, familietid, barnelek i gresset, turer i urørt natur, og trygge lokalsamfunn hvor man stiller opp for hverandre.

Lan Marie Nguyen Berg
parlamentarisk leder for MDG

Innhold

1. Et utslippsfritt og naturvennlig samfunn.....	5
1.1. Store grep for store mål.....	5
1.2. Fremtidens energisystem: Demokratisk fornybar energi istedenfor mer olje og gass.....	6
1.3. Lett å velge miljøvennlig.....	7
1.4. Lett å reise miljøvennlig i hele landet.....	9
1.5. Ny og ambisiøs naturpolitikk.....	10
2. Fremtidsrettet næringspolitikk og trygge jobber.....	12
2.1. Sirkulærøkonomi – ressurser i kretsløp.....	12
2.2. Statlig eierskap, ikke subsidier.....	13
2.3. Lettere å være gründer og entreprenør.....	14
2.4. Et mer bærekraftig jordbruk.....	15
2.5. Utslippsfritt og dyrevennlig fiskeri og oppdrett.....	15
3. Omfordeling for et trygt og rettferdig samfunn.....	17
3.1. MDGs dyrtidspakke.....	17
3.2. Et skattesystem som reduserer forskjellene.....	18
Eksempel: Dette får en familie på fire med vår politikk.....	19
3.3. Klimabelønning reduserer forskjellene.....	20
4. Livskvalitet som grønn tråd i politikken.....	22
4.1. En god start på livet.....	22
4.2. En likestilt hverdag for funksjonshindrede.....	23
4.3. Helseløft.....	24
4.4. Satsing på psykisk helse.....	26
4.5. Hjelp, ikke straff.....	27
4.6. En rettsstat som ivaretar alles rettigheter.....	28
4.7. Gode opplevelser for alle, for alltid: Kultur og frivillighet.....	29
5. Kunnskap for et grønnere samfunn.....	31
5.1. Barnehage og skole.....	31
5.2. Høyere utdanning og en god studiehverdag.....	31
5.3. Forskning.....	32
6. Solidaritet under press.....	32
6.1. Et mer mangfoldig samfunn.....	32
6.2. Ansvarlig, human asylpolitikk.....	33
6.3. Bistand for global rettferdighet.....	34
6.4. Dyrevern.....	36
7. Sikkerhet hjemme og ute.....	37
7.1. Klimatilpasning er beredskap.....	37
7.2. Forsvar i en ny geopolitisk situasjon.....	38

Vedlegg I: MDGs klimabudsjett: Slik kutter vi i 2024 og når klimamålene i 2030.....	40
Vedlegg II: Omstillingsavgift.....	56
Vedlegg III: Verbalforslag alternativt statsbudsjett 2024.....	58
Vedlegg IV: Totale utgifter og inntekter.....	62
Vedlegg V: Alle prioriteringer.....	64
01 Statsforvaltning.....	65
02 Familie, forbruker, kirke og trossamfunn.....	66
03 Kultur og likestilling mv.....	68
04 Utenriks.....	71
05 Justis.....	77
06 Innvandring, regional utvikling og bolig.....	84
07 Arbeid og sosial.....	87
08 Forsvar.....	89
09 Næring.....	90
10 Fiskeri.....	92
11 Landbruk.....	92
12 Olje og energi.....	95
13 Miljø.....	99
14 Kontroll og konstitusjon.....	112
15 Helse.....	112
16 Utdanning og forskning.....	119
17 Transport, kommunikasjon.....	121
18 Rammeoverføringer kommunesektoren.....	125
19 Tilfeldige utgifter og inntekter.....	126
20 Stortinget, Finansadministrasjon.....	126
21 Skatter, avgifter og toll.....	127
22 Utbytte.....	136
23 SPU.....	136
00 Lånetransaksjoner.....	136

1. Et utslippsfritt og naturvennlig samfunn

1.1. Store grep for store mål

Tiden for somling, nøling og forsiktige miljøtiltak er over. De virkelig store grepene må iverksettes nå for å unngå farlige og irreversible klimaendringer og massiv utryddelse av mangfoldet av liv på jorden. Dette budsjettet viser hvordan en helt ny klima- og miljøpolitikk kan utformes innenfor ansvarlige økonomiske rammer.

Det er ingen tegn til at Støre-regjeringen gjør slutt på 30 år med handlingslammelse i klimapolitikken. Utslippene gikk ned med 0,8 prosent i 2022. Norge har [bare kuttet 4,7 prosent](#) siden 1990.

Målet om 80 prosent utslippskutt innen 2030 er et ekstremt ambisiøst mål. Det viser at det er store omstillinger som må til hvis Norge skal være i rute med det som forventes, kreves og trengs av Norge for å nå klimamålene og stanse farlige klimaendringer.

I naturpolitikken er regjeringens forslag til statsbudsjett blottet for nye tiltak. Det trengs et juridisk bindende mål om arealnøytralitet slik at Norge slutter å tape natur og begynner å restaurere den. Det krever en helt ny arealpolitikk i de fleste norske kommuner. Samtidig må staten stille opp med mer penger til vern, kartlegging og ikke minst restaurering av naturskog, bekker, fiskebestander og myrer. Et annet viktig grep er å slutte å bruke milliarder på å ødelegge natur ved å bygge nye motorveier.

Den økonomiske politikken er helt avgjørende for alle ledd i klima- og naturpolitikken, og for å redusere overforbruk og sløsing av ressurser. De bærekraftige, naturvennlige alternativene må lønne seg. Det trengs en systemendring. De som forurenser må betale for det. Avgifter er nødvendig for å få det til. MDG deler ut inntektene fra miljøavgiftene igjen som en folkebonus, for å kompensere for høyere priser.

Hovedsatsinger:

- Klimapolitikk som kutter utslippene med 80 prosent innen 2030.
- En naturpolitikk som snur trendene og gjør norsk natur rikere – ikke fattigere
- Et grønt skattesifte som gjør grønne valg lønnsomme.
- Flytte investeringene vekk fra olje og gass og inn i grønn energi og industri.
- En prosent av BNP til internasjonale klima og miljø og naturtiltak.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Innføre en klimaprocent til klima, natur og miljøtiltak over hele kloden	55 000
Etablering av fond for grønne statlige investeringer	50 000

Omstillingsavgift som flytter penger ut av olje og gass og inn i omstilling.	9 000
Styrke Klima og Miljødepartementet med 6,2 milliarder for å trappe opp klimatiltak, skogvern, naturrestaurering, plastoppyrdding m.m.	6 200
Krisepakke for energisparing og solenergi i husholdninger, bedrifter og offentlige bygg.	3220
Kutt i naturskadelige veiprosjekter.	7 495
Billigere kollektivtransport - nasjonalt reisekort.	3 000
Klimabelønning til alle nordmenn.	14 761
Mer rettferdig og miljøvennlig strømstøtteordning som gir sterkere insentiver til energisparing ved å dele ut lik sum til alle.	0

1.2. Fremtidens energisystem: Demokratisk fornybar energi istedenfor mer olje og gass

Energisparing og solenergi for alle

Den mest miljøvennlige energien er den vi ikke bruker og den vi kan produsere lokalt, med for eksempel solceller og varmepumper. Både klima, naturen og lommeboka tjener på energisparing. Og gevinsten kommer raskt. Å bytte vinduer, installere varmepumpe eller legge solceller på taket tar bare noen uker, mens bygging av storskala ny energiproduksjon tar mange år. Derfor er energisparing og solenergi viktig for Norges energisikkerhet de kommende årene.

Energisparing og solenergi har alltid vært nedprioritert i Norge. Slik er det fortsatt med regjeringens politikk. Regjeringen sløser strøm og pengene til folk og bedrifter i hele landet. MDG setter av 2 milliarder mer enn regjeringen til Enova for raske investeringer i solenergi, energisparing og varmepumper.

MDG gir Enova mer midler til å støtte til familier med lav inntekt. I tillegg dekker Husbanken kostnaden for varmepumper til folk som bor i privatboliger og har dårlig råd. Husholdningene får gratis energirådgivning og trenger ikke betale kommunale gebyrer for søknader om energitiltak i egen bolig.

MDGs strømstøtteordning er mer sosialt rettferdig enn regjeringens modell, samtidig som det fortsatt lønner seg å spare energi. I stedet for at de som bruker mest strøm får utbetalt mest i strømstøtte, får alle innbyggere i områder med høy strømpris en lik sum.

Vindkraft til havs

Norge har Europas beste havvindressurser, men er blant [Europas dårligste](#) til å utnytte dem. En stor havvindutbygging kan bidra vesentlig til å dekke Europas energibehov uten fossil energi. I tillegg vil havvind gi store inntekter og mange arbeidsplasser i Norge. For MDG er

det avgjørende at en utbygging tar hensyn til naturen. Dette budsjettet prioriterer omfattende kartlegging av bunnforhold, vannmasser, og sjøfugl for å forberede mer, naturvennlig havvindutbygging i årene som kommer.

Hovedsatsinger:

- Staten tar en tredjedel av regningen for investeringer i energisparing og solenergi.
- Rentefrie lån for den andelen av investeringen som ikke dekkes av tilskudd.
- Økt innsats for enøk og solenergi i offentlige bygg.
- Raskere og grundigere naturkartlegging for å forberede havvindutbygging.
- Omfattende satsing på havvind ved at staten går inn i og delfinansierer investeringer.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Ekstra midler til Enova til en krisepakke for raske investeringer i solenergi, energisparing og varmepumper.	2 000
Statlig tilskudd til energisparing og solenergi i offentlige bygg gjennom Klimasats-ordningen.	200
Energitiltak for lavinntektshusholdninger gjennom Husbanken.	400
Økt innsats for energieffektivisering i kommunale utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem.	100
Rentefrie lån for investeringer i energisparing i regi av Husbanken	375
Gratis energirådgivning, inkludert befaring og tiltaksplan.	60
Bred informasjonskampanje om energisparetiltak og investeringer i enøk, solenergi, varmepumper.	25
Kompensasjon til kommunene for bortfall av gebyr for søknader om oppgradering som inkluderer enøk eller solenergiinvesteringer.	60
Sum økt statlig støtte til energisparing og solenergi	3 220
Økt støtte til naturkartlegging for å forberede rask og stor vindkraftutbygging til havs.	144
Sum satt av under Statens Direkte Grønne Eierskap for å realisere flere og større havvindutbygginger.	15 000

1.3. Lett å velge miljøvennlig

Lett å spise miljøvennlig og sunt

Matvareprisene har økt mye mer enn priser på andre varer de siste to årene. Det har ført til at flere står i matkø, noen hopper over måltider og mange må kjøpe varer av dårligere

kvalitet eller næringsinnhold fordi det er det billigste. Lavere kjøttproduksjon og -forbruk gir også lavere klimagassutslipp.

MDG foreslår derfor å halvere matmomsen, og fjerner momsen helt på frukt og grønt, og økologisk mat (ikke inkludert kjøtt). Momsen på ikke-økologisk kjøtt, godteri og brus øker med 10 prosent.

Lett å dele og reparere

Hvis alle i verden skulle hatt det samme materielle forbruket som den vestlige verden, hadde vi trengt 3,4 jordkloder. I stedet for å kaste og kjøpe nytt, må det bli enklere å dele og reparere tingene vi har. MDG fjerner derfor momsen på reparasjoner og deling og gjør det derfor billigere å ta vare på forbruksgodene.

Hovedsatsinger:

- Halvere matmoms
- Fjerne moms på frukt, grønt og økologiske matvarer
- Fjerne moms på reparasjon og gjenbruk av flere typer varer.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Inntekter	
Halvere moms på matvarer. Vil bidra til å redusere matkøene for utdeling av mat, vil gjøre det mulig for flere å kjøpe sunnere mat.	-10 650
Fjerne moms på frukt og grønt.	-1 850
Fjerne moms på økologisk mat med unntak av økologisk kjøtt.	-360
Ekstra moms på godteri og brus.	2 000
Øke moms på ikke-økologiske kjøttvarer med 10 prosentpoeng.	2 500
Gi incentiver til resirkulering, reparasjon og gjenbruk og innfører en særavgift for produkter med stor miljøbelastning. Gjennomføres fra 1. juli.	3 290
Innføre en avgift på 10 kroner på fossil, jomfruelig plastemballasje og 5 kroner per tonn resirkulert plast.	1 100
Innfører en gradert emballasjeavgift som graderes etter andel resirkulert materiale i produktet. Vi legger til grunn en provenynøytral omlegging.	0
Fjerne moms på gjenbruk og reparasjoner av klær og sko, husholdnings- og fritidsvarer.	-500
Fjerne moms på reparasjon og gjenbruk av elektronikk.	-100

1.4. Lett å reise miljøvennlig i hele landet

Å reise miljøvennlig skal alltid være det enkleste alternativet for folk flest i hverdagen uavhengig av hvor man bor. MDG øker potten til byvekstavtalene og innfører bygdevekstavtaler, så fotgjengere, syklistar og de som bruker kollektivtransport får bedre tilbud i årene som kommer.

Det skal være lett å reise kollektivt over hele Norge, og mellom kommunene og fylkene. Vi gir alle nordmenn et nasjonalt månedskort til 499 kr i måneden og 249/299 kr for barn/studenter. En undersøkelse fra Sentio viser at [74 % vil ha nasjonalt månedskort for kollektiv og tog til 499 kr](#). Billigere kollektiv er god sosialpolitikk; de som har minst å rutte med er mest avhengig av et godt og rimelig kollektivtilbud.

Dårlige veier er enda mer utsatt for skader fra ekstremvær. MDG prioriterer å reparere, vedlikeholde og ruste opp veier og annen infrastruktur vi allerede har, istedenfor å bygge dyre og forurensende motorveier.

Det skal være trygt for barna å gå til og fra skolen. Vi tidobler støtteordningen til trygge skoleveier og setter av midler til flere gang- og sykkelveier over hele landet.

Hovedsatsinger:

- Tidoble støtteordningen til trygge skoleveier.
- Innføre et nasjonalt månedskort til 499 kr og 249/299 kr for barn/studenter, som kan brukes på tog og kollektivtransport i hele landet.
- Innlemme alle fylker i den utvidede TT-ordningen slik at alle kan ferdes uavhengig av funksjonsnivå.
- Trapper opp satsingen på kollektivtrafikk med 500 millioner for å gi hyppigere avganger.
- Styrker vedlikeholdet på fylkes- og riksveiene og tar igjen vedlikeholdsetterslepet på jernbanen
- Styrke rutetilbudet i kollektivtransporten.
- Styrke byvekstavtalene, og videreutvikler bygdevekstavtalene til å også støtte samkjøring, bildeling og "Hent meg"-prosjekt i distriktene.
- Gjøre elbiler og el-varebiler mer konkurransedyktig i forhold til fossile kjøretøy.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Inntekter	
Innføre en flyseteavgift istedenfor en flypassasjeravgift, mellom de fem største byene. Kortbanenettet er unntatt økt avgift.	10 800 ¹
Øke avgiften på fossile varebiler.	1 800

¹ Netto effekt av tiltaket. Flyseteavgiften er 13,1 mrd. kroner, flypassasjeravgiften er 2,3 mrd. kroner.

Fjerne momsen på elsykler.	-600
Økte avgifter for fossile biler slik at det blir dyrere å kjøre fossile biler som slipper ut mye CO2 per kjørte km. Fører til et nettotap i inntektene til staten.	-370
Reversere regjeringens forslag som gjør det dyrere å kjøpe brukt elbil.	-550
Reversere regjeringens forslag som reduserer pumpeprisen på bensin.	150
Reversere regjeringens forslag om å gjøre diesel billigere.	630
Reversere regjeringens kutt i trafikkforsikringsavgift for fossile biler. Deler det heller ut som klimabelønning til alle i Norge.	250
Gjeninnføre grunnavgift på mineralolje.	2 000
Øke CO2-avgiften som igjen vil føre til økt pumpepris. Total økning på pumpeprisen vil være litt under 1 krone literen.	1 900
Utgifter	
Innføring av et nasjonalt reisekort	3 000
Drift og vedlikehold av jernbanenettet	1 700
Tidobler støtten til trygge skoleveier	226
Tilskudd til fylkesveier	800
Vedlikehold og rassikring av riksveier	200
Opptrappingsplan for kollektivtrafikken	500
Bedre trafiksikkerheten på riksveiene våre, herunder utbygging av flere gang- og sykkelveier	200
Styrking av bydgevekstavgiftene	100
Øke den statlige finansieringen av kollektivprosjekt fra 70 til 80%	476
Øker støtten til mindre byområder som ikke omfattes av byvekstavgiftene (Vestfoldbyene, Arendal, Grimstad, Haugesund, Ålesund og Bodø)	30
Skrinlegger ombygging av Hammersborgtunnelen/Ring 1 i Oslo	-545

1.5. Ny og ambisiøs naturpolitikk

For noen generasjoner siden kunne nordmenn oppleve nær uendelige villmarker, fugletrekk som fylte hele himmelhvelvet, og fjorder som kokte av fisk. Slik er det ikke lenger. Bare 11 prosent av landet er inngrepsfri natur og bare noen få prosent av skogene våre er ekte

gammelskog. På globalt nivå har verdens dyrebestander blitt redusert med to tredjedeler siden 1970.

Høsten 2022 vedtok verdens ledere en ny global naturavtale som ble omtalt som "[en julegave til klodens barn](#)" av daværende klima og miljøminister Espen Barth Eide. Avtalen slår fast at 30 prosent av verdens natur må vernes og at 30 prosent av naturen som i dag er ødelagt skal restaureres innen samme frist. Verktøyene som trengs for å gjøre denne jobben i Norge finnes ikke i dag. I regjeringens statsbudsjettforslag finnes ingen store nye tiltak for naturen, i stedet har Ap og Sp foreslått store kutt i skogvernet - det viktigste av alle de etablerte naturverntiltakene.

Makten over naturen ligger først og fremst i kommunene. En hovedprioritet for MDG er derfor å innføre arealnøytralitet som en [juridisk bindende](#) minstestandard for arealforvaltningen. Vi setter derfor av penger til å lage detaljerte naturregnskap for alle kommuner, flere miljørådgivere, og til å gå gjennom gjeldende arealplaner.

Mange av de viktigste grepene for å ta vare på naturen koster ingenting. Ved å stanse naturskadelige motorveiprosjekter sparer MDGs budsjett syv og en halv milliard kroner og redder samtidig utallige myrer, revehi, bekkedrag og krokfuruer.

Hovedsatsinger:

- Stanse all hogst i gammelskog og verne minst 10 prosent innen 2030.
- Storskala restaurering av natur i regi av både kommune og stat.
- Program for å redde Oslofjorden og verne 30 prosent av hav og kystnatur.
- Forberede krav til arealnøytralitet som minstekrav i alle landets kommuner.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Øke skogvernbevilgningen til 750 millioner med opptrapping til 1,5 mrd. i 2025 for å nå målet om 10 prosent skogvern innen 2030.	400
Program for reetablering av våtmarker, naturskog og andre norske naturtyper, herunder tredobling av innsatsen for restaurering av myr.	300
Program for å redde Oslofjorden, herunder nitrogenrensing, flere verneområder, mer strandsonevern, forbud mot bunntåling etc	170
Natursats – tilskudd til kommuner som vil bevare og restaurere natur	300
Forberede krav om arealnøytralitet i alle kommuner ved å lage et naturregnskap som kan brukes direkte i kommunens planarbeid.	65
Større nasjonalpark i Østmarka.	80
Styrke arbeidet med å redde truede arter og ta vare på naturtyper som er viktige for insektene, som slåttemark og hule eiker.	58

Klima og miljørådgivere i alle kommuner.	115
Økt innsats for naturkartlegging til havs	144
Økt støtte til å bekjempe plastforurensing, inkludert strandrydding og gratis levering av avfall.	55
Plan for hvordan vi skal verne minst 30 prosent av Norges havområder, inkludert kyst og strandsone.	50
Vi innfører toll på soya til bruk i husdyr- og fiskefôr, blant annet for å redusere presset på verdens gjenværende regnskoger.	105
Stanse motorveiprosjekter som ødelegger natur over hele landet.	-7 795
Fjerne støtte til veibygging og skogsdrift i bratt og vanskelig terreng.	-15
Kutt i støtte til skogplanting, gjødsling etc med negativ natureffekt.	-36

2. Fremtidsrettet næringspolitikk og trygge jobber

2.1. Sirkulærøkonomi – ressurser i kretsløp

Med dette budsjettet setter vi fart i omstillingen til en sirkulærøkonomi, der ressurser går i kretsløp på tvers av bransjer og sektorer. På den måten faser vi ut behovet for jomfruelige materialer, stanse alle miljøskadelige utslipp og utvikler viktig teknologi som kan hjelpe hele verden med å skape velferd og ta vare på naturen.

Hovedsatsinger:

- Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter i virkemiddelapparatet.
- Vi styrker satsingen på biogass.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Styrke klyngeprogrammet under Innovasjon Norge.	25
Øke tilskuddet til skaleringstiltak i Sivas inkubasjonsprogram.	20
Sivas testfasiliteter gir oppstarts- og gründerbedrifter mulighet til å teste ut og utvikle sine produkter uten å investere i dyr testinfrastruktur. Ordningen er viktig, vellykket og etterspurt, men trenger økt finansiering.	58
Opprette et biogassprogram under Bionova.	300

Flytte alt ansvar for biogass fra Enova til Bionova.	- 300
Kutte støtten til petroleumsprosjekter under Innovasjon Norge.	- 78
Kutte kapitaltilførselen til Eksportfinansiering i Norge (Eksfin), fordi en stor andel av Eksfins nye lån og garantier gikk til olje- og gassprosjekter første halvår 2023.	- 1 255

2.2. Statlig eierskap, ikke subsidier

Å omstille norsk økonomi krever store investeringer i årene som kommer. Nærings- og fiskeridepartementet har anslått at det trengs om lag 60 milliarder kroner i statlig risikoavlastning i grønne industriprosjekter.

MDG lanserer 50 milliarder til å opprette Statens Direkte Grønne Eierskap (SDGE), som kan gå inn med kapital i bedrifter som blir viktige i det grønne skiftet. Det gjelder for eksempel prosessindustri, solindustri, havvind, biogassfabrikker og batterifabrikker.

Slik gir vi støtte i form av kapital, slik vi har gjort på sokkelen gjennom Statens Direkte Økonomiske Engasjement (SDØE) og Petoro, som har eiendeler i og bidrar i investeringene til de private selskapene på norsk sokkel. Det bidrar til å skaffe kapital til selskaper med store kapitalbehov, samtidig som det reduserer risikoen for private investorer. Hvis investeringene blir lønnsomme vil staten, på lik linje med de private investorene, også motta utbytte på investeringene. En slik løsning vil gjøre det lettere for staten å bidra med større beløp. Det er ikke rene subsidier, men en investering hvor staten kan forvente avkastning.

Kriteriene for at staten skal kunne investere i selskap bør være enkle og transparente, slik at bedrifter som oppfyller et sett med vilkår har rett til å motta statlig kapital forutsatt at staten mottar eierandeler i selskapene. Nøyaktig hvilke selskaper og hvilke kriterier som skal ligge til grunn må utredes nærmere, men en god start kan være å følge regjeringens eget hovedprinsipp om at midler fra det næringsrettede virkemiddelapparatet skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, kombinert med å legge EUs taksonomi til grunn.

MDG vil bidra til omstilling av norsk økonomi ved å opprette en statlig investeringsorganisasjon med muskler til å investere i store prosjekt som havvind, batterifabrikker og solindustri, hvor statlig kapital og eierskap erstatter rene subsidier.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Flytter satsingen på CCS til SDGE, så staten går inn med kapital i Norcem, Celsio og Northern Lights, ikke rene subsidier.	2 600
Starter prosjektering av CCS på flere norske avfallsanlegg sammen med de kommunale eierne. I tillegg settes det av midler til ytterligere	1 380

CCS-satsing.	
Kapitaltilgang til havvind i SDGE.	15 000
Flytter Investinor og Nysnø til SDGE.	520
Midler til ombygging av skip til lav- og nullutslippsteknologi, samt midler til bygging av nye nullutslippsskip.	500
Midler til grønne selskap som batteri, sol, hydrogen, store punktutslipp.	30 000
TOTALT Statens Direkte Grønne Eierskap	50 000

2.3. Lettere å være gründer og entreprenør

Små bedrifter, innovatører og gründere er avgjørende for at samfunnet blir utfordret og utviklet til det bedre. Dette er spesielt viktig når samfunnet har så store oppgaver foran seg som nå. Virkemiddelapparatet må spesielt styrkes for selskaper som skal skalere og kommersialisere. Derfor fjerner MDG den ekstra arbeidsgiveravgiften, som rammer nyoppstartede bedrifter med behov for høy kompetanse spesielt hardt.

Statlige midler skal ikke brukes til å utvikle fossilindustrien. Derfor kutter MDG bevilgninger til olje og gass gjennom virkemiddelapparatet, og prioriterer nye, grønne og sirkulære næringer.

Hovedsatsinger:

- Fjerne den ekstra arbeidsgiveravgiften.
- Kutte i bevilgninger til olje- og gassprosjekter under Innovasjon Norge.
- Styrke Siva og klyngeprogrammet.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
<i>Endringer i skatter og avgifter:</i>	
Fjerne den ekstraordinære arbeidsgiveravgiften.	-8 400
Endre reglene for innbetaling av forskuddsskatt for å gjøre det enklere for selvstendige næringsdrivende.	0
Innføre et standardisert fradrag for faktiske kostnader for selvstendig næringsdrivende.	-200
Øke fradraget i Skattefunn-ordningen til 25 prosent for små og mellomstore bedrifter og 20 prosent for større bedrifter. Ingen bokført effekt i 2024.	0
<i>Endringer i bevilgninger:</i>	0

Styrke klyngeprogrammet under Innovasjon Norge.	25
Øke tilskuddet til skaleringstiltak i Sivas inkubasjonsprogram.	20
Kutte støtten til petroleumsprosjekter under Innovasjon Norge.	- 78
Kutte kapitaltilførselen til Eksportfinansiering i Norge.	- 1 255
Kutte bevilgningene til Petromaks 2, DEMO 2000 og Petrosenteret.	-245
Kutte NORWEPs arbeid knyttet til fremme av fossil energi.	-11

2.4. Et mer bærekraftig jordbruk

Hovedmålet med norsk jordbrukspolitikk bør være å produsere mest mulig og best mulig mat av de ressursene som finnes i Norge. Dette må skje på en måte som bygger opp jordressursene, slipper ut minst mulig klimagasser, binder mest mulig karbon og øker naturmangfoldet.

MDG vil være det ledende partiet i utformingen av en slik offensiv jordbrukspolitikk der bærekraftig ressursbruk og god dyrevelferd er hovedmålet, ikke billigst mulig mat.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
<i>Utgifter:</i>	
Styrke Mattilsynet.	90
Styrke korn- og grøntproduksjon, små og mellomstore bruk, økologisk landbruk, beiting, kulturlandskapspleie og RMP-ordningen innenfor rammen av jordbruksavtalen.	0
Øke jordbruksfradraget.	27
<i>Inntekter:</i>	
Innføre toll på soya for å stimulere til økt bruk av norskproduserte proteinråvarer.	22,75

2.5. Utslippsfritt og dyrevennlig fiskeri og oppdrett

Havene og fjordene rommer rike økosystemer og unike naturressurser. De har vært kilde til mat, arbeidsplasser, aktiviteter og bosetting over hele landet i tusenvis av år. MDGs mål i fiskeripolitikken er å gi fremtidige generasjoner den samme muligheten til å høste av disse naturverdiene. En grønn fiskerinæring krever dessuten raskere klimaomstilling av fiskeflåten.

MDG jobber for en oppdrettsnæring med null rømming, null lus, null spredning av sykdommer og langt bedre dyrevelferd enn i dag. Vi reduserer utbetalinger fra havbruksfondet til konvensjonelle oppdrettsanlegg, og gjør om deler av produksjonsavgiften til en miljøavgift som skal stimulere til en overgang til utslippsfrie oppdrettsanlegg.

Hovedsatsinger:

- Stimulere til en utslippsfri fiskeflåte ved å kutte i CO2-kompensasjonsordningen og sette av midler i et fond for grønn næringstransport, som skal finansiere lav- og nullutslippsfartøy i fiskeflåten.
- Stille krav om at utbetalinger fra havbruksfondet kun skal gis til utslippsfrie anlegg.
- Gjøre om deler av produksjonsavgiften for fisk til en miljøavgift som premierer utslippsfrie oppdrettsanlegg med høy fiskevelferd.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
<i>Endringer i skatter og avgifter:</i>	
Endre deler av produksjonsavgiften for fisk til en miljøavgift, som reduseres for utslippsfrie anlegg med høy dyrevelferd. Ingen provenyeffekt i 2024.	0
Øker fiskerfradraget.	- 42
<i>Utgifter:</i>	
Opprette et CO2-fond for næringstransport som skal finansiere ombygging og utskifting av fiskefartøy som går på fossil energi.	91
<i>Inntekter:</i>	
Havbruksfondet fungerer i dag som et incentiv overfor kommuner til å tillate mest mulig oppdrettsvirksomhet: MDG mener at bare utslippsfrie konsesjoner med god dyrevelferd bør utløse betaling fra havbruksfondet. Vi foreslår derfor å redusere bevilgningen kraftig.	- 1000
Kutte CO2-kompensasjonen til kystfiske- og kystrekeflåten med 1/7, og havfiskeflåten med 1/3, med mål om nedtrapping til null i 2030.	- 91

3. Omfordeling for et trygt og rettferdig samfunn

3.1. MDGs dyrtidspakke

Norge står midt i en dyrtid. Renter, strømpriser og matvarepriser har steget bratt de siste par årene og mange har nå problemer med å få endene til å møtes.

MDG legger fram en kraftig tiltakspakke for å *unngå* at folk havner i matkø eller ikke klarer å betale regningene sine. Med våre grep vil en vanlig familie på fire spare 54 250 kr i året.

MDG halverer matmomsen. Det sørger for at flere kan spise sunnere og slippe å hoppe over måltider for å spare penger.

Barnefamilier, studenter og minstepensjonister har i utgangspunktet mindre å rutte med. Derfor øker MDG studiestøtten, øker barnetrygden for alle barn og øker pensjonen for enslige minstepensjonister. Vi gjør barnehage gratis for familier med lav inntekt.

De som lever på stønader rammes særlig hardt av dyrtid, fordi satsene er så lave. Mange brukere av NAV møter i tillegg en mur av byråkrati og mistenkeliggjøring når de oppsøker hjelp. MDG ønsker et system preget av tillit, og et reelt sosialt sikkerhetsnett som favner alle som trenger det - når de trenger det. Vi innfører derfor en nasjonal grunninntekt som erstatter sosialhjelpen, og som alle som faller utenfor andre ordninger skal ha rett på uten betingelser. Du kan lese mer om grunninntekten på våre [nettsider](#).

Hovedsatsinger:

- Halvere matmoms og fjerne moms på frukt og grønt. En familie på fire vil spare 12.000 kroner spart per år.
- Øke studielån, trappe opp til 1,5 G.
- 2 000 kroner ekstra til enslige minstepensjonister.
- Øke barnetrygden til 31 535 kr.
- Grunninntekt på 12 300 kr i måneden for en enslig person, som erstatter sosialhjelp.
- Kraftig omfordelende skatteopplegg.
- Gratis barnehage for lavinntektsfamilier.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Halvere matmomsen og fjerne den helt for frukt og grønt.	10 650
Øker barnetrygden til 31.535 kroner samtidig som vi innfører skatt på barnetrygden.	2 400

Innfører gratis barnehage for lavinntektsfamilier.	363
Øker pensjonen for enslige minstepensjonister med 2000 kroner.	228
Øker studiestøtten med mål om opptrapping til 1,5 G i løpet av tre år.	365
Innfører dagpenger for nyutdannede som ikke får jobb ved endt utdanning.	175
Innfører av grunninntekt fra 1.07.2024, vi overfører midlene til sosialhjelp fra kommunene til Arbeids- og Sosialdepartementet,	6 295

3.2. Et skattesystem som reduserer forskjellene

MDG bremser utviklingen med økende sosiale forskjeller i Norge. Når kapital samles på stadig færre hender og sosiale forskjeller går i arv, fører det til urettferdig fordeling av muligheter og makt over samfunnsutviklingen. Høye inntekter og store formuer beskattes mer, mens folk med lav og gjennomsnittlig inntekt betaler mindre skatt.

Solberg-regjeringen fjernet arveavgiften og senket formuesskatten. Formuesskatten er et viktig tiltak for å forebygge og begrense ulikhet i samfunnet. Samtidig kan den slå uheldig og urettferdig ut for gründere og eiere av småbedrifter i etableringsfasen. MDGs formuesskatt har høyt bunnfradrag og innrettes som en trinnslett. OECD har slått fast at riktig utformet skatt på arv bidrar til å redusere ulikhetene i samfunnet. MDG gjeninnfører arveavgiften, med høyere bunnfradrag og progressiv beskatning av høyere arv.

MDGs rettferdige arveavgift:

- 7 millioner kroner i bunnfradrag
- 5 prosent skatt på arv og gaver mellom 7 og 20 millioner kroner
- 10 prosent skatt mellom 20 og 100 millioner kroner
- 15 prosent skatt på arv og gaver over 100 millioner kroner

Hovedsatsinger

- Øke minstebradraget på inntektsskatt til 120 000 kr
- Øke bunnbradraget i formuesskatten fra 1,7 til 2,3 millioner. kroner og øke satsene.
- Innføre en arveavgift.
- Redusere verdsettingsrabatten på aksjer til 5 prosent.

Tabell: Inntektsskatteendringer, klimabelønning og strømbonus for de som bor i områder med høy strømpris. For en person.

Bruttoinntekt	Antall	Omfordelende skatt (minus = skattelette)	Klima-belønning Bil og fly	Strømbonus	Totalt
0 – 100 000 kr	326 200	0	2 612	2 193	4 805

100 000 – 200 000 kr	214 700	-600	2 612	2 193	5 405
200 000 – 250 000 kr	141 500	-2 800	2 612	2 193	7 605
250 000 – 300 000 kr	229 400	-4 200	2 612	2 193	9 005
300 000 – 350 000 kr	264 400	-6 600	2 612	2 193	11 405
350 000 – 400 000 kr	309 500	-6 800	2 612	2 193	11 605
400 000 – 450 000 kr	288 900	-6 600	2 612	2 193	11 405
450 000 – 500 000 kr	287 100	-6 200	2 612	2 193	11 005
500 000 – 550 000 kr	292 300	-6 000	2 612	2 193	10 805
550 000 – 600 000 kr	272 300	-5 600	2 612	2 193	10 405
600 000 – 700 000 kr	506 500	-5 000	2 612	2 193	9 805
700 000 – 800 000 kr	403 100	-2 400	2 612	2 193	7 205
800 000 – 1 000 000 kr	456 700	3 800	2 612	2 193	1 005
1 000 000 – 2 000 000 kr	490 800	21 200	2 612	2 193	-16 395
2 000 000 – 3 000 000 kr	53 200	63 600	2 612	2 193	-58 795
3 000 000 kr og over	32 600	193 400	2 612	2 193	-188 595
I alt	4 569 300	1 400			
Påløpt proveny. Mill. kr		5 980			
Bokført proveny. Mill. kr		4 785			

Forutsetninger for skatteendringene: Minstefradrag 120.000, øke innslagspunktet for trinn 1 til 300.000 kroner og trinn 2 400.000 kroner. Satsene for trinn 3 og 4 økes med 4% og trinn 5 økes med 5%.

Eksempel: Dette får en familie på fire med vår politikk

2 voksne (begge med inntekter mellom 450 og 500 tusen), 2 barn (5 år og 12 år).

Tiltak	Kroner
Mindre inntektsskatt	12 400
Halvert moms på matvarer og fjernet moms på frukt og grønt	12 000
Klimabelønning	10 448
Strømbonus (Dersom bosatt i område med høye strømpriser)	8 780
Barnetrygd etter skatt	10 620
SUM	54 248

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
SKATTER - privatpersoner	
Vi øker inntektsskatten fra 22 til 23 pst samtidig som vi foretar en kraftig omfordeling fra de som tjener mest til de som har minst.	4 785
Endre innretningen på formuesskatten. Bunnfradraget økes samtidig som satsene økes. I tillegg reduseres rabatten på aksjer.	4 980
Innføre en arveavgift. Det vil ikke ha budsjetteffekt før i 2025.	0
Reversere Støre-regjeringens endringer i skattefradraget for reiser.	946
Avvikle individuell skattefinansiert pensjonssparing.	303
Fjerne mulighet til å trekke fra renter på skatten for lån over 4,75 mill. kroner.	3 600
Øke fiskerfradraget.	-42
Øke jordbruksfradraget.	-37
Doble skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner.	-105

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
SKATTER - bedrifter	
Øke skatteprosenten fra 22 til 23 pst. Det vil ikke ha provenyeffekt i 2024, men en påløpt provenyeffekt på 3 mrd. kroner i 2024.	0
Endre reglene for innbetaling av forskuddsskatt for å gjøre det enklere for selvstendige næringsdrivende.	0
Innføre et standardisert fradrag for faktiske kostnader for selvstendig næringsdrivende.	-200
Reversere regjeringens forslag om å øke skattlegging av el-firmabiler.	-250
Reversere økte skattefrie satser for brakke/pensjonat og langtransportsjåfører.	55

3.3. Klimabelønning reduserer forskjellene

Skal vi få en utslippsfri økonomi må vi bruke markedskreftene slik at det koster mer å forurense og lønner seg å velge miljøvennlige alternativer.

Miljøavgifter, som CO2-avgiften, kan ramme skjevt. De med dårligst råd bruker mye mer av sin inntekt på forbruk og påvirkes derfor mer av klima- og miljøavgifter. Løsningen er ikke å avvikle miljøavgiftene, men å gi det tilbake til folk gjennom klimabelønning. Vi omfordeler også kraftig over skatteseddelen ved at de som tjener mest skal betale mest i skatt og de som tjener minst skal betale mindre.

Vi foreslår en ordning hvor inntekter fra økte avgifter på bensin og diesel deles ut per person bosatt i Norge. Deler av flyseteavgiften settes av til et fond for å utvikle utslippsfri flyfart og deler utdeles som klimabelønning.

Vi foreslår ikke en differensiering av utbetaling basert på inntekt, fordi det vil utelukke en utbetaling til barn. Med vår løsning vil derimot barnefamilier i større grad tilgodeses. En flat utbetaling til alle, har størst verdi for de som har minst. Barnefamilier får mer å rutte med, siden barn også får utbetalt strømbonus og klimabelønning.

Hovedsatsinger:

- Vi fordeler inntektene fra økte bensin- og dieselpriiser:
  - 979 millioner i klimabelønning til befolkningen og
  - 982 millioner til fond for næringslivet.
- Vi deler også ut igjen inntektene fra flypassasjeravgiften og deler av flyseteavgiften.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Kutte regjeringens forslag til kutt i strømregninger.	-9 750
Innføre en strømbonusordning hvor vi deler ut samme beløp, men et likt beløp til alle i områder med høyere strømpris.	9 750
Betale ut igjen til alle de økte inntektene fra økt pris på bensin og diesel. Det gir en utbetaling på 1216 kroner for en familie på fire i distriktene og 612 kroner for en familie på fire som er bosatt i sentrale strøk.	979
Etablere et fond for utvikling og utrulling av utslippsfri næringstransport og fiskeflåte, med inntektene fra økte bensin- og dieselpriiser.	982
Etablere et fond for utslippsfri luftfart, finansiert av flyseteavgiften.	500
Klimabelønning fra flyseteavgiften. Det utgjør 2 612 kroner per person.	12 300

4. Livskvalitet som grønn tråd i politikken

4.1. En god start på livet

Samfunnet må ta gravide og fødende kroppar på alvor. Barseltilbudet er under konstant press og kuttet flere steder. Vi styrker føde- og barselstilbudet, så flere familier kan få en trygg start, med å blant annet inkludere fysioterapeut i den offentlige oppfølgingen etter fødsel. Vi bevarer kontantstøtten så familien selv kan bestemme hvordan det er riktig for dem å starte på ferden.

De første leveårene er ofte de viktigste i våre liv, men også i Norge er det mange barn som lever svært vanskelige liv. MDG vil derfor styrke Barneombudets arbeid. Vi styrker familievernet og meklingstilbudet til familier som trenger det. Vi ansetter 150 nye saksbehandlere i det kommunale barnevernet og trapper opp arbeidet for voldsutsatte barn.

Alle barn er barn - uansett hvor de kommer fra. Vi overfører derfor ansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet.

Ingen barn skal vokse opp i fattigdom. Vi foreslår å følge anbefalingen til ekspertutvalget for barn i fattige familier, som foreslår å øke barnetrygden til 31 535 kroner for alle barn, samtidig som vi innfører skattlegging av barnetrygden og fjerner foreldrefradraget i skatten. I tillegg øker vi engangsstønden ved fødsel og adopsjon, med mål om tredobling på sikt.

Alle barn bør ha tilgang til opplevelser som gir rikere liv, uavhengig av foreldrenes inntekt. Vi prioriterer derfor støtte til Den kulturelle skolesekken, idrettsaktiviteter og velutstyrte frivilligsentraler. Vi øker tilskuddsordningen i Bufdir om inkludering av barn og unge, for å tilgjengeliggjøre fritidsaktiviteter for flere, med særlig fokus lavinntektsfamilier.

Hovedsatsinger:

- Styrke føde- og barseltilbudet.
- Øke barnetrygden til 31 535 kroner for alle barn.
- Overføre ansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Styrke føde- og barselstilbudet.	100
Øke barnetrygden til 31 535 kroner for alle barn samtidig som vi innfører skatt på barnetrygden. Nettoeffekt.	2 400
Sikre far/partner eller annen omsorgsperson to ukers lønnet omsorgspermisjon i forbindelse med fødsel. Helårseffekt 705 mill. kroner fra 2025.	0

Begynne en opptrapping av engangsstønaden ved fødsel og adopsjon, med mål om tredobling på sikt.	517
Øke fleksible uker i foreldrepermisjonen fra 16 til 20 uker. Ingen provenyeffekt i 2024, men 864 mill. kroner i 2025 og 1,8 mrd. kroner i 2026.	0
Reversere regjeringens kutt i kontantstøtten.	111
Styrke familievernet og meklingstilbudet til familier som trenger det.	25
Øke potten på tilskudd til inkludering av barn og unge for å tilgjengeliggjøre fritidsaktiviteter for flere barn og unge, med særlig fokus på lavinntektsfamilier.	30
Øke grunnstøtten for barne- og ungdomsorganisasjoner, for å sikre at demokratiske barne- og ungdomsorganisasjoner styrkes.	15
Styrke Barneombudets arbeid ytterligere.	5
Flere saksbehandlere i det kommunale barnevernet.	120
Overføre ansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet.	914

4.2. En likestilt hverdag for funksjonshindrede

Ingen skal bli funksjonshemmede i møte med samfunnet. All ny kollektivtransport skal oppfylle kravene til universell utforming, arbeidsplasser og utdanningsinstitusjoner skal legge til rette for mangfoldet av funksjonsvarianser, alle barn skal kunne bruke parker og lekeplasser og det skal være mulig for alle å ferdes i det offentlige rom uten unødvendige hindringer. God funkispolitikk er ikke bare én budsjettpost.

Ordningen med Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er et frihetsverktøy som skal sikre alle innbyggere økt mulighet til å delta i samfunnet. Ordningen er et viktig sosialpolitisk verktøy som sikrer inkludering i samfunnet på tvers av funksjonsvarians. Det er avgjørende at flere blir anerkjent sin rett på dette verktøyet. Derfor setter MDG av store midler for å sikre at flere kan ta del i ordningen.

Hovedsatsinger:

- Forbedre BPA-ordningen.
- Øke antall tiltaksplasser for personer som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet.
- Prioritere universell utforming ved utforming av fortau, gang- og sykkelveier

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Erstatte dagens statlige normer for veibygging med nye vei- og gatenormaler som vektlegger myke trafikanter, byutvikling, universell utforming, bomiljø, trafiksikkerhet, natur og klima.	7
Gjøre den utvidede TT-ordningen landsdekkende	325
Øke antall tiltaksplasser for personer som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet med 500 stk.	82
Forbedre BPA-ordningen.	250
Styrke finansieringen av bibliotekene, og øremerker 5 millioner kr til døves og deres familiers rett til tegnspråkopplæring og å styrke arenaer for døvekultur.	50

4.3. Helseløft

Fastlegeordningen, en av de mest vellykkede helsereformene i Norge, er truet. Fastlegene har for stor arbeidsbelastning og færre søker seg til yrket. Vi vil at fastlegene skal ha tid til den enkelte pasient, og at det skal være mulig å kombinere en slik jobb med familieliv. Derfor vil MDG styrke fastlegeordningen med blant annet tiltak for å korte ned pasientlistene, flere sosiale rettigheter for fastlegene og flere stillinger for nye fastleger i spesialisering.

Samtidig har Norge kritisk og økende mangel på sykepleiere. Det er store utfordringer med å rekruttere og holde på de menneskene som skal sørge for at den nødvendige kompetansen og de varme hendene vi trenger i helsetjenestene i årene fremover. Arbeidshverdagen til sykepleiere skal ikke være så belastende at det går på bekostning av livskvalitet og helse. Derfor øker MDG bemanningen og sørger for at alle som ønsker full stilling får det, med mer forutsigbare og levelige arbeidstider. For å øke rekruttering vil MDG desentralisere sykepleierutdanning, og sørge for gode praksisplasser og tilbud til videreutdanning.

Tennene er en del av kroppen. MDG starter arbeidet med å innføre en tannhelsereform som sikrer at helseproblemer i munnen blir behandlet mer som andre helseproblemer.

Hovedsatsinger:

- Stanse fastlegekrisen.
- Øke bemanning og rekruttering av sykepleiere.
- Egen satsing på eldreomsorg.
- Gi fagfolkene tiden og tilliten tilbake ved å vektlegge faglige råd fra de som er tettest på pasienten fremfor sentralisert, byråkratisert kontrollregime med storstilt konsulentbruk.

- Stanse gigantsykehuset på Rikshospitalet og sykehuset i Innlandet, prioriterer Ullevål/Aker og mer regional fordeling i Innlandet.
- Starte tannhelsereform.
- Styrke Helse Nord fremfor flate effektiviseringskutt.
- Styrket innsats for kvinnehelse, blant annet bedre barseltilbud og økt forskning på endometriose.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Stanse fastlegekrisen: • Styrke fastlegeordningen ved å nær doble regjeringens innsats for 2024. • Styrke opptrappingen av ALIS. • Tilskudd til kommuner som sliter med høye kostnader til vikarbruk pga stor rotasjon eller ubesatte fastlegestillinger. • Kompensasjon til fastleger for tapt arbeidsfortjeneste ved deltagelse på obligatoriske kurs. • Årlig styrking av SOP (Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger)-fondet.	950
Øke grunnbemanningen på sykehusene.	300
Flere LIS1-stillinger ved sykehusene.	35
Flere utdanningsstillinger for sykepleiere.	100
Tiltak mot antibiotikaresistente bakterier.	20
Styrke forskningen på ME.	20
Starte innfasingen av en tannhelsereform gjennom å styrke ordningene for de svakeste, slik som TOO-ordningen, og sette i gang en helhetlig gjennomgang av hele tannhelsetjenesten.	150
Satsing på eldreomsorg: • Styrke investeringstilskuddet til omsorgsplasser for eldre. • Opptrapping av livsglede for eldre-sertifisering av kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner. • Kompetanseheving om ernæring og aktivitet hos ansatte i omsorgstjenestene. • Øker støtten til frivillige organisasjoner som bidrar til omsorg og aktivitetstilbud for eldre og pleietrengende • Prøveprosjekter for samlokalisering av eldre og studenter i nye bolig- og omsorgsinstitusjoner, etter modell fra Nederland. • Tilskudd til utprøving av velferdsteknologi i flere kommuner, fortrinnsvis med distriktsprofil. • Opprette en forbrukerportal som gir produktinformasjon om velferdsteknologiske produkter for å øke den private etterspørselen og bruken av slik teknologi. • Opprette en tilskuddsordning for å støtte privatpersoners innkjøp av	125

velferdsteknologiske løsninger i eget hjem.	
Styrke Helse Nord.	30
Styrke forskning på kvinnesykdommer, som endometriose, adenomyose osv. og styrking forskning på mannens helse, inkludert mental helse.	100
Bedre samordning og kunnskapsbro for bedre kvinnehelse, og høyere status for kvinnehelse i helsevesenet.	100
Styrke tilbudet til fødende kvinner ved å satse på fødsel og barsel, flere jordmødre og styrke amnehjelpen.	115

4.4. Satsing på psykisk helse

Psykisk helse har blitt systematisk underprioritert i det norske helsevesenet i mange år til fordel for tilstander som er lettere å måle, telle og håndtere med enkle løsninger.

MDG prioriterer å bygge god mental helse ved å jobbe for et helsefremmende samfunn med mindre prestasjonsjag, ensomhet og utenforskap. Samtidig satser vi tungt på tiltak for å tidlig fange opp, forkorte ventetid og sikre bedre behandling og oppfølging av psykisk helse i helsevesenet. Tidlig innsats er viktig. Derfor har MDG en tiltakspakke for psykisk helse i skole og barnehager.

Nesten halvparten av studentene sliter med psykiske plager. Det skyldes både prestasjonspress, trang økonomi og dårlig sosialt sikkerhetsnett, men også ensomhet og usikkerhet i utrygge tider. MDG vil styrke det psykiske helsetilbudet for studenter med en egen tiltakspakke.

Hovedsatsinger:

- Øke døgnplasser i psykisk helsevern, styrke helseverntilbudet i kommunene.
- Tiltakspakke for studenters psykiske helse.
- Tiltakspakke for psykisk helse i skole og barnehager.
- Satse på innovative behandlingstilbud for psykiske lidelser og mental helse.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Styrker det psykiske helsevernet i kommunene. Pengene går blant annet til rask psykisk helsehjelp, etablering av flere MØsentre, flere lavterskel substitusjonsbehandlingssentre og til å ansette flere psykologer.	55
Innføre maksimal én ukes ventetid for å fastsette første møte mellom pasient og spesialist på psykisk helse. Dagens frist er 10 virkedager.	50

Oppussing og økt vedlikehold av de psykiatriske spesialsykehusene.	50
Øke antall døgnplasser i psykisk helsevern.	200
Psykisk helse for barn og unge: • 2 mill. kroner i tilskudd til Spør Oss og 2 mill kroner til kompetanseheving om psykisk helse for ungdomsarbeidere. • Øker tilskuddet til Psykisk helse i skolen med 10 mill. kroner. • 20 mill. kroner til et forsøksprosjekt der deltakerne får beholde en delvis oppfølging fra barne- og ungdomspsykiatrien samtidig som de fases over i voksenpsykiatrien.	34
Studenters psykiske helse: • 5 mill. kroner til lavterskel hjelpetelefoner og øremerker 1,5 mill. kroner til hjelpetelefon for studenters mentale helse. • 40 mill. kroner i statlig støtte til psykologtjeneste for studenter som i dag finansieres gjennom semesteravgift. • Utvide den øvre aldersgrensen for egenandelsfritak for psykisk helsehjelp fra 18 til 20 år og senker egenandelene for psykologhjelp med 20 prosent.	70
Øke tilskuddsordningen for Bruker- og pårørendearbeid innen rus, psykisk helse- og voldsfeltet, herunder arbeid mot kroppspress og spiseforstyrrelser, og arbeid for pårørende.	15
Etablere et senter for forskning og utvikling av innovative behandlingstilbud for psykiske lidelser og mental helse, Samtidig oppretter vi et Nasjonalt kompetansesenter for personlighetspsykiatri basert på en videreutvikling av dagens kompetansetjeneste (NAPP).	39

4.5. Hjelp, ikke straff

Rusproblematikk har blitt stigmatisert altfor lenge. Dersom noen utvikler et problematisk forhold til rusmidler, mener vi at det er samfunnets oppgave er å hjelpe og støtte våre medmennesker til å finne veien ut av det, fremfor at de skal bli jaktet på som kriminelle. Dessuten bør forskningen på området styrkes, slik at staten kan føre en kunnskapsbasert, medmenneskelig politikk der målet er skadereduksjon og ivaretagelse av menneskerettigheter, liv og helse.

Hovedsatsinger:

- MDG styrker det generelle rusarbeidet og oppretter statlig finansierte sprøyterom i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Fredrikstad, Tromsø og Bodø
- Vi styrker frivillig sektors mulighet til å bistå personer med utfordringer knyttet til rus.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Sørge for statlig finansierte sprøyterom i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Fredrikstad, Tromsø og Bodø.	135
Styrke tilskuddsordningen for frivillig rusmiddelforebyggende innsats med 7 mill. kroner og styrker tilskudd til organisasjoner på rusfeltet med 10 mill. kroner, inkludert midler til analysetjenester og brukerutstyr.	17
Styrke ettervern for psykisk helse og rus.	20
Styrker det generelle rusarbeidet.	20
Støtter paraplyorganisasjonene på rusfeltet.	20
Styrker rusmiddelforskningen for å trygge liv og helse.	10

4.6. En rettsstat som ivaretar alles rettigheter

Rettsstaten er et fundament for trygghet og forutsigbarhet i borgernes liv. En sterk rettsstat krever kontinuerlig innsats og tilførsel av tilstrekkelig med ressurser for å opprettholde en institusjoner som ivaretar folks rettigheter i alle deler av livet, og i kontakt med myndighetene.

Vi vil skape en rettsstat der rettshjelp er tilgjengelig for flere, og hvor tilgang til juridisk bistand ikke er forbeholdt de med mest penger. Dette gjør vi ved å utvide frie rettshjelpsordninger, styrke juridiske lavterskeltilbud og øke kompetansen hos ulike rettsorganer som sørger for at mindre konflikter og tvister løses raskest mulig.

De siste årene har vi sett utfordringer rundt maktbruk fra politiet i uforholdsmessige saker, samtidig som alvorlig kriminalitet ikke følges tilstrekkelig opp. Kriminalomsorgen er samtidig underbemannet, og rettighetene til innsatte brytes. Vi vil reversere den negative utviklingen ved å bl.a styrke kriminalomsorgens evne til å ta vare på innsatte, og styrke politiet på kriminalitetsbekjempelse innenfor områder som hatkriminalitet, menneskehandel, netthets og seksuelle overgrep.

Hovedsatsinger:

- Innføre historisk rettshjelpsreform som gir advokater økt salær for fri rettshjelp, som oppretter en nasjonal førstelinje for rettshjelp.
- Øke potten for organisasjoner som gir fri rettshjelp.
- Styrke kriminalomsorgen for innsatte og ansatte gjennom økt bemanning, flere helsetilbud og bedre arbeidsrettede tiltak, og innfører nytt utdanningstilbud.

- Styrke politiets særorganer og distrikter på en rekke andre områder, bl.a innenfor miljø- og økonomisk kriminalitet, samtidig som vi oppretter en antikorrupsjonsetat i Økokrim.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Historisk rettshjelpsreform.	363,5
Innføre en nasjonal førstelinje for rettshjelp.	55
Styrke kriminalomsorgen betraktelig gjennom bl.a økt grunnbemanning, flere helsetilbud og forbedrede arbeidsrettede og sosiale tiltak overfor innsatte.	175
Opprette en ny utdanning for fengselsbetjenter i Tromsø for å sikre økt rekruttering i flere regioner.	50
Styrke politiets bemanning og evne til kriminalitetsbekjempelse innenfor områder som miljøkriminalitet, økonomisk kriminalitet, menneskehandel, dyrepolti, antikorrupsjon, overgrep og hatkriminalitet.	130
Styrke konfliktrådet og forliksrådet for å løse flere saker før de når domstolene.	20
Reversere utviklingen med kutt og nedbemanning i domstolene og styrker konfliktløsende tiltak for å sørge for at flere saker løses før de når domstolene.	50
Øke potten for tilskudd til organisasjoner som gir rettshjelp.	40
Fjerne søknadsgebyret for statsborgerskap og halverer gebyret for å søke om studietillatelse for internasjonale studenter.	54
Styrke arbeidet mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer	15

4.7. Gode opplevelser for alle, for alltid: Kultur og frivillighet

MDG ønsker å skape et bærekraftig samfunn, som ivaretar fritiden og livskvaliteten til barn og unge, folk som bor i by og distrikt, uavhengig av hvilken sosial bakgrunn eller økonomisk bakgrunn man har. Vi ønsker å skape et samfunn der opplevelser trumfer overforbruk, og alle har tilgang til gode natur- og kulturopplevelser, og en meningsfull fritid.

Et bærekraftig fritidsforbruk, innenfor naturens tålegrenser, er en del av løsningen for å motvirke økende forskjeller og skape en solidarisk fritidskultur som rommer alle i samfunnet.

Kultur og kulturarv bidrar til identitet, forsoning, samhold og utvikling. MDG vil styrke det frie kulturfeltet og mangfoldet i norsk kulturliv. Kulturfeltet er også en næringssektor som gir mange tusen arbeidsplasser og eksport. Institusjonene og de mange selvstendige næringsdrivende trenger forutsigbare rammer for å fortsette å gi et bredt og profesjonelt tilbud.

MDG gir mer støtte til de frivillige organisasjonene. Den frivillige sektoren er en bærebjelke for norsk kultur og samfunn. Det er en av de viktigste arenaene for demokratiutøvelse, dugnadsånd og inkludering. Frivillig arbeid er svært verdifullt for både den enkelte og for samfunnet som helhet. Derfor reverserer MDG regjeringens kutt til frivillige organisasjoner, og støtter regjeringens forslag om momskompensasjon.

Hovedsatsinger:

- Økt støtte til frivilligsentraler slik at flere barn og unge kan delta på idretts- og fritidsaktiviteter.
- Støtteordninger for gatekunstprosjekter og utsmykningsprosjekter.
- Styrker kunstnerstipend slik at flere kunstnere sikres økonomiske rammebetingelser
- Trapper opp arbeidet for å verne kulturminner

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Øke belønningsordning for samarbeid med frie kunstnere.	20
Øke støtte til kulturlokaler i kommunene.	50
Øke tilskuddet til frivilligsentraler slik at flere barn og unge kan delta på idretts- og fritidsaktiviteter.	50
Etablere støtteordninger for gatekunstprosjekter og utsmykningsprosjekter.	60
Øke potter for kunstnerstipend slik at flere kunstnere sikres økonomiske rammebetingelser.	20
Styrke "Den kulturelle skolesekken" og "Den kulturelle spaserstokken" og oppretter "Den kulturelle bæremeisen".	45
Innføre garantilønn for utøvere av utvalgte håndverk.	12
Øke mediestøtte og etablere en ordning for å øke kunnskapen om dataspill i barnevern- og sosialtjenesten og i lærerutdanningen.	25
Styrke Riksantikvarens arbeid med vedlikehold, sikring og restaurering av historiske bymiljø.	20
Styrke kulturminnekompetanse i kommunene til bygningsvernssentre for alle fylker, med sikte på å trappe opp støtten fremover.	15
Øker midlene til Norsk kulturminnefond.	50

5. Kunnskap for et grønnere samfunn

5.1. Barnehage og skole

Tid til omsorg og tilrettelegging for mestring er grunnsteiner i en god barnehagehverdag. Vi vil tilby lavinntektsfamilier gratis barnehage. Samtidig ønsker vi å beholde kontantstøtten for å gi foreldre mest mulig valgfrihet.

Elevenes trivsel legger grunnlaget for all læring i skolen. Et sterkt resultat- og målefokus kan bidra til at vi nedprioriterer det viktigste: at elevene blir kjent med sine sterke sider og blir rustet til livet etter skolen. Derfor vil vi redusere antall tester og gi lærere tid til å være lærer.

Barn er forskjellige, og det må gjenspeiles i undervisningstilbudet. Derfor reverserer vi regjeringens foreslåtte kutt til friskolene.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Innføre gratis barnehage for lavinntektsfamilier.	363
Reversere regjeringens kutt til friskoler.	55
Fjerne nasjonale prøver i barneskolen.	- 182

5.2. Høyere utdanning og en god studiehverdag

Å studere er en fulltidsjobb. Prisen på utleie, mat og drikke har steget langt mer enn prisene generelt, og det rammer studentene hardt. Derfor må studiestøtten økes.

Studieavgiften for studenter utenfor EØS og Sveits, som regjeringen innførte i fjor, har ført til 80 prosent nedgang i søkere fra land utenfor EU og EØS. Vi mener dette er et tap for både studiestedene og norsk næringsliv, og vil derfor fjerne studieavgiften for disse gruppene.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
<i>Utgifter:</i>	
Trappe opp studiestøtten til 1,5 G over tre år.	365
Fjerne studieavgift for studenter fra utenfor EØS og Sveits.	233

Halvere gebyret for å søke om studietillatelse for internasjonale studenter.	20
Midler til å nå miljøambisjonen ved utbyggingen av NTNUs campussamling.	220
<i>Inntekter:</i>	
Kutte i støtten til petroleumsfag.	- 59

5.3. Forskning

Forskning og utvikling er avgjørende for å lykkes med det grønne skiftet. Derfor er bruken av forskning, kunnskapsinnhenting, innovasjon og utvikling sentralt i mange av MDGs tiltak i dette budsjettet.

Samtidig er det ikke kunnskapsmangel som bremser omstillingen, men mangel på økonomiske og politiske strukturer som fremmer de riktige løsningene. Derfor kutter MDG i bevilgningene til petroleumsfag, og reverserer regjeringens foreslåtte kutt til regionale forskningsfond og programmer for høyere utdanning.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Reversere flyttingen av programmene Studentaktivlæring / Arbeidslivsrelevans, Program for kunstnarleg utviklingsarbeid, Senter for framifrå høgare utdanning, Program for fleksible utdanningstilbud og Maritim kompetanse. Ingen provenyeffekt	0
Reversere regjeringens foreslåtte nedleggelse av de regionale forskningsfondene.	130,2
Fjerne tilskuddet til avvikling av de regionale forskningsfondene.	- 5

6. Solidaritet under press

6.1. Et mer mangfoldig samfunn

Miljøpartiet de Grønne jobber for et mangfoldig samfunn for og med alle. Vi ønsker et samfunn der alle uavhengig av de forutsetningene man har i livet skal kunne delta i arbeidslivet, samfunnslivet, det frivillige og på sosiale arenaer. Derfor må vi tilrettelegge for

at alle uavhengig av funksjonsvarians, legning, kjønn, seksualitet, etnisitet, alder, tilhørighet til religion eller livssyn, språk og kulturell bakgrunn skal få denne muligheten.

Norge har de siste tiårene utviklet seg til å bli et flerkulturelt og multireligiøst samfunn. Den utviklingen ønsker vi velkommen. Innvandring bringer med seg et mangfold som beriker og styrker landet vårt. Det gjelder enten mennesker kommer til Norge for å jobbe eller fordi de flykter fra krig og forfølgelse. God integrering handler om erfaring og kompetanse, og krever samarbeid over tid mellom kommunen, næringsliv, skoler og frivillige. Vi vil gjøre kommunenes flyktningtjeneste mer stabil og holde kompetansen oppe ved å gjøre dette til en fast, lovpålagt oppgave som enhver kommune har ansvar for, og eventuelt heller kan reservere seg mot i enkeltår ved behov.

Vi reverserer regjeringens fjerning av støtteordningen for kjøp av utleieboliger, ettersom behovet er stort som følge av mange ukrainske flyktninger og andre som sliter på boligmarkedet.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Gjeninnføre støtteordningen for kjøp av utleieboliger til kommunene	400
Tilbud om flerkulturell Duola for fødende.	15
Støtte til frivillige organisasjoners arbeid for å gi helsehjelp til papirløse mennesker i Norge, herunder kostnadene ved å drifte hhv. Helsehjelp til papirløse i Oslo og Helsesenteret for papirløse migranter i Bergen.	5
Styrke frivilligsentralene, slik at enda flere barn og unge kan delta på idretts- og fritidsaktiviteter.	50
Styrke tilskuddet til mangfolds- og inkluderingsprosjekter som skal fremme deltakelse i idrett og fysisk aktivitet	20
Øke støtten i likestillings- og diskrimineringsombudet øremerket til arbeid mot diskriminering av funksjonshindrede og skeive.	10
Fylkesleger, kommuneoverleger og kommunepsykologer får økt sin kompetanse i klinisk sexologi	5
Styrke finansieringen av samiske aviser, støtten for digitalisering og sikring av samiske kulturminner, og tilskuddet for samisk kulturminnearbeid.	11,5

6.2. Ansvarlig, human asylpolitikk

Norge har et grunnleggende ansvar for å bidra i en verden der mange er på flukt fra krig, forfølgelse og klimaendringer. Vi står for en mer ansvarlig og anstendig flyktningpolitikk, forankret i våre lange tradisjoner for å bidra internasjonalt og her hjemme. Norge har mulighet og ansvar til å ta imot flere som trenger beskyttelse. Det er uforståelig at

regjeringen har halvert inntaket av kvoteflyktninger. Vi øker antall kvoteflyktninger til 5000 i tråd med FNs anbefalinger.

Barn som kommer alene til Norge for å søke asyl (enslige mindreårige asylsøkere) får ikke omsorgen de har krav på. I dag er det fremdeles UDI som har omsorgsansvaret for barna mellom 15 og 18 år, mens de yngre barna blir ivaretatt av barnevernet – et kunstig skille innført av Solberg-regjeringen og som Norge har blitt internasjonalt kritisert for mange ganger. MDG gir barnevernet ansvar for alle asylbarn som kommer alene (med virkning fra 1. juli 2024).

Sakene hos organisasjoner som bistår asylsøkere juridisk, har de siste årene blitt mer kompliserte og ressurskrevende, som følge av innstramninger i asylpolitikk- og praksis. Dette – i tillegg til at svært få får forklare seg muntlig til klageinstansen i utlendingssaker – gjør at mange er helt avhengige av rettshjelp for å få sine grunnleggende menneskerettigheter oppfylt.

Hovedsatsinger:

- Øke antall kvoteflyktninger fra 1000 til 5000
- Gi barnevernet ansvaret for alle asylbarn som kommer alene til Norge
- Øke bevilgningene til spesielle rettshjelpstiltak slik at sivilorganisasjoner kan drive et nødvendig rettshjelpstilbud

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Vi overfører ansvaret for alle mindreårige asylsøkere til barnevernet, inklusive barn mellom 15 og 18 år. Netto kostnad.	670
Ta imot 5000 kvoteflyktninger	658,7
Tilby papirløse mennesker i Norge grunnleggende helsetjenester og gi barn uten lovlig opphold i Norge rett til å stå på fastlegeliste	5
Støtte til frivillige organisasjoners arbeid for å gi helsehjelp til papirløse. Herunder kostnadene ved å drifte hhv. Helsehjelp til papirløse i Oslo og Helsesenteret for papirløse migranter Bergen	8

6.3. Bistand for global rettferdighet

I ni av ti land har mennesker fått det verre de siste årene. De Grønne er partiet som setter av mest penger til bistand og utvikling.

Støre-regjeringen har ikke prioritert bistandsprosenten i noen av statsbudsjettene de har lagt fram, og bryter med en 50 år lang tradisjon for at Norge bruker én krone for hver hundrelapp vi tjener i bistand til andre land. I en tid hvor behovene er rekordstore, og

inflasjon gjør at hver bistandskrone får mindre uttelling, er det viktig å opprettholde et høyt nivå på bistanden.

Det er også viktig hvordan bistandsmidlene blir brukt. Regjeringen har satt bekjempelse av ulikhet som mål for bistandspolitikken. Likevel kutter regjeringen nok en gang i midler til noen av de viktigste postene for mindre ulikhet.

Vi når bistandsprosenten, ved å reversere regjeringens kutt og å øke bevilgningene til utdanning, helse og flyktninger.

MDG setter av 5 milliarder kroner i en ekstraordinær bevilgning til Palestina. Israel bryter folkeretten og har gjort Gaza og Vestbredden til et apartheid-regime med store humanitære konsekvenser. Israel-Palestina har ringvirkninger i hele Midtøsten. Derfor er det ekstra viktig å sørge for fred og stabilitet her. Behovene vil være langt større og Vesten og Israel har et ansvar for å sørge for gjenoppbygging slik at palestinerne ikke igjen blir permanent fordrevet.

MDG har lenge foreslått å innføre en klimaprocent som et nytt prinsipp på linje med bistandsprosenten. Norge må ta sin del av ansvaret for den globale innsatsen mot klimaendringer. Det sikrer også at internasjonalt klimaarbeid ikke kommer på bekostning av tradisjonell bistand og fattigdomsbekjempelse. Vi innlemmer bistandspostene om klima og miljø, her. Det frigjør også midler på det ordinære bistandsbudsjettet.

MDG støtter regjeringens innføring av garantiordninger for fornybar energi, så det blir mindre risiko ved å investere i grønn energi i utviklingsland. Vi reverserer noe av regjeringens kutt i andre poster for å finansiere tapsavsetningen, og tilfører istedenfor friske midler til garantiordningen.

Norge tjente i 2022 og 2023 1900 milliarder *ekstra* på dyr olje og gass som følge av Putins energikrig mot Europa. MDG fremmer igjen forslag om å sette disse midlene av til [et solidaritetsfond](#).

Hovedsatsinger:

- Etablering av et solidaritetsfond fra det ekstraordinære overskuddet på olje og gass som følge av krigen i Ukraina.
- Opprettholder den norske tradisjonen om å bruke 1 prosent av bruttonasjonalprodukt på bistand, med fokus på fattigdomsbekjempelse og kampen for mindre ulikhet, totalt 2,7 milliarder mer enn regjeringen.
- Prioritere å reversere kuttene på helse og utdanning i bistandsbudsjettet.
- Innføre en klima- og naturprosent tilsvarende 1 prosent av bruttonasjonalprodukt, tilsvarende 55 mrd kroner.

Viktigste grep for å nå bistandsprosenten	Mill. kroner
Hjelpepakke til Palestina. Pengene hentes ved å overføre fornybar energi,	5 000

klimate og skogprosjektet, og klimate og miljøposten i bistandsbudsjettet, til klimate og naturprosenten	
Reversere regjeringens kutt i utdanningsbistand	973,2
Økte midler til flyktninger og internt fordrevne	400
Reverserer kuttene til helsebistand	202,5
Øker bevilningene til UNICEFs barnefond	160
Midler til nødhjelp og humanitær bistand	104
Midler til Verdens matvareprogram	100
Reverserer noe av regjeringens kutt på andre budsjettposter og setter inn friske midler, slik at tapsavsetningen ikke går på bekostning av andre bistandsformål	60
Økte midler til gjeldsslette	50

Viktigste grep i klimate og naturprosenten	Mill. kroner
Klimabistandsprosent - fond	55 000
<i>Finansiert av klimate og naturprosenten</i>	
Norfunfs aktivitet	688
Støtte til utbygging av fornybar energi i utviklingsland	1 019
Støtte til klimate og miljøtiltak som bidrar til gjennomføring av Parisavtalen, bærekraftsmålene og internasjonale miljøavtaler og -prosesser.	1 744
Den internasjonale skogsatsingen	3 600
SUM finansiert av klimate og naturprosenten	7 051

6.4. Dyreververn

Vi mener det trengs en omfattende reform av norsk dyrevelferdspolitikkk for å gi dyr den omsorgen de fortjener. Norge har allerede en dyrevelferdslov som slår fast at dyr skal behandles i tråd med sine artstypiske behov og beskyttes mot unødige påkjenninger og belastninger, men Norge har langt igjen å gå før kravene i loven er innfridd.

I dag lever flere hundre millioner dyr i norske fjøs, haller og oppdrettsmerder, og som selskapsdyr, forsøksdyr og sportsdyr. At disse dyra har egenverdi betyr at dyrenes liv har verdi for dyra selv, uavhengig av hvor nyttige eller unyttige de er for mennesker. Derfor

gjennomfører MDG flere tiltak i budsjettet for å bedre dyrevelferden i for fisk, husdyr og familiedyr.

Hovedsatsinger:

- Prioritere høy dyrevelferd i jordbruksavtalen.
- Styrke tilsyn og veterinærdekning over hele landet.
- Etablere dyrepoliti over hele landet.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Innenfor rammen av jordbruksavtalen prioriterer vi mer dyrevennlige driftsformer bl.a gjennom økt beitetilskudd og økt støtte til økologisk drift.	0
Øke tilskuddet til veterinærdekning i kommunene.	50
Øke bevilgningen til Mattilsynet.	90
Øke bevilgningen til dyrepoliti med mål om å dekke hele landet.	25
Etablere et senter for alternativer til dyreforsøk.	20
Gjeninnføre støtten til NOAH - For dyrs rettigheter.	0,7
Øke støtten til Dyrebeskyttelsen arbeid med hjemløse dyr.	0,4
Øke tilskuddet til forebyggende og konfliktdempende rovdyrtiltak.	45
Bygge flere viltoverganger og forebygge påkjørsler langs togtraseene, herunder Nordlandsbanen. Tas over posten for vedlikehold av jernbane.	40
Kutte utbetalinger fra Havbruksfondet til konvensjonelle oppdrettsanlegg.	-1 000

7. Sikkerhet hjemme og ute

7.1. Klimatilpasning er beredskap

Klimaendringene skjer nå. I Norge fører oppvarmingen til økt stormflonivå, mer overvann, større og hyppigere regnflommer og snøsmelteflommer, flere jord-, flom og sørpeskred, flere snøskred og sannsynligvis også hyppigere tørke og skogbrann. Flere mennesker mister hjemmene sine i ekstremvær eller får livet snudd på hodet av vannskader. Flere bønder mister avlingene sine til tørke eller flom. Sommeren 2023 opplevde [enkelte bønder](#) at den ene delen av åkeren tørket ut i en rekordvarm juni, mens den andre delen ble ødelagt av flom i august.

Ekstremværet Hans som rammet Norge i august 2023 og utløste tusenårsflom og hundreårsflom flere steder i landet med store materielle skader. I kjølvannet av dette [ba MDG regjeringen](#) sette av en milliard kroner ekstra for å løfte innsatsen mot klimatilpasning og forebygge tap av liv, hjem og eiendeler. En rask og stor satsing på klimatilpasning vil gi lavere kostnader over tid.

I tillegg til direkte investeringer i klimatilpasning prioriterer MDG å stanse nedbygging av myr, trappe opp skogvernet og gjøre Norge arealnøytralt. Intakt natur fungerer alltid flomdempende og myrene har aller størst effekt.

Hovedsatsinger:

- Økt innsats over NVEs budsjett for å forebygge flom og skred i hele landet.
- Økt innsats for å ruste jernbanenettet for klimaendringene.
- Økt innsats for å ruste veinettet for klimaendringene.
- Økt innsats for å verne og restaurere flomdempende natur som myr.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Økt tilskudd til flom og skredforebygging under NVEs budsjett.	400
Klimatilpasningstiltak for jernbanenettet.	200
Klimatilpasningstiltak for fylkesveiene.	200
Klimatilpasningstiltak for riksveiene.	200

7.2. Forsvar i en ny geopolitisk situasjon

Sikkerhetsbildet har blitt mer sammensatt, og skillene mellom tradisjonell krigføring, informasjonskrig, terror og infiltrasjon viskes ut. Norge er helt avhengig av et tett sikkerhetspolitisk samarbeid med våre naboer. MDG vil derfor være en pådriver for at alle nordiske land integreres raskt i et felles forsvar underlagt NATO, samtidig som MDG også vil utforske mulighetene for tettere forsvarssamarbeid opp mot EU når USA potensielt kan bli en mindre forutsigbar alliansepartner.

Arktis blir viktigere når nordøstpassasjen etterhvert blir farbar i takt med klimaendringene. Norges posisjon på Svalbard vil bli utfordret fra flere enn Russland, og det er behov for økt koordinering med våre allierte her slik at Norge kan beskytte sine interesser.

Fremtidens forsvarspolitik vil ikke kun handle om selve forsvarssektoren. For å motvirke krig og nye trusler må vi tenke beredskap og langsiktighet i alle sektorer. I MDGs alternative statsbudsjett, prioriterer vi å styrke demokratier globalt, økt internasjonalt samarbeid, og internasjonalt klimaarbeid.

MDG prioriterer innenfor regjeringens forsvarsramme. Forsvaret her hjemme får bedre forsvarsevne og beredskap gjennom mer effektiv ressursbruk og økt standardisering.

Hovedsatsinger:

- Styrke NATO i Norden gjennom økt samarbeid mellom alle nordiske stater, og arbeidet for bedre samspill med allierte i Arktis.
- Utrede tettere forsvarsintegrasjon opp mot EU.
- Vi øker fokus på standardisering og hyllevare-løsninger ved nye anskaffelser for å sikre samme systemer i hele sektoren, enklere opplæring på tvers av siloer og økt utnyttelse for gjenbruk av materiell på tvers av forsvarsgrener.
- Utbedre og vedlikeholde dagens struktur og sørger for at nye kapasiteter ikke fases inn før organisasjonen har evne til å utnytte kapasiteten vi har fullt ut.
- Styrke arbeidet for en nullvisjon for trakassering og overgrep i hele forsvarssektoren som sikrer at varslingsystemer fungerer bedre og sanksjoner ikke fortsetter i Forsvaret.

Hovedsatsingene løses gjennom omprioriteringer innenfor den foreslåtte budsjettrammen som regjeringen har lagt frem.

Våre viktigste tiltak	Mill. kroner
Utrede effektive tiltak for økt tilstedeværelse i et endret Arktis i samråd med våre allierte.	40
Utrede tettere tilknytning opp mot EUs forsvarssamarbeid.	20
Omprioritere 100 mill kr innenfor Forsvarsbygg til en særskilt innsats for å ta igjen vedlikeholdsetterslep, og til å gjennomføre energi- og miljøutbedringer på eksisterende bygningsmasse, framfor å investere i nybygg, og legger inn 25 nye millioner for å skaffe bedre oversikt over hvordan Forsvarets energiberedskap og -forbruk kan forbedres i årene fremover.	25
Styrke Forsvarets arbeid rettet mot trakassering, sikrer at varslings tjenestene har kapasitet til å følge opp alle saker tilstrekkelig og utreder hvordan varslings systemene kan forbedres.	10
Styrke en norsk satsing på UAV/UAS - ubevæpnede droner.	25
Dele opp utviklingen av Blåtind skytefelt over flere år, og sikter på ferdigstillelse i 2026 fremfor 2025.	-120

Vedlegg I: MDGs klimabudsjett: Slik kutter vi i 2024 og når klimamålene i 2030

Oppsummert utslippskutt MDG		
Sektor	Kutt i 2024*	Kutt i 2030*
Veitrafikk	0,539	5,045
Bygg	0,050	0,240
Innenriks luftfart	0,168	1,027
Innenriks sjøfart og fiske	0,005	2,880
Jordbruk og kosthold	0,362	1,863
Avfall og ikke-kvotepliktig industri	0,194	1,315
Samlet ikke-kvotepliktig sektor	1,318	12,370
Industri	0,044	8,810
Petroleum	0,155	7,705
Samlet kvotepliktig sektor	0,199	16,515
Skog- og arealbrukssektoren	0,560	1,360
Totale utslippskutt (Ikke medberegnet LULUCF)	1,5	28,9
*sammenlignet med referansebanen i NB24, i Mt-CO ₂ -e		

IKKE-KVOTEPLIKTIG SEKTOR				
Veitrafikk				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	Kutt i 2024 i Mt-CO ₂ -e	Kutt i 2030 i Mt-CO ₂ -e	Poster i alt.bud

Redusere utslipp fra veitrafikken betraktelig, stanse alle kapasitetsøkende motorveier og satse kraftig på kollektivtransport.	- Vi skroter blant annet: E18 Retvedt - Vinterbro E39 Ålgård - Hove E39 -Ådgard - Sveгатjønn (Hordfast) E39 Ålesund - Molde E134 Saggrenda - Elgsjø E16 Høgkastet - Skaret E10 / Rv85 Tjelsund - Langvassbukt Rv 4 Hunndalen - Mjøsbrua E6 Åsen - Steinkjer E134 Øst-vest - Vi bevilger 500 mill. kr. til en opptrappingsplan for kollektivtransporten - Vi bevilger 1,7 mrd ekstra til å ruste opp jernbanen for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet, og øker statens andel av større kollektivprosjekter fra 70 til 80%. I tillegg styrker vi overføringene til fylkeskommunene med 1,2 mrd for å ta høyde for økte drivstoff- og strømpriser for kollektivtransporten + 500 millioner som en del av en opptrappingsplan for kollektivtransporten, tilsammen 1,7 mrd. - Vi styrker driftsutgiftene med 7 millioner for å rigge Jernbanedirektoratet for betydelig økt aktivitetsnivå i 2024. - Vi innfører av et nasjonalt reisekort for 499 kroner - Vi øker i tillegg støtten til Enovas øvrige arbeid med elektrifisering av veitransporten med 300 millioner		2,483	1352-1, 572-64, 1320-2 9/30, 1428-5 0, 572-60, 5543-7 0
Legge ned Nye Veier.	Vi skroter E6 Roterud–Storhove og E6 Berkåk–Vindåsliene I tillegg skroter vi disse prosjektene i Nye Veiers portefølje som er under bygging: – E6 Kvithammer–Åsen (delprosjekt på E6 Ranheim–Åsen) i Trøndelag og – E6 Ranheim–Værnes (delprosjekt på E6 Ranheim–Åsen) i Trøndelag – E18 Langangen–Rugtvedt (delprosjekt på E18 Langangen–Bamble) i Telemark – E39 Herdal–Røyskår (delprosjekt på E39 Kristiansand vest–Lyngdal vest) i Agder – E6 Storhove–Øyer (delprosjekt på E6 Moelv–Øyer) i Innlandet	0,061	0,084	1321-70

Si nei til nye storflyplasser og kapasitetsøkende nye rullebaner på norske flyplasser.	Vi skroter bygging av Bodø Lufthavn Vi dropper også ny lufthavn i Mo i Rana.	0,036		1315-71
Vi reduserer veitrafikk gjennom transporteffektiv arealplanlegging	Innfører Natursatsordning og en opptrappingsplan for kollektivtransporten. Innfører arealnøytralitet og styrker naturhensyn i arealforvaltningen.		0,075	1420-27, 572-64, 1400-63, 1410-21, 1420-27, 1420-60
Vi reduserer veitrafikk ved blant annet å tilrettelegge mer for hjemmekontor	Vi setter ned et arbeidstidsutvalg for å vurdere redusert arbeidstid. Det settes også av midler for FoU knyttet til arbeidstidsreduksjoner. Vi reverserer regjeringens kutt i kontantstøtte.	0,038	0,032	601-21, 844-70
Reduserte reiser pga mer digitale løsninger	Vi vil ha raskere utbygging av bredbånd til hele landet for å legge til rette for desentraliserte arbeidsplasser, spredt bosetting og digitale møter fremfor flyreiser. Vi setter også ned et arbeidstidsutvalg for å vurdere redusert arbeidstid og midler for FoU knyttet til arbeidstidsreduksjoner slik at det blir enklere å gjøre unna jobb uten å reise.	0,033	0,066	601-21, 844-70, 541-60, 5543-70
Vi gjør det mer attraktivt og enklere å velge sykkel og gange i stedet for bil	Vi fjerner moms på elsykler. Vi øker støtten til mindre byområder utenfor byvekstavtale med 30 millioner slik at den blir i tråd med målsettingen i NTP.	0,024	0,050	5521-70, 1332-66, 5543-70
Vi reduserer utslipp fra veitrafikk ved å gjøre det billigere, enklere og mer attraktivt å bytte fra bil til kollektivtransport	Vi bevilger 1 mrd til innføring av nasjonalt reisekort og 500 millioner som en del av en opptrappingsplan for å forbedre kollektivtilbudet i hele landet. Vi bevilger 25 millioner til videreutvikling av Entur til bestillingstransport og alternative transportformer som f.eks delemobilitet. I tillegg bevilger vi 10 millioner til å starte opp et prosjekt knyttet til en felles skandinavisk billett løsning, og en tettere integrasjon med	0,166	0,110	572-64, 1330-76, 1332-63, 1352-70, 5543-70

	det europeiske billettsystemet. Vi øker den statlige finansieringen av store kollektivprosjekter i Nord-Jæren, Trondheimsregionen, Bergen og Oslo fra 70 - 80%, som innebærer å bevilge 476 millioner mer enn regjeringen.			
100 % av nye personbiler er elektriske innen utgangen av 2025	Ber regjeringen fjerne moms for utleie av elbiler under 30-dager. Vi reduserer laveste innslagspunkt i CO2 komponenten til 70 g/kn samtidig som alle avgiftene økes med 25%. Vi doubler NOx komponenten i engangsavgiften. Vi fjerner omregistreringsavgiften for elbiler innført sist år. Vi reverserer regjeringens kutt i veibruksavgiften og trafikkforsikringsavgiften for fossile biler. Vi fjerner CO2 kompensasjon for varebiler for å gjøre det mer lønnsomt å gå over til elektriske varebiler. Vi reverserer regjeringens fjerning av insentiv for å velge elbil som firmabil.	0,018	0,053	5521-7 0, 5536-7 1, 5536-7 5, 5538-7 0/71, 5543-7 0
Fase ut salg av nye fossile motorsykler og mopeder innen 2025.	Vi reverserer lettelsener gjennomført av Solbergregjeringen for motorsykler, snøscootere, vannscootere og båtmotorer.	0,002	0,020	5536-7 1, 5543-7 0
Fase ut nye fossile varebiler (lette og tunge) innen 2025	Vi reverserer regjeringens fjerning av rabatt for elfirmabiler. Viderefører forhøyet avskrivningssats for elvarebiler på 30 pst som foreslått fjernet av regjeringen. Vi øker NOx komponenten i engangsavgiften for varebiler til 75 pst av satsen for personbiler (9 mill. kroner) og fjerner samtidig CO2 rabatten i engangsavgiften for varebiler (1,8 mrd. kroner).	0,009	0,185	5501-7 2, 5501-7 4, 5536-7 1, 5543-7 0
100 % av nye lastebiler er el- eller hydrogenkjøretøy i 2030	Vi setter av økte avgiftsinntekter fra veibruksavgiften og CO2 avgiften til eget fond for næringstransport.	0,006	0,868	5539-7 4, 5543-7 0
Sikre at alle bygge- og anleggsprosjekt er blir fossilfrie innen 2025 og utslippsfrie innen 2030.	Vi øker driftsbudsjettet til Statens Vegvesen med 7 millioner for utviklingsarbeid knyttet til å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser og utforming av nye vei- og gatenormaler som prioriterer myke trafikanter og vern av natur og styrker Jernbanedirektoratet med 25 millioner kr til forskning, innovasjon og utviklingsarbeid for å redusere CO2-utslipp fra bygg- og	0,013	0,216	1320-1, 1352-21 , 1420-2 7, 5543-7 0

	anleggsfasen og stille krav til utslippsfrie byggeplasser. Vi innfører natursatsordning.			
100% av nye ikke-veigående maskiner og kjøretøy er elektriske i 2030	Vi gjeninnfører grunnavgift på mineralolje. Det vil si at avgifter knyttet til bruk av landbruksmaskiner og bygg og anleggssektoren vil øke. Det vil bidra til å gi insentiver til å investere i utslippsfrie alternativer.	0,051	0,186	5542-70
En kollektivtrafikk uten utslipp	Vi øker CO2 avgiften kraftig og bevilger vi 1,2 mrd. for å dekke bla. økte strømpriser for kollektivtransporten som fylkeskommunen drifter.	0,026	0,438	1352-21, 572-64, 5543-70
Gjøre alle jernbanestrekninger utslippsfrie.	Vi øker CO2 avgiften kraftig, samtidig som vi bevilger vi 1,2 mrd. for å dekke økte strømpriser for kollektivtransporten som fylkeskommunen drifter og styrker Jernbanedirektoratet med 25 millioner kr til forskning, innovasjon og utviklingsarbeid for å redusere CO2-utslipp fra bygg- og anleggsfasen og stille krav til utslippsfrie byggeplasser.		0,012	1352-21, 572-64, 5543-70
Overføre gods til bane og sjø	Vi styrker driftsutgiftene med 7 millioner for å rigge Jernbanedirektoratet for betydelig økt aktivitetsnivå i 2024. Vi dobler tilskuddsordningen fra 100 til 200 millioner for å få overført mer gods fra vei til bane, slik at vi kan kutte utslipp av klimagasser, mikroplast og senke luftforurensningen på strekninger med mye godstransport på vei.		0,096	1352-1/75, 916-70, 5543-70
Økte avgifter på lystgass og mineralolje i transport	Vi gjeninnfører grunnavgift på mineralolje.	0,170	0,034	5542-70
Viderefører vegbruksavgiften	Vi reverserer regjeringens reduksjon i veibruksavgift	0,055	0,037	5538-70/71
Samlet effekt veitrafikk		0,539	5,045	
Bygg				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud
Utfase fossil gass til oppvarming i	Vi øker CO2-avgiften kraftig og styrker Enova betraktelig. Forbyr fossil oppvarming i bygg og til byggvarme på byggeplasser	0,040	0,160	1428-50,

bygg og bruk av fossil gass til byggvarme på byggeplasser				5543-70
Forsert utskifting av vedovner	Vi setter av 50 millioner til å støtte rentbrennende ovner	0,010	0,070	1428-50, 5543-70
Tiltak for å redusere utslipp fra oppvarming av bygg	Gjør Klimasats til en permanent ordning, som skal utløse utslippskutt i kommuner og fylkeskommuner. Innfører gratis energirådgivning.		0,010	1420-61, 1820-77, 5543-70
Samlet effekt, bygg		0,050	0,240	
Luftfart				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud
Kutte utslippene fra flyreiser med 80 pst. sammenlignet med 2005, ved blant annet å gjøre det mer attraktivt å velge mer klimavennlige alternativer der det er mulig og ved å elektrifisere kortbanenettet	Vi satser massivt på kollektivt og jernbane som gjør det mer attraktivt å velge andre løsninger enn fly. Vi øker avgiftene og setter deler av inntektene fra flyseteavgiften til et fond for utvikling av utslippsfri luftfart og deler ut deler av inntektene fra flypassasjeravgiften og deler av flyseteavgiften som klimabelønning.		0,780	5543-70, 5561-70/71, 5521-70, 5539-75, 5521-70, 1332-66, 572-64, 1330-76, 1332-63, 1352-70, 5539-74, 5539-72
Kutter regjeringens flypassasjeravgift. Erstattes med en flyseteavgift.	Vi setter inn en flyseteavgift på 500 kroner mellom de store flyplassene Oslo, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kristiansand. Vi legger ikke avgift til/fra de mindre flyplassene. Vi legger også en avgift på 500 kroner på	0,116	0,039	5561-70/71

	flyvninger til eller via EU og 800 kroner for flyvninger utenfor EU. 3,1 mrd kroner settes at til fond for utvikling av en utslippsfri luftfart.			
Øke klimaavgiften på forurensende flyreiser, differensiert ut fra reiseavstand og tilgangen til alternative reisemåter.	Vi øker CO2-avgiften og moms, innfører flyseteavgift	0,017	0,011	5543-70
Transportmiddel skifte fra fly til jernbane	Vi øker CO2-avgiften og moms, innfører flyseteavgift og gjør det mer attraktivt å velge kollektivt	0,036	0,112	5521-70, 5543-70
Elektrifisere kortbanenettet innen 2030	Vi innfører fritak for moms for elektriske motorbåter, elektriske båt batterier og elektriske småfly. Vi setter at deler av inntektene fra flyseteavgiften til et fond for utvikling av utslippsfri luftfart.		0,085	5521-70, 5539-75
Samlet effekt, ikke-kvotepliktig luftfart		0,168	1,027	
Sjøfart og fiske				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud
Kutte utslippene fra sjøfart og fiske med 80% sammenlignet med 2005	- Vi øker CO2-avgiften kraftig - Vi oppretter et fond for næringstransport som skal finansiere overgang til lav- og nullutslippsfartøy, og innfører fritak for moms for elektriske motorbåter, elektriske båt batterier og elektriske småfly. - Vi reverserer lettelsene gjennomført av Solbergregjeringen for motorsykler, snøscootere, vannscootere og båt motorer. - Vi innfører veibruksavgift på diesel for fritidsbåter for å øke insentivet til å gå over til elbåter. - Vi styrker tilskuddsordning for å flytte gods fra vei til sjø med 100 millioner		2,227	5521-70, 5536-71, 5538-71, 5543-70, 5539-74, 1428-50, 1420-61, 2440-31
Nullutslippskrav til ferger og hurtigbåter fra 2024	Vi oppretter et fond for næringstransport som skal finansiere overgang til lav- og nullutslippsfartøy. Vi øker bevilgningen til tilskudd for grønn skipsfart for å få en raskest mulig overgang til utslippsfrie hurtigbåter. Vi		0,330	1428-50, 1420-61, 5539-7

	styrker Enova og gjør Klimasats til en permanent ordning.			4,5543-70
Bygge ut landstrøm raskere for å kutte klimagassutslipp og bedre luftkvaliteten i norske byer	Vi øker i tillegg støtten til Enovas øvrige arbeid med elektrifisering av vei- og sjøtransporten med 300 millioner,	0,005	0,074	1428-50,5543-70
Reduserer utslipp fra maritim offshoreaktivitet. Fartøyene som i dag brukes til petroleum vil bli redusert, men noe vil også være behov for til havvindaktivitet. Vi ønsker nullutslippsteknologi og overgang til biogass.	Vi setter av midler til ombygging av skip til lav- og nullutslippsteknologi samt midler til bygging av nye nullutslippsskip i vår SDGE ordning.		0,116	1428-50,1420-61,2440-31
Kutter i CO2-kompensasjonsordningen for fiskefartøy.	MDG foreslår å redusere CO2-kompensasjonen til kystfiske- og kystrekeflåten med 1/7, og havfiskeflåten med 1/3, med mål om nedtrapping til null i 2030. Inntektene fra kuttet settes i et fond for næringstransport som skal finansiere overgang til lav- og nullutslippsfartøy.		0,133	919-73
Samlet effekt, sjøfart og fiske		0,005	2,880	
Jordbruk og kosthold				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud
Ha som langsiktig mål å halvere det norske kjøttforbruket, slik at forbruket ikke overstiger	Vi øker momsen på ikke-økologiske kjøttvarer fra 7,5 pst til 17,5 pst. og kutter moms på frukt og grønt. MDG støtter økningen i jordbruksavtalen, men ønsker å disponere midlene innenfor rammen annerledes enn regjeringen. Vi legger inn driftsvansketilskudd, herunder støtte til grøntproduksjon og øker	0,126	1,214	5521-70,1150-73,865-70,862-70

det vi kan produsere selv på egne arealer og ressurser. Ha som langsiktig mål å fase ut import av kraftfor og tilpasse kjøttproduksjonen til det lokale ressursgrunnlaget.	bla. beitetilskudd, areal- og kulturlandskapstilskudd og støtte til regionale miljøprogram. Vi setter av midler til informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.			
Redusere matsvinnet i hele verdikjeden med 70 pst innen 2030.	Vi øker støtten til Matsentralene med 10 mill. kroner.	0,175	0,263	1138-70
Førtiltak i jordbruket: bedre kvalitet på grovfor og tidligere høsting. Justert for redusert kjøttforbruk	Bionova og omlegging av jordbruket i mer bærekraftig retning	0,031	0,184	1152-70
Husdyrgjødsel til biogass: Vi reduserer utslipp fra metan og lystgass gjennom ny gjødslingsteknologi	Bionova	0,011	0,088	1152-70
Vi reduserer utslipp fra amoniakk og metan: Støtte til gjødseltiltak som halm og bark for å redusere utslipp fra amoniakk og metan	Bionova	0,002	0,004	1152-70
Bruk av fangvekster ESR og LULUCF	Bionova	0,016	0,065	1152-70

Prioritere utskilling av biologisk avfall, som matavfall, og stimulere til økt produksjon av biogass og biogjødsel fra avfall og kloakkslam, samt i jordbruket. Bidra til at markedet for disse produktene kommer på plass	Vi oppretter et biogassprogram under Bionova. Vi kutter tilsvarende i Enovas budsjett, og flytter alt ansvar for biogasssatsning fra Enova til Bionova.		0,040	1152-70
Stans i nydyrking av myr ESR	Vi forbyr nydyrking av myr fra 2024, innfører arealnøytralitet og etablerer et program for restaurering og reetablering av våtmarker, naturskog og andre viktige naturtyper.	0,001	0,005	1420-26
Samlet effekt jordbruk og kosthold		0,362	1,863	
Avfall og ikke-kvotepiktig industri				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud
MDG ønsker å kutte alle store punktutslipp i Norge. Vi anslår 80% utslippsreduksjon i ikke-kvotepiktig industri i Norge innen 2030.	- Vi oppretter en ordning, Statens Direkte Grønne Engasjement (SDGE), etter modell fra SDØE. Det vil si at staten går inn med kapital i grønne prosjekter. På den måten vil staten kunne få igjen noe av avkastningen dersom prosjektene blir lønnsomme. Vi lar Nysnø inngå som en del av SDGE. Sivas testfasiliteter gir oppstarts- og gründerbedrifter mulighet til å teste ut og utvikle sine produkter uten å investere i dyr testinfrastruktur. Ordningen er viktig, vellykket og etterspurt, men trenger økt finansiering. Samlet foreslår vi å øke bevilgningen til Siva til svarende kuttet til Innovasjon Norge (78 mill. kroner). - Vi øker CO2-avgiften til 3000 kroner per tonn i 2030. - Vi gjør Klimasats til en permanent ordning som bidrar til utslippskutt i kommuner og fylkeskommuner - Vi styrker Enova til å støtte industrien med å fase ut fossil fyring og energieffektivisering.		0,152	952-50 , 2426-70/71, 2440-31, 1428-50, 5543-71, 5543-70

CCS på Klemetsrud,Oslo. Hasflund Oslo Celsio	SDGE, Økt CO2-avgift		0,400	2440-31, 5543-71, 5543-70
CCS på BIR	SDGE, Økt CO2-avgift		0,100	2440-31, 5543-71, 5543-70
CCS på Heimdal, Trondheim	SDGE, Økt CO2-avgift		0,084	2440-31, 5543-71, 5543-70
Forbud mot fossil varme i ikke-kvotepliktig industri	Vi øker CO2-avgiften kraftig, varsler forbud mot fossil fyring i industrien fra 2028 og setter av 50 millioner til fase ut bruk av fossil fyring i industrien og 50 millioner til å støtte rentbrennende ovner. Sammen med vår SDGE ordning bidrar dette til å fase ut fossile utslipp fra industrien	0,010	0,250	2440-31, 5543-71, 1428-50, 5543-70
Energieffektivisering i annen industri og bergverk	Vi styrker energieffektiviseringstiltakene kraftig bla gjennom Enova. Vi gjør Klimasats til en permanent ordning. Bidrar til omstilling i industrien gjennom SDGE ordningen vår, øker CO2-avgiften kraftig og stiller sterkere klimakrav i CO2-kompensasjonsordningen.	0,024	0,041	2440-31, 5543-71, 1428-50, 1420-61, 5543-70
Økt utsortering av tekstiler fra husholdninger og næringsliv	Vi setter av midler til informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.	0,034	0,032	5522-70. 862-70, 865-70, 5543-70

Økt utsortering av plast	Vi innfører en avgift på 10 kroner på fossil, jomfruelig plastemballasje og 5 kroner per kg resirkulert plast. Avgiften må ilegges alle typer plast uavhengig av produsentland. Vi gir også støtte til enkeltprosjekt og informasjonstiltak som fremmer miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid og styrker Norges mest brukte miljømerkeordning for å gjøre den mer kjent og gi mulighet til å utvikle kriterier på flere områder.	0,005	0,070	862-70 , 865-70 , 5559-7 0, 5560-7 0
Økt uttak av metan fra avfallsdeponi	Vi setter av 75 millioner til å kutte metanutslipp fra avfallsdeponier bla. gjennom strengere regulering, for eksempel å stille krav om vedlikehold av eksisterende anlegg for metanuttak og på sikt etablere nye anlegg.	0,071	0,094	1420-3 8
Øke avgiften på avfallsforbrenning	Vi følger regjeringens økning	0,050	0,092	5546- 70
Samlede utslippskutt ikke-kvotepliktig avfall og industri		0,194	1,315	
Samlede utslippskutt ikke-kvotepliktig sektor		1,318	12,370	
KVOTEPLIKTIG SEKTOR				
Industri				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO₂-e	Kutt i 2030 i Mt-CO₂-e	Poster i alt.bud
Vi vil at den norske fastlandsindustrien skal ha null utslipp av klimagasser innen 2035. For å få til dette vil vi gjennomføre en storstilt satsing på karbonfangst- og lagring (CCS), hydrogen fra fornybare energikilder og satse på fornybart råstoff og brensel. Vi	Vi styrker kapitaltilførsel til industrien gjennom vår SDGE. Vi innfører en omstillingsavgift der inntektene allokteres til et omstillingsfond for næringslivet. Vi øker CO ₂ -avgiften kraftig og styrker Enova.		2,601	2440-3 1, 1428-5 0, 5543-7 0, 5507-7 5, 2426-7 0/71, 5543-7 0

legger til grunn at vår politikk gir oss 80% reduserte utslipp fra landbasert industri i 2030 sammenlignet med 2022				
Tizir: erstatte kull med fornybart	Vi styrker Enova betraktelig, SDGE		0,235	1428-50, 2440-31, 5543-70
CCS på Heidelberg Materials Brevik	SDGE		0,400	2440-31, 1428-50, 5543-70, 5507-75, 5543-70
CCS Norcem Kjøpsvik	SDGE, Enova, omstillingsavgift		0,250	2440-31, 1428-50, 5543-70, 5507-75, 5543-70
CCS Wacker Chemicals Norway	SDGE, Enova, omstillingsavgift		0,400	2440-31, 1428-50, 5543-70, 5507-75
CCS Hammerfest LNG	Vi forbyr store punktutslipp innen 2030.		0,630	5543-70, 2440-31,

				5507-75
CCS Mongstad	Vi ønsker en gradvis utfasing av olja og også raffineriene. Vår omstillingsavgift, økte avgifter på petroleum og CO2 sammen med kraftig satsing på fornybart og grønn industri bidrar til å kutte utslippene innen 2030		1,440	5543-70, 2440-31
CCS Kårstø	Vi ønsker en gradvis utfasing av olja og også raffineriene. Vår omstillingsavgift, økte avgifter på petroleum og CO2 sammen med kraftig satsing på fornybart og grønn industri bidrar til å kutte utslippene innen 2030		0,500	5543-70, 2440-31
Fjerne utslippene fra Yara, Porsgrunn	Vi styrker kapitaltilførsel til industrien gjennom SDGE, styrker Enova betraktelig, omstillingavgift som bidrar til omstillingen til grønn industri. Vi setter et mål om produksjon av 5 GW grønn hydrogen innen 2030 og bidrar til at grønn hydrogen blir konkurransedyktig gjennom blant annet økte støtteordninger og bidrag til etablering av infrastruktur.		0,800	1428-50, 5507-75, 2440-31
Forbud mot fossil varme i kvotepliktig industri	Vi setter av midler i Enova til å fase ut bruk av fossil fyring i industrien	0,030	0,530	1428-50, 5543-70
Fjerne svovelutslipp fra industrien	Vi utvider svovelavgiften til også å omfatte kull og koks, herunder bruk av kull og koks i industrien, samt utslipp fra raffineringanlegg. Dette er i tråd med forslag fra grønn skattekommisjon. Helårseffekt er anslått til 115 mill. kroner. Vi legger til grunn implementering 1 april.	0,014	0,014	5543-71
Klimakrav i CO2-kompensasjonsordningen	MDG støtter regjeringens forslag til kvoteprisgulv på 375 kroner. Vi ber samtidig om miljøkravene som i dag stilles som betingelser for ordningen skjerpes.		0,500	1420-74
Elektrifisering og energieffektivisering av industriprosesser	Vi styrker Enova, SDGE, stiller klimakrav til blant annet energieffektivisering og i CO-2 kompensasjonsordningen, innfører omstillingsavgift og viderefører klimasats		0,430	2440-31, 1428-50, 1420-61, 5543-70, 5507-75

Vi reduserer utslipp fra lystgass fra primærproduksjon	Vi dobler avgiften på HFK- og PFK-gasser og fører en jordbrukspolitikk som trekker i retning mindre pløying, gjødsling og jordbearbeiding som bidrar til mindre lystgassutslipp.		0,080	5548-70
Samlet utslippseffekt kvotepliktig industri		0,044	8,810	
Petroleum				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud
Gjennomføre en gradvis, forutsigbar og planmessig utfasing av petroleumsvirksomheten innen 2035. Vi legger til grunn 67% utslippskutt fra olje- og gassektoren sammenlignet med 2022	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter. Innfører omstillingsavgift. Vi omdisponerer midler til forskning fra petroleum til fornybar energi. Innfører letestans og avvikler TFO ordningen.		5,221	2440-31, 2421-50/71/74/76, 1800-70/71, 1810-1, 954-70, 1850-50, 2440-70,
	Vi stanser all videre leting etter ny olje og gass	0,120		
Vi kutter 80% av utslippene på gjenværende felt	Vi øker CO2-avgiften på sokkelen med 50%. Brutto provenyøkning vil bokført beløpe seg til 1 950 mill. kroner. De påløpte netto og brutto inntektene er dobbelt så høye.	0,035	2,484	5440-3/24, 5507-75, 5508-70/71
	Vi foreslår en ny avgift på produsert vann i petroleumsvirksomhetener for å gi insentiver til reduserte utslipp til sjøen.			
	Pålegger petroleumsnæringen å kutte utslippene på eksisterende felt gjennom havvindutbygging, CCS eller andre tiltak uten bruk av kraft fra land			
	Satser sterkt på energieffektivisering, stiller klimakrav til næringen og sterke avgifter på utslipp fra sokkelen			
Samlet utslippseffekt petroleum, kvotepliktig		0,155	7,705	
Samlet utslippseffekt kvotepliktig sektor		0,199	16,515	
LULUCF: Skog og arealbruk				
Vår politikk	Tiltak i alt.bud	kutt i 2024 i Mt-CO2-e	Kutt i 2030 i Mt-CO2-e	Poster i alt.bud

Vi innfører arealnøytralitet og stanser ødeleggelsen av natur. Vi anslår at vår politikk gjør at vi unngår 20% nedbygging i 2024 og 80% i 2030.	- Innfører krav til arealnøytralitet - Reduserer bevilgninger som går til å øke skogshogsten og har negativ naturpåvirkning. - Øker post til frivillig skogverntil 750 mill i 2024 og opptrapping til 1,5 mrd i 2025. - Vi setter av betydelige midler til ledelse og utarbeiding av naturregnskap. - Midler til helhetlig kartlegging av natur og økosystemer til havs og til kartlegging av særlig sårbare områder (SVO-er) - Øremerkede midler til styrket kompetanse på havforvaltning - Program for å oppnå 30% vern av havområder - Økte midler til kapasitetsbygging skogvern. - Innfører Naturkur, etter modell fra Klimakur 2030 for å undersøke tiltak og virkemidler for å nå null netto tap av natur innen 2026 og naturpositivitet innen 2030 - Statlig program for storskala naturrestaurering - Innfører Natursatsordning	0,300	1,281	1149-73 , 1400-1, 1410-21/ 23, 1411-1, 1420-1/ 21/27/3 0/31/32/ 36/60/ 80/82/
Stans i nydyrking av myr LULUCF	Statlig program for storskala naturrestaurering	0,042	0,079	1420-2 6
Vi stanser utbygging av store veier	Sparte utslipp ved å skrote Bodø Lufthavn	0,003		1315-71
	Sparte utslipp ved å skrote E6 Roterud–Storhove	0,047		1321-70
	Sparte utslipp ved å skrote E6 Berkåk–Vindåsliene	0,168		1321-70
Samlet effekt LULUCF		0,560	1,360	
Samlede utslippskutt kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor (ikke LULUCF)		1,517	28,885	

Vedlegg II: Omstillingsavgift

Tempoet i oljevirksomheten er skrudd opp etter tidenes oljeskattepakke i 2020. Norges Bank viser til at den høye aktiviteten i oljenæringen er en av grunnene til at rentebanen justeres oppover. Dette i en tid da FNs generalsekretær og mange med han anmoder land om å stoppe med å lete etter mer fossil energi. Danmark og Sverige har lyttet - de sier nei til videre oljeleting. Storbritannia har gått fra å være en supermakt bygd på kull, til å bli verdensledende på offshore havvind. Det har fordret vilje og prioriteringer.

MDG vil bidra til å dempe aktiviteten i oljenæringen samtidig som vi tar regjeringen Støre på ordet med at vi skal bygge vår grønne og utslippsfrie økonomi på ryggen til oljesektoren. Vi legger derfor olje- og gassproduksjonen en omstillingsavgift. Inntektene føres inn i oljefondet, samtidig som uttaket økes med 9 mrd. kroner som settes av til et fond som skal bidra til at Norge blir et utslippsfritt land. Midlene skal brukes til energieffektiviseringstiltak og offentlige infrastrukturtiltak. De skal også brukes til å forberede oss på den klimaomstillingen vi må igjennom. De skal brukes til å oppgradere veier og jernbane for å kunne stå i mot det våtere og villere været som vil treffe oss i årene fremover.

Tiltak	Mill. kroner
Innføring av nasjonalt reisekort	2 500
Opptrappingsplan for kollektivtransporten	500
Økt tilsyn av bruer og øvrig jernbaneinfrastruktur	10
Overføring av gods fra vei til bane og sjø	100
Forsering av dobbeltspor Stokke-Sandefjord	90
Styrking av Siva SF	78
Styrking av klyngeprogrammet under Innovasjon Norge	25
Miljø- og energisparingstiltak NTNU	220
Ekstra midler til Enova til en krisepakke for raske investeringer i solenergi, energisparing og varmepumper.	2 000
Styrke Enovas arbeid med elektrifisering av veitransporten	300
Styrke Enovas arbeid med utrulling av hydrogenløsninger.	150
Økt støtte til å redusere metanutslipp fra avfallsdeponier	75
Statlig tilskudd til energisparing og solenergi i offentlige bygg gjennom Klimasats-ordningen.	200
Støtte til å fase ut fossil fyring i industrien (Enova)	50

Videreføre og styrke Klimasats-ordningen for kommunene	400
Energiltak for lavinntektshusholdninger under Husbanken	400
Økt Enovastøtte til fjernvarme der infrastruktur er etablert	150
Økt innsats for energieffektivisering i kommunale utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem.	100
Rentefrie lån for investeringer i energisparing i regi av Husbanken	375
Gratis energirådgivning, inkludert befaring og tiltaksplan.	60
Bred informasjonskampanje om energisparetiltak og investeringer i enøk, solenergi, varmepumper	25
Økt tilskudd til flom og skredforebygging under NVEs budsjett	400
Klimatilpasningstiltak for jernbanenettet	200
Klimatilpasningstiltak for fylkesveiene	200
Klimatilpasningstiltak for riksveiene	200
Vi vil ha raskere utbygging av bredbånd til hele landet for å legge til rette for desentraliserte arbeidsplasser, spredt bosetting og digitale møter fremfor flyreiser.	200
Totalt	9 000

Vedlegg III: Verbalforslag alternativt statsbudsjett 2024

Finansdepartementet

1. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å innføre en torvavgift tilsvarende klimagassutslipp fra uttak av torv - i tråd med forslag fremmet av Grønn Skattekommisjon 2015.
2. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å innføre en fast naturavgift på 107 kroner per m² og en naturleieavgift på 32 kroner per m² på utbygging av fritidsboliger, som skissert i Menon-publikasjon nr 76/2017. Det forutsettes at naturleieavgiften også vil gjelde for eksisterende fritidsboliger.
3. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan beskatning på sekundærboliger kan økes.
4. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning for hvordan man kan hindre at leasingmarkedet blir en barriere for å nå målet om at alle nye biler i 2025 skal være nullutslippsbiler.
5. Stortinget ber regjeringen innføre momsfristak på utleie av elbiler også i kortere leieperioder (mao utleie i mindre enn 30 dager).
6. Stortinget ber regjeringen om å utrede innføring av en sosialt omfordelende arveavgift med høyt bunnfradrag, og med en ekstra progressiv sats for arv over 20 mill. kroner.
7. Stortinget ber regjeringen endre reglene for utbetaling av sosial støtte slik at utbetalinger fra innføring av en klimabelønningsordning ikke gir fradrag i hvor mye man har rett til å få utbetalt.
8. Stortinget ber regjeringen fjerne retten til fradrag av rentekostnader på forbrukslån og innføre en maksimal rentesats for forbrukslån.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av §5 i lov om Statens Pensjonsfond for å tillate direkte overføring fra SPU til et Klimabistandsfond og et Solidaritetsfond.
10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av §5 i lov om Statens Pensjonsfond for å tillate at nye avgifter på produksjon av olje og gass kan tas direkte inn i budsjettet uten å påvirke handlingsregelen.
11. Stortinget ber regjeringen utrede innføring av momsfristak for reparasjon av elbiler.
12. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gå over fra kronetoll til prosenttoll for storfe.
13. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gå over fra kronetoll til prosenttoll for svin.
14. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gå over fra kronetoll til prosenttoll for sau og lam.
15. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gå over fra kronetoll til prosenttoll for potet.
16. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om full elavgift for datasentre som utvinner energiintensiv kryptovaluta.
17. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med et forslag til hvordan kommunene kan innføre en frivillig, lokal turistskatt (kurtax) for å finansiere fellesgoder.

18. Stortinget ber regjeringen utrede en avgift på godstransport på vei i korridorer hvor det også er jernbane. Utredningen skal vurdere ulike typer avgifter, herunder en bom-avgift, samt handlingsrommet for dette innenfor EØS-avtalen.
19. Stortinget ber regjeringen sikre at norske naturressurser forblir fellesskapets eiendom og gir grunnlag for lokal og nasjonal verdiskaping ved å innføre hjemfallsrett til naturressurser som eies av fellesskapet slik at private aktører hverken kan sitte på bruksrett til evig tid eller kapitalisere på salg av slike rettigheter.
20. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om fjerning av moms på elbildeing.

Nærings- og fiskeridepartementet

21. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gi ideelle aktører mulighet til å søke på ordninger som forvaltes av Innovasjon Norge.
22. Stortinget ber regjeringen klargjøre at hovedprinsippet om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050, innebærer at det ikke skal gis støtte til olje- og gassprosjekter gjennom Innovasjon Norge.
23. Stortinget ber regjeringen klargjøre gjennom tildelingsbrevet at Eksportfinansiering i Norge ikke skal gi nye lån og garantier til olje- og gassprosjekter.
24. Stortinget ber regjeringen legge fram en plan for en gradvis utfasing av CO2-kompensasjon til fiskeflåten, med mål om utfasing innen 2030.

Arbeidsdepartementet

25. Stortinget ber regjeringen sikre en lovfestet rett til et tydelig definert ettervern for mennesker som har vært gjennom rusbehandling eller soning, der ansvarsfordeling og spesifiserte tidsfrister sikrer tilgang til nødvendige tjenester som fast NAV-kontakt, økonomisk rådgivning, varig, egnet og trygg bolig, arbeidstrening, samtaletilbud, meningsfylte aktiviteter og tiltak for nettverksbygging, slik at de gis en reell mulighet til aktiv og meningsfylt deltakelse i samfunnet etter endt behandling eller soning.

Samferdselsdepartementet

26. Stortinget ber regjeringen planlegge oppstart av natt-togtilbud mellom Oslo og København med oppstart fra 2026, jf. Jernbanedirektoratets utredning.
27. Stortinget ber regjeringen utrede høyhastighetsbaner for person- og godstransport mellom Bergen-Oslo, Trondheim-Oslo og Stavanger-Oslo, inkludere konsepter som bygger videre på eksisterende traseer og planer for å redusere reisetiden på disse strekningene.
28. Stortinget ber regjeringen gjennomføre en KS2 for Genistreken (sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen).

Helsedepartementet

29. Stortinget ber regjeringen sikre at den samfunnsvitenskapelige rusmiddelforskningen på FHI ivaretas og at avgjørelsen om å flytte miljøet til Helsedirektoratet reverseres

Justisdepartementet

30. Stortinget ber regjeringen legge frem resultatene fra sitt arbeid med Exit-programmer i henhold til regjeringens lovnader i Hurdalsplattformen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024.
31. Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av det nye tilsynsrådet for kriminalomsorgen og legge frem funnene i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2025.
32. Stortinget ber regjeringen evaluere effekten av det nye varslingsombudet for politiet og legge frem funnene i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2025.
33. Stortinget ber regjeringen sikre at det er større samsvar mellom antall studieplasser på politihøgskolen og midlene som bevilges til antall stillinger i politiet.
34. Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for å opprette en ny utdanningslinje for kriminalomsorgen utenfor Oslo for å styrke rekrutteringen andre steder i landet
35. Stortinget ber regjeringen sikre at politidirektoratet ikke absorberer oppgaver som er mer hensiktsmessig å beholde hos politidistriktene og politiets særorganer.
36. Stortinget ber regjeringen påbegynne arbeidet med innfasingen av en rettshjelpsreform i tråd med anbefalingene til rettshjelpsutvalget.
37. Stortinget ber regjeringen sikre at de som har vært utsatt for ulovlige ransaker i saker som omhandler bruk av ulovlige rusmidler får rett til tilstrekkelig kompensasjon og behandling av sine saker selv om de ulovlige ransakelsene ligger langt tilbake i tid.
38. Stortinget ber regjeringen sikre at nedbemanningen i domstolene stanser.
39. Stortinget ber regjeringen omgjøre avgjørelsen om å fjerne øremerking av midler overfor organisasjoner som tilbyr frie rettshjelpstjenester og sikre organisasjonene på feltet mer forutsigbarhet ved fremtidige statsbudsjett.
40. Stortinget ber regjeringen sørge for at ingen mindreårige soner i voksenfengsler, og sikre flere plasser ved ungdomsenheter om dette trengs.
41. Stortinget ber regjeringen redegjøre for Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024 hvordan de skal motvirke utfordringene i kriminalomsorgen med manglende bemanning av fengselsbetjenter, saksbehandlere og helsepersonell, ulovlig bruk av isolasjon og dårlig psykisk helse hos innsatte.

Klima- og miljødepartementet

42. Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2024 skjerpe miljøbetingelsene som stilles som forutsetning for CO₂-kompensasjonsordningen i §4 i Forskrift om CO₂-kompensasjon for industrien for perioden 2021-2030.
43. Stortinget ber regjeringen sikre at antallet utvalgte kulturlandskap økes til minst hundre innen 2028.
44. Stortinget ber regjeringen umiddelbart igangsette arbeid med å få utpekt langt flere prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven, i tråd med Stortingets uttalte ambisjoner på dette området.
45. Stortinget ber regjeringen sørge for at Runde miljøsenter sikres stabil og forutsigbar finansiering med driftsmidler over statsbudsjettet.

46. Stortinget ber regjeringen om at avgiften på avfallsforbrenning må flyttes tidligere i verdikjeden for både å stimulere til mindre volum på avfall og for å håndtere avfallet i Norge.
47. Stortinget ber regjeringen forby bruk av fossil fyring i industrien fra og med 2028.

Vedlegg IV: Totale utgifter og inntekter

	Kutt mill. kroner	Økning mill. kroner
Avgifter		
Økte avgifter		44 654
Halvert matmoms	10 650	
Klimabelønning	14 761	
Redusert arbeidsgiveravgift	8 400	
Kutt i andre avgifter	4 490	
Netto avgiftsøkning		6 353
Skatter		
Økt inntektsbeskatning, med kraftig omfordelende effekt		4 785
Skattlegging av barnetrygd		6 640
Avvikle foreldrefradraget samtidig som barnetrygden øker		1 650
Økt formuesskatt		4 980
Økte skatteinntekter som følge av økt kontroll		200
Andre skatteinntekter		4 470
Redusert skatt bedrift	182	
Finansskatt på handel med aksjer og obligasjoner		2 640
Netto skatteendringer		25 183
Totalt økte skatt- og avgiftsinntekter		31 536

	Kutt mill. kroner	Økning mill. kroner
Utgifter		

Økte utgifter under departementene, eksklusiv klimaprocent		58 162
Utgiftskutt	28 003	
Netto utgiftsøkning		30 159
Inntekter		
Netto økte inntekter under departementene	95	
Økt finansieringsbehov		30 065
Økte inntekter	31 536	
Mindreforbruk ifht regjeringen, eksklusiv klimaprocent	1 471	
Omstillingsavgift	9 000	
Mindreforbruk inkl omstillingsavgiften	10 471	
Handlingsregelen og klimaprocenten		
3% av fondskapitalen - ca	459 000	
Regjeringen har brukt	409 800	
Omstillingsavgiften	9 000	
Mindreforbruk ifht regjeringen, ekskl klimaprocent	1 472	
"Gjenværende" av handlingsregelen, eksklusiv klimaprocent	59 672	
Klimaprocent	55 000	
"Gjenværende" av handlingsregelen, inkl. klimaprocenten	4 672	

Vedlegg V: Alle prioriteringer

01 Statsforvaltning.....	65
02 Familie, forbruker, kirke og trossamfunn.....	66
03 Kultur og likestilling mv.....	68
04 Utenriks.....	71
05 Justis.....	77
06 Innvandring, regional utvikling og bolig.....	84
07 Arbeid og sosial.....	87
08 Forsvar.....	89
09 Næring.....	90
10 Fiskeri.....	92
11 Landbruk.....	92
12 Olje og energi.....	95
13 Miljø.....	99
14 Kontroll og konstitusjon.....	112
15 Helse.....	112
16 Utdanning og forskning.....	119
17 Transport, kommunikasjon.....	121
18 Rammeoverføringer kommunesektoren.....	125
19 Tilfeldige utgifter og inntekter.....	126
20 Stortinget, Finansadministrasjon.....	126
21 Skatter, avgifter og toll.....	127
22 Utbytte.....	136
23 SPU.....	136
00 Lånetransaksjoner.....	136

01 Statsforvaltning

Kap.	Post	Formål	Prop 1 S med Tillegg 1 og 2 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
21		Statsrådet			
	1	Driftsutgifter	180 299	-2 000	Byrådet i Oslo har erstattet fossilbiler med elbiler til sin biltjeneste, uten å fire på kravene til sikkerhet. Oslo kommune slipper unna med en tredjedel av prisen, og får renere luft og lavere klimagassutslipp på kjøpet. MDG mener derfor regjeringen må følge etter og anskaffe nullutslippsbiler til statsrådenes biltjeneste, for på sikt å erstatte alle fossilbilene med nullutslippsbiler. Vi kutter 2 mill kroner i driftskostnader siden det er billigere å kjøre elbil.
1 511		Prosjekter tilknyttet nytt regjeringskvartal			
	30	Ombygging av Ring 1	545 000	-545 000	Vi skrinlegger ombygging av Ring 1 i forbindelse med nytt regjeringskvartal, og ønsker heller å gjøre den om til en bilfri gate.
1 520		Statsforvalterne			
	1	Driftsutgifter	2 271 829	55 000	Vi reformere norsk arealpolitikk slik at kommunene blir arealnøytrale og at terskelen for å bygge ned matjord, natur og strandsone blir langt høyere. Dette krever økt kapasitet hos statsforvalterne til å levere innsigelser og gi veiledning til kommunene. Vi setter av 55 millioner til permanent oppbemanning.
1 540		Digitaliseringsdirektoratet			
	1	Driftsutgifter	159 610	10 000	Vi setter av midler til tett oppfølging av offentlige innkjøpere sin plikt til å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger.
		Sum utgifter	20 932 813	-482 000	
<u>Inntekter (i tusen kroner)</u>					
		Sum inntekter	553 174	0	
		Sum netto	20 379 639	-482 000	

02 Familie, forbruker, kirke og trossamfunn

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
840		Tiltak mot vold og overgrep			
	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	123 250	25 000	MDG vil at incest- og voldtektssentrene skal sikres høyere kapasitet og kvalitet slik at flere kan få hjelp.
	70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.	144 720	15 000	MDG styrker voldsforebyggende tiltak.
	73	Tilskudd til senter for voldsutsatte barn	39 232	10 000	MDG trapper opp arbeidet for voldsutsatte barn.
842		Familievern			
	1	Driftsutgifter	405 764	25 000	MDG styrker familievernet og meglingsstilbudet til familier som trenger det.
844		Kontantstøtte			
	70	Tilskudd	913 710	111 000	Vi reverserer regjeringens kutt i 4 mnd kontantstøtte. MDG ønsker at kontantstøtte gis til barn mellom 1 og 2 år.
845		Barnetrygd			
	70	Tilskudd	23 819 000	10 690 000	Vi foreslår å øke barnetrygden til 31 535 kroner for alle barn, samtidig som vi innfører skattlegging av barnetrygden og fjerner foreldrefradraget i skatten. Se også omtale under kap. 5501 post 70. Dette er et anslag på kostnadsøkningen basert på informasjon gitt av ekspertutvalget og svar fra finansdepartementet knyttet til skatteinntektsøkning knyttet til en slik omlegging.
846		Familie- og oppveksttiltak			
	61	Tilskudd til inkludering av barn og unge	708 299	30 000	MDG øker tilskudd til inkludering av barn og unge som forvaltes av Bufdir for å tilgjengeliggjøre fritidsaktiviteter for flere barn og unge, med særlig fokus på barn og unge i lavinntektsfamilier.
	70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	201 318	15 000	Øke grunnstøtten for barne- og ungdomsorganisasjoner, for å sikre at

					demokratiske barne- og ungdomsorganisasjoner styrkes.
	71	Utviklings- og opplysningsarbeid mv.	77 216	10 000	Vi øker støtten til Ungdom mot Vold, Oslo Røde Kors, Barnevakten og Blå Korstiltaket, samt SnakkOmPsyken, adopsjonsorganisasjonene InorAdopt, Verdens Barn og Adopsjonsforum, driftsstøtte til den internasjonale ressursorganisasjonen for adopsjon, International Social Service (ISS), i tillegg Sammen på vei og Regionsenter for barn og unges psykiske helse (RBUP) Øst og Sør.
848		Barneombudet			
	1	Driftsutgifter	24 344	5 000	Styrking av Barneombudets arbeid.
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet			
	60	Kommunalt barnevern	0	120 000	Vi foreslår å øke antall saksbehandlere i det kommunale barnevernet med 150 personer.
856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere			
	1	Driftsutgifter	468 235	914 000	MDG overfører ansvaret for alle enslige mindreårige aylsøkere til barnevernet. Basert på gjeldende prognose i regjeringens budsjettforslaget vil en overføring av omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år, innebære at 678 barn i gjennomsnitt vil bli flyttet fra UDIs mottak til barnevernets omsorgssentre. Det anses ikke å være mulig å gjennomføre reformen fra 1. januar og planlagt overføring foreslås til 1. juli 2024. Total provenyeffekt er på 670 mill.kroner fordi bevilgningene på kap 490 reduseres med 244 mill.kroner.
862		Stiftelsen Miljømerking i Norge			
	70	Driftstilskudd	16 580	5 000	Vi styrker Norges mest brukte miljømerkeordning for å gjøre den mer kjent og gi mulighet til å utvikle kriterier på flere områder.
865		Forbrukerpolitiske tiltak			
	70	Tilskudd	1 840	4 000	Støtte til enkeltprosjekt og informasjonstiltak som fremmer

					miljøvennlig og/eller etisk forbrukerarbeid.
868		Forbrukertilsynet			
	1	Driftsutgifter	134 849	10 000	Norge trenger et sterkere Forbrukertilsyn med mer kapasitet.
2530		Foreldrepenger			
	70	Foreldrepenger ved fødsel	24 250 000	6 000	- MDG øker antallet fleksible uker i foreldrepermisjonen fra 16 til 20 uker. Ettersom foreldrepengerperioden strekker seg over en lengre tidsperiode, innebærer tiltaket ikke merutgifter i 2024, men påfølgende år, med henholdsvis 864 millioner kr i 2025 og 1,8 milliarder kr i 2026. - MDG sikrer far/partner eller annen omsorgsperson to ukers lønnet omsorgspermisjon i forbindelse med fødsel. Tiltaket kan iht Arbeids- og velferdsdirektoratet ikke innføres før 1. januar 2025. Provenyeffekten i 2025 vil være 706 mill. kroner. Det settes av 6 mill. kroner i 2024 til å implementere ordningen.
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	715 000	517 000	MDG begynner opptopping av engangsstønaden ved fødsel og adopsjon, med mål om tredobling på sikt. Forslaget er forutsatt å samtidig medføre at alle de med foreldrepengerutbetaling mellom ny og nåværende sats, vil velge den stønaden som gir høyest utbetaling. Når engangsstønaden økes, forventes derfor en noe lavere foreldrepengerutbetaling over post 70. Siden foreldrepenger er en løpende ytelse og følger barnets fødselstidspunkt, vil utgiftsendringen fordele seg over flere budsjettår. For 2024 øker vi engangsstønaden med 10%. Nettoeffekten av forslaget føres her.
		Sum utgifter	67 669 357	12 512 000	
Inntekter (i tusen kroner)					
		Sum inntekter	3 336 205	0	
		Sum netto	64 333 152	12 512 000	
03 Kultur og likestilling mv.					

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
300		Kultur- og likestillingsdepartementet	225 599		
	22	Belønningsordning for samarbeid med frie kunstnere	0 kr	20 000	MDG vil belønne region/landsdelsinstitusjoner innen musikk og scenekunst for å lage oppsetninger i samarbeid med det frie feltet.
	23	Støtte til kulturlokaler i kommunene	0 kr	50 000	MDG vil senke terskelen for kulturaktiviteter og realisering av kunst og kulturuttrykk i alle formater fra musikk, litteratur og dans, til film og dataspill. Vi setter derfor av 50 millioner kroner til å etablere en tilskuddsordning som kommuner kan søke på hvis de ønsker å etablere en støtteordning til rimelige lokaler.
	78	Tilskudd til priser og konkurranser m.m.	12 730	0	MDG støtter regjeringens forslag med 1,5 mill. kroner til opprettelse av Kim Frieles minnepris, som skal deles ut første gang i 2024.
315		Frivillighetsformål	3 510 728		
	60	Tilskudd til frivilligsentraler	259 250	50 000	MDG styrker tilskuddet til frivilligsentraler med 50 mill. kr til å opprette flere sentraler i byer og tettsteder, øke utlånet av utstyr til barn og unge slik at flere kan delta på idretts- og fritidsaktiviteter.
	86	Idrettstiltak	43 000	20 000	MDG styrker tilskuddet til mangfolds- og inkluderingsprosjekter som skal fremme deltakelse i idrett og fysisk aktivitet med 20 mill. kr.
320		Kulturdirektoratet og Kulturrådet m.m.	2 435 626		
	55	Norsk kulturfond	1 007 760	30 000	MDG setter av 10 millioner kr for å gjenoprette tilskuddsordningen "Miljø- og klimakrise" og setter av 20 millioner til tilskuddsordning for gatekunstnerene.
	72	Kunstnerstipend m.m.	301 170	20 000	MDG ønsker at flere kunstnere sikres forutsigbare økonomiske rammebetingelser. To grupper løftes særlig: billedkunstnere og utøvere av

					immateriell kunst, som tradisjonell sang, dans og håndverk.
322		Bygg og offentlige rom	480 483		
	50	Kunst i offentlige rom	12 500	5 000	Lokalsamfunnsordningen styrkes med 5 millioner kroner.
	52	Støtte til gatekunstprosjekter i norske byer	0 kr	30 000	MDG ønsker å etablere støtteordning for gatekunstprosjekter og utsmykningsprosjekter. Staten bidrar med en støttesats på maks 40% til prosjekter forankret i lokale initiativer.
325		Allmenne kulturformål	467 467		
	1	Driftsutgifter	72 057	45 000	MDG bevilger 15 millioner hver til "Den kulturelle skolesekken" og "Den kulturelle spaserstokken", og bevilger ytterligere 15 millioner til å opprette "Den kulturelle bæremeisen" som et landsdekkende program.
	76	Garantilønn for utøvere av truede tradisjonshåndverk	0 kr	12 000	MDG vil sikre truede tradisjonshåndverk gjennom garantilønn for utøvere av utvalgte håndverk.
326		Språk- og bibliotekformål	1 075 537		
	73	Språktiltak	38 550	1 000	MDG øker midlene til Noregs Mållag med 1 millioner kr for å følge intensjonene i språkloven.
	74	Det Norske Samlaget	23 475	1 500	MDG øker posten med 1,5 millioner kr for å øke produksjon av nynorsk barne- og ungdomslitteratur.
	80	Bibliotek- og litteraturtiltak	102 350	50 000	MDG styrker finansieringen av bibliotekene med 10 millioner kr. I tillegg opprettes det 25 millioner kr til tilskudssordning for å utvikle barne- og ungdomstilbudet, 10 millioner kr for utlånsordninger for verktøy, utstyr o.l, og 5 millioner kr for å styrke døves og deres familiers rett til tegnspråkopplæring og å styrke arenaer for døvekultur.
335		Medieformål	7 960 997		
	71	Mediestøtte	490 030	15 000	MDG øker posten med 15 millioner for å sikre et mangfold av frie medier lokalt, regionalt og nasjonalt. 5 millioner kr er øremerket samiske aviser.
	73	Medietiltak	15 420	10 000	MDG støtter regjeringens engangstilskudd til World Expression forum på 1 mill. kroner, og øker posten ytterligere med 10 millioner kroner til en søknadsbasert ordning for å øke

					kunnskapen om dataspill i barnevern- og sosialtjenesten, og i lærerutdanningen.
351		Likestilling	159 095		
	71	Økt støtte til tilskuddsordning mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer	0 kr	15 000	MDG styrker arbeidet mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer
353		Likestillings- og diskrimineringsombudet	53 380		
	50	Basisbevilgning	53 380	10 000	MDG øker støtta i likestillings- og diskrimineringsombudet øremerket til arbeid mot diskriminering av funksjonshindrede og skeive.
1429		Riksantikvaren	706 613		
	21	Spesielle driftsutgifter	31 777	22 000	MDG setter av 20 millioner til vedlikehold, sikring og restaurering av historiske bymiljø, samt 2 millioner ekstra til digitalisering og sikring av samiske kulturminner.
	50	Tilskudd til samisk kulturminnearbeid	0 kr	4 500	MDG styrker arbeidet med samiske kulturminner.
	60	Kulturminnekompetanse i kommunene	9 406	15 000	MDG setter at 15 millioner kr til bygningsvernssentre for alle fylker, med sikte på å trappe opp støtten fremover.
1432		Norsk kulturminnefond	132 298		
	50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	132 298	50 000	MDG ønsker en kraftig opptrapping i arbeidet for å verne kulturminner.
		Sum utgifter	25 035 008	476 000	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
		Sum inntekter	207 585	0	
		Sum netto	24 827 423	476000	
04 Utenriks					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
100		Utenriksdepartementet			

	50	Fond for klimabistand	0	47 977 088	Vi setter av 1 prosent av BNI til klimabistand, totalt 55 mrd. kroner. Dette brukes bl.a. til å finansiere Norfunds aktivitet og støtte til fornybar energi i utviklingsland (kap 162 post 72, 75 og 76) totalt kr. 1 707 646. Videre kap 163 post 70 Klima og miljø - tilsvarende 1,7 mrd. kroner. Finansieringen av den internasjonale klima- og skogsatsingen under KLD finansieres også av fondet for klimabistand (kap 1482 post 73) . Det utgjør 3,6 mrd kroner. Bevilgningen her er derfor 55 mrd. kroner minus bevilgningene for å dekke ovennevnte satsinger.
NY	52	Fond til støtte til Palestina		5 000 000	
	71	Hjelp til norske borgere i utlandet	150	10	Vi øker bevilningene noe for å bistå norske borgere i utlandet
118		Utenrikspolitiske satsinger			
	70	Nordområdene, Russland og atomsikkerhet	119 634	120 336	Vi viderefører MDGs satsing fra 2023, med 40 millioner i ekstra midler, i tillegg til å reversere regjeringens kutt. Under tilskuddsordningen "Russland" vil Norge blant annet støtte sivilsamfunnsaktører, menneskerettighetsforsvarere og frie medier i Russland. Vi styrker dette arbeidet. Vi vil dessuten styrke arbeidet med å følge opp handlingsplanen for atomsikkerhet og miljø.
	71	Globale sikkerhetsspørsmål	7 300	11 600	Vi opprettholder nivået på MDGs bevilninger fra 2023. I kommende tiår kan vi forvente store samfunnsendringer som følge av bl.a. geopolitisk maktforskyvning, teknologisk utvikling og klima og naturkrisen. Vi dobler bevilgningen til denne posten for å styrke Norges kunnskap om og tiltak mot globale sikkerhetsutfordringer, med særlig fokus på radikalisering og voldelig ekstremisme, fremveksten av anti-demokratiske regimer, miljøkrisen og risikabel teknologisk utvikling. Herunder ønsker vi bl.a. at Norge skal ta initiativ til sterkere globalt samarbeid om etiske eller demokratiske problemstillinger og muligheter knyttet til kunstig intelligens

	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv.	14 390	11 128	Vi viderefører nivået på MDGs bevilninger fra 2023. Øker bevilningen til nedrustning og ikke-spredning for å videreføre MDGs bevilninger fra 2023, inkludert arbeid for å forsterke konvensjonen om biologiske våpen i lys av teknologiutviklingen på feltet. I tillegg ønsker vi at Norge tar en lederrolle i arbeidet for å regulere autonome våpen strengere. Noe av midlene blør øremerkes til forskningsprosjektet Nuclear Weapons Ban Monitor, publisert av norsk folkehjelp
	73	Klima, miljøtiltak og hav mv.	10 943	10 412	Se også MDGs klimaprosent
	76	Tilskudd til arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning	0	0	Dekkes av andre poster
	77	Tilskudd til arbeid for regulering av autonome våpensystemer og algoritmer	0	20 000	Vi øremerker midler til sivilsamfunn og internasjonale organisasjoner for å sikre informasjonsutveksling og samarbeid for å regulere autonome våpen
150		Humanitær bistand			
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	3 901 289	2 126 912	Verdens humanitære situasjon er alvorlig og akutt. Vi benytter klimabistandprosenten til å finansiere deler av klimabistandssatsingen. Det frigjør midler til å støtte Palestina og andre humanitære behov.
	71	Verdens matvareprogram (WFP)	430 000	110 000	Verden er ikke i rute for å nå målet om å utrydde sult innen 2030.
151		Fred, sikkerhet og globalt samarbeid			
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning	144 060	36 000	For tredje år på rad foreslår regjeringen å kutte i posten for globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning. Vi reverserer årets kutt og øker ytterligere med 20 mill, for å styrke sivil krisehåndtering, bekjempelse av voldelig ekstremisme og organisert kriminalitet, spesielt miljøkriminalitet (deriblant ulovlig hogst)
	73	FN og globale utfordringer	268 138	30 000	MDG reverserer regjeringens kutt til FN og globale utfordringer.
152		Menneskerettigheter			

	70	Menneskerettigheter	741 617	10 000	Vi øker posten noe og prioriterer 10 mill for å støtte organisasjoner som jobber for å forhindre drap og forfølgelse av miljøforkjempere i utlandet, som f.eks. Center for International Environmental Law (CIEL). I tillegg øker vi posten med 10 millioner for styrke arbeidet mot menneskerettighetsbrudd i Kina, inkludert overgrepene mot uigurene.
153		Flyktninger, fordrevne og vertssamfunn			
	70	Flyktninger og internt fordrevne	1 320 000	400 000	Et rekordhøyt antall mennesker er på flukt. Posten må stykes for å møte de økte behovene. Vi foreslår 400 millioner ekstra
	72	Bærekraftige løsninger og vertssamfunn	719 504	90 000	MDG reverserer regjeringens kutt i midler til å sikre langsiktige og bærekraftige løsninger for flyktninger i andre land
159		Regionbevilgninger			
	70	Midtøsten	519 311	57 700	Vi reverserer kuttet ift saldert budsjett til Midtøsten. Langsiktig støtte til Palestina vil utgjøre en betydelig del av posten. Norsk støtte skal fremme en forhandlet tostatsløsning, der Israel og Palestina lever side om side i fred og sikkerhet innenfor gjensidig anerkjente grenser.
	71	Europa og Sentral-Asia	467 634	70 000	Vi reverserer regjeringens kutt.
	72	Afghanistan	401 241	44 000	Vi reverserer kuttet til Afghanistan. FN anslår at over 90 pst. av befolkningen nå lever under fattigdomsgrensen. BNI er redusert med en tredjedel siden starten av 2021
	73	Ukraina og naboland	7 448 200	0	Se vårt forslag til solidaritetsfond.
	76	Asia	476 503	41 000	MDG reverserer regjeringens kutt
	77	Latin-Amerika og Karibia	176 432	19 407	MDG reverserer regjeringens kutt
160		Helse			

					MDG reverserer kuttet i helse. Vaksiner er svært effektive for å forhindre framtidige dødsfall, og vi prioriterer å betale inn etterslepet i betalingsforpliktelser til vaksinealliansen Gavi for å sikre at flest mulig barn får vaksine. Vi setter av 125 mill. kroner til COVAX-samarbeidet, og særlig arbeidet til organisasjonen Gavi, med å sikre at folk i utviklingsland får tilgang på vaksiner. I tillegg setter vi av 125 mill. kroner til å styrke den globale pandemiberedskapen for å forhindre at en lignende katastrofal pandemi kan gjenta seg i fremtiden. Uanhengig av Covid-19, er det mange som dør eller blir skadet for livet av årsaker som lett kan behandles eller forhindres. Pandemien har forhindret og forsinket livsreddende nødhjelp på andre områder. Vi øker støtte til finansieringsmekanismer som bidrar til å gjøre livsreddende medisiner og ressurser tilgjengelige for alle. Videre vil vi innenfor helsebistand fremheve en styrking av psykisk helse, og øremerker 50 millioner til dette; vi vil styrke arbeid for mødre helse og seksuelle og reproduktive rettigheter og helse (SRHR), med særlig fokus global tilgang til trygg, lovlig og selvbestemt abort; og vil vil styrke ernæringstiltak for barns overlevelse og helse. Vi setter av ytterligere 250 mill til disse satsingene
	70	Helse	3 720 797	202 500	
	72	FNs aidsprogram (UNAIDS)	20 000	25 000	MDG reverserer kuttet til FNs aidsprogram.
161		Utdanning, forskning og offentlige institusjoner			

	70	Utdanning	996 798	973 200	Regjeringen har kuttet bevilningene til utdanning i alle statsbudsjett de har lagt frem, fra 1,97 mrd i 2021. MDG øker bevilningene tilbake til 2021-nivået. Inkludert i dette er også 100 mill til økt innsats for utdanning av helsepersonell i utviklingsland og økt støtte til arbeidet for å sikre rettigheten til skolegang for jenter. I tillegg setter vi av 100 millioner til arbeidet med å gjøre utdanning tilgjengelig for barn og unge med funksjonsnedsettelse. at den offentlige skolen skal være åpen for alle
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi			
	72	Fornybar energi	1 019 358	60 000	Vi finansierer Norfunds satsing til Kap 100 post 50 Fond for klimabistand. Vi beholder omprioritering på 90 mill. kroner på post 70 til tapsavsetningen. Vi legger til 60 millioner for å dekke inn de øvrige omprioriteringene i regjeringens budsjett inkl 50 mill. kroner fra kap 163 post 70 Klima og Miljø. Regjeringen må sørge for at tapsavsetningen til garantiordningen ikke går på bekostning av annen bistand.
	75	Norfund - risikokapital	438 288	0	Vi flytter Norfunds satsing til Kap 100 post 50 Fond for klimabistand.
	76	Norfund klimainvesteringsfond - risikokapital	250 000	0	Vi flytter Norfunds satsing gjennom klimainvesteringsfondet til Kap 100 post 50 Fond for klimabistand.
163		Klima, miljø og hav			
	70	Miljø og klima	1 744 431	50 000	Bevilgningen på denne posten dekkes av klimabistandsprosent, kap 100 post 50. Videre reverserer vi regjeringens kutt.
	71	Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling	282 100	10 000	Vi flytter ikke 10 mill til kap 151, post 72 Stabilisering av land i kriser og konflikt.
164		Likestilling			
	72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	589 600	10 000	Vi øker posten med 10 mill. Vi vil prioritere økt likestillingsinnsats, med særlig fokus på mødre helse, seksuell og

					reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) og arbeid mot barneekteskap.
170		Sivilt samfunn			
	70	Sivilt samfunn	2 570 665	10 000	Vi øker med 10 mill til siviltt samfunn. Innenfor denne økningen vil vi blant annet prioritere å støtte seksualundervisning i utdanningssatsningen og arbeid for jenters rettsvern.
171		FNs utviklingsarbeid			
	71	FNs barnefond (UNICEF)	480 600	160 000	UNICEF er en av FNs største aktører for utvikling og humanitær innsats, og har et globalt mandat til å sikre barns rettigheter i henhold til FNs barnekonvensjon. Vi vil styrke dette arbeidet med 160 millioner kroner
	73	FN og multilateralt samarbeid	11 099	50 000	Økningen på 50 mill er tiltenkt å forbedre de internasjonale finansstrukturene, inkludert ansvarlig utlån, låneopptak og arbeid med en gjeldshåndteringsmekanisme, pluss etablere et bindende internasjonalt regelverk for ansvarlig långivning
172		Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette			
	73	Gjeldslette	396 480	50 000	Mange land bruker mer på å betale tilbake gjeld enn de får i utviklingsbistand. Vi setter derfor av 100 mill mer enn regjeringen til direkte gjeldssletting for land som sliter særlig med gjeldsbyrde
179		Flyktningtiltak i Norge			
	21	Spesielle driftsutgifter	3 770 482	0	MDG mener at flyktningutgifter på sikt må tas ut av bistandsbudsjettet, som anbefalt i rapporten "Investerings i en felles fremtid" (fra regjeringsoppnevnt utvalg)
		Sum utgifter	53 223 339	57 786 293	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
		Sum inntekter	339 601	0	
		Sum netto	52 883 738	57 786 293	
05 Justis					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar

<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
410		Domstolene			
	1	Driftsutgifter	3 080 539	50 000	I 2023 ble det gjort nedbemanningskutt for 40 millioner kroner i domstolene, vi gir ytterligere midler for å reversere denne uheldige utviklingen.
414		Forliksråd og andre domsutgifter			
	1	Driftsutgifter	352 425	10 000	Vi styrker den juridiske kompetansen i forliksrådene gjennom 10. mill kroner, slik at flere saker kan løses på et tidlig tidspunkt før de når domstolene.
430		Kriminalomsorgen			

					Vi sparer inn 70 millioner ved å flytte 117 innsatte med korte og mindre alvorlige dommer over til fotlenke, og henter inn 175 millioner i friske midler for å gjennomføre en større satsing på kriminalomsorgen ved følgende tiltak: * vi ansetter flere fengselsbetjenter og saksbehandlere for å motvirke bemanningskrisen(75. mill kroner). * vi sikrer økt tilgang til helsehjelp med økt tilgang til fengselspsykolog, -lege og -sykepleier. (20 mill. kroner) * vi styrker tilgangen til arbeidsrettede tiltak slik som verksteder, gartnerier m.m som gir kompetanse og økt sjanse for arbeid etter soning(25 mill. kroner). * vi setter av ekstra midler for å styrke bemanning og helsehjelp i kvinnefengslene (30 mill. kroner). * vi øker antall plasser i norske ungdomsfengsler og styrker det helsemessige, sosiale og faglige innholdet mindreårige har tilgang til under soning. (30 mill. kroner). * vi innfører et eget "gjengprogram" for å bidra til å få gjengmedlemmer ut av kriminalitet under soning, og gi de økte muligheter etter soning(10 mill.kroner). * vi styrker det nye tilsynsrådet for å sikre bedre ivaretagelse av innsattes rettigheter(5 mill. kroner). * vi setter av penger til tiltak for forbedret psykososialt miljø og klima i fengslene, herunder strakstiltak for rehabilitering av bygg og rom (30 mill. kroner). * vi setter av midler til videreutvikling og implementering av mentorordning i fengsler. (10 mill. kroner). * vi setter av penger til stressmestring- og psykisk helsetiltak overfor ansatte i kriminalomsorgen(10 mill. kroner).
1	Driftsutgifter	5 516 637	175 000		

431		Kriminalomsorgsdirektoratet			
	1	Driftsutgifter	161 980	-15 000	Vi styrker kriminalomsorgen innenfor utdanning, og omdisponerer derfor 15 millioner fra direktoratet for å bidra til finansieringen av dette.
432		Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter			
	1	Driftsutgifter	238 391	50 000	For å kunne ta inn et større antall aspiranter i flere deler av landet for å motvirke bemanningskrisen, bevilger vi 35 millioner nye midler samtidig som vi omdisponerer 15 millioner fra KRUS i Oslo til å starte opp en ny linje i Tromsø.
433		Konfliktrådet			
	1	Driftsutgifter	161 378	10 000	Vi styrker den juridiske kompetansen i konfliktrådene gjennom 10. mill kroner, slik at flere saker kan løses på et tidlig tidspunkt før de når domstolene.
440		Politiet			
					Vi styrker politiet ved å omdisponere til sammen 136 mill.kroner gjennom å avvikle de 10 nye tjenestestedene regjeringen vil opprette i 2024 og ved å avvikle kriminalitetsbekjempelse i politiet rettet mot rusbrukere. Samtidig henter vi inn ca 119 millioner i midler til satsingene under, i tillegg til å hente inn 11 millioner som må bevilges til politiet for å ta i mot 5000 kvoteflyktninger, sammenlignet med regjeringens 1000: * Vi styrker politiets arbeid mot hatkriminalitet (25 mill. kroner) * Vi styrker politiets digitale tilstedeværelse, med særlig fokus på nettpatruljens arbeid mot netthets (20 mill. kroner) * Vi styrker arbeidet mot menneskehandel (25 mill. kroner)

					* Vi styrker bevilgningen til dyrepoliti med mål om å dekke hele landet (25 mill. kroner). * Vi styrker økokrims arbeid mot økonomisk kriminalitet (40 mill. kroner), miljøkriminalitet (20 mill. kroner) og dyrekriminalitet (5 mill. kroner) og oppretter en egen enhet anti-korrupsjonsethet (10. mill kroner). * Vi styrker politiets arbeid mot vold i nære relasjoner (20 mill. kroner). * Vi styrker politiets arbeid rettet mot hatkriminalitet (10 mill. kroner). * Vi gjenoppretter Operasjon Spiderweb i Sør-vest politidistrikt som er rettet mot overgrep mot mindreårige(10 mill. kroner). * Vi styrker politiets arbeid mot seksuelle overgrep rettet mot mindreårige (20 mill. kroner). * Vi øremerker midler for kriminalitetsbekjempende arbeid overfor organiserte sykkeltyverier (25 mill. kroner).
	1	Driftsutgifter	21 239 548	130 500	
	25	Variable utgifter ved ankomst, mottak og retur i politiets utlendingsforvaltning	200 184	6 360	Vi tar i mot 5000 kvoteflyktninger sammenlignet med regjeringens 1000. Dermed øker kostnadene på denne posten.
441		Politidirektoratet			
	1	Driftsutgifter	382 659	-100 000	Vi omdisponerer 100 millioner fra politidirektoratet som over tid har vokst seg større enn originalt tiltenkt, og som har tatt flere oppgaver underliggende etater er bedre egnet til å håndtere. De frigjorte midlene beholdes i justissektoren og går bl.a til å styrke politiet og kriminalomsorgen.
442		Politi høyskolen			

	1	Driftsutgifter	689 124	-100 000	I dag er det en overvekt med studieplasser sammenlignet med antall nye jobber i politiet, og kun ca 40% av nyutdannede får en form for jobb i politiet. Vi vil heller bruke pengene klokere enn å utdanne mennesker til arbeidsledighet, og kutter derfor studieplasser for å finansiere flere stillinger i politiet, med mål om at alle nyutdannede fra PHS skal kunne få jobb i politiet i årene som kommer.
444		Politiets sikkerhetstjeneste (PST)			
	1	Driftsutgifter	1 473 022	1 428	Følge av at vi øker antall kvoteflyktninger til 5000.
451		Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap			
	21	Spesielle driftsutgifter	26 463	30 000	Flere avsløringer har avdekket mangler i oversikt over tilstanden ved norske tfluktsrom. Vi setter av 30 millioner mer i år for kartlegging og oppgradering.
455		Redningstjenesten			
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	92 490	10 000	Vi styrker tilskuddene til frivillige organisasjoner innenfor redningstjenesten med 10 mill. kroner
470		Fri rettshjelp			
					MDG starter innfasingen av en rettshjelpsreform i tråd med anbefalingene til rettshjelpsutvalget (kan også benyttes over kap 466 post 1). * Vi øker rettshjelpssatsen med 70 kroner, i motsetning til regjeringen som øker med 35 kr (132,5 mill. kroner). * Vi følger opp rettshjelpsutvalgets forslag en om utvidelse av dekningsgraden for dagens rettshjelpsordning fra 9 pst. til 25 %. I 2024 utvides ordningen til å nå 12 % av befolkningen (150 mill. kroner).

	1	Driftsutgifter	839 271	418 001	* Vi starter innføringen av et førstelinjerettshjelpstilbud for hele landet(55 mill. kroner). * Vi utvider fri rettshjelpsordningen gradvis til også å omfatte arbeidsrett, gjeldsrett, husleierett, straffegjennomføringsrett, utlendingsrett (herunder også familiegjenforening), og saker om helsehjelp og sosiale ytelser(66 mill. kroner). *Vi innfører fri rettshjelp til barn i UNE-saker (1 mill. kroner) * Vi implementerer rettshjelpsutvalgets forslag om økning i antall timer rettshjelp til asylsaker (5 mill. kroner) * Vi oppretter en finansieringsordning som kan bidra til at prinsipielle avgjørelser i utlendingssaker i større grad enn i dag kan bli undergitt domstolskontroll, slik rettshjelpsutvalget foreslår(4 mill. kroner). * Vi gjeninnfører rett til rettshjelp for utvisning ved straffbare handlinger og i saker som gjelder § 32 a&d slik rettshjelpsutvalget foreslår(7 mill. kroner).
	72	Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	67 295	40 000	MDG setter av 20 mill kr. i støtte til organisasjoner som gir gratis rettshjelp, slik som Bymisjonen og de studentdrevne rettshjelpsorganisasjonene Jussbuss, Jussformidlingen og Jusshjelpa i Nord-Norge. Videre setter vi av 15 mill. ekstra til rettshjelpstiltak for kvinner gjennom organisasjoner som JURK og Prostituertes interesseorganisasjon, samt en tilskuddsordning for tidlig rettshjelp, informasjon og veiledning for barnefamilier med avslag på beskyttelse. MDG øker også potten generelt med 5 mill for å sikre sårbare grupper rettshjelp og økte rettshjelpsmidler til Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS) (2,2 mill).
471		Statens erstatningsansvar og Stortingets			

		rettferdsvederlagsordning			
473		Statens sivilrettsforvaltning			
	1	Driftsutgifter	144 259	5 000	Vi øremerker ekstra penger til det nye varslingsombudet til politiet som skal ligge under sivilrettsforvaltningen, slik at ombudet kan komme i gang raskere og ha mer kapasitet.
	70	Erstatning til voldsofre	459 152	30 000	Vi øker satsene for de som har vært utsatt for ulovlige ransaker i saker som omhandler bruk av ulovlige rusmidler, og innfører en egen søknadspott for innsatte som har fått sine rettigheter krenket under soning.
		Sum utgifter	47 625 073	751 289	

Inntekter (i tusen kroner)

3440		Politiet			
	1	Gebyr - pass og våpen	957 257	-34 700	Vi fjerner avgiften for å søke om permanent oppholdstillatelse, for å sikre at økonomiske forskjeller ikke står i veien for menneskers rett til å søke.
	8	Refusjoner fra EUs grense- og visumfinansieringsordninger	79 000	-19 700	Vi halverer gebyret for å søke om studietillatelse for internasjonale studenter.
		Sum inntekter	3 986 194	-54 400	
		Sum netto	43 638 879	805 689	

06 Innvandring, regional utvikling og bolig

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
490		Utlendingsdirektoratet			
	1	Driftsutgifter	1 297 957	45 284	Følge av at vi øker antall kvoteflyktninger til 5000.

	21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	2 274 108	-217 000	MDG overfører ansvaret for alle enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet. Basert på gjeldende prognose i regjeringens budsjettforslaget vil en overføring av omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år, innebære at 678 barn i gjennomsnitt vil bli flyttet fra UDIs mottak til barnevernets omsorgssentre. Det anses ikke å være mulig å gjennomføre reformen fra 1. januar og planlagt overføring foreslås til 1. juli 2024. Total provenyeffekt er på 670 mill.kroner fordi bevilgningene på kap 490 reduseres med 244 mill.kroner.
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	515 463	-9 000	Se omtale kap 490 post 21.
	70	Stønader til beboere i asylmottak	563 887	-18 000	Se omtale kap 490 post 21.
	73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak	14 325	26 536	
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	0	28 504	
553		Regional- og distriktsutvikling			
	66	Bygdevekstavtaler	76 931	100 000	Vi styrker ordningen med bygdevekstavtaler for å innlemme støtte til prosjekter knyttet til miljøvennlig transport, for eksempel støtte til leasing av elbiler, kjøp av el- og lastesykler, og legge til rette for samkjøring og bildelingsordninger i distriktene.
581		Bolig- og bomiljøtiltak			
	60	Energitiltak i utleieboliger, omsorgsboliger og sykehjem	0	400 000	MDG vil etablere en støtteordning for energisparing og solenergi for ordinære husholdninger med lav inntekt der støttesatsen bør ligge opp mot 80 prosent. For denne gruppa må Enovas ordninger suppleres for at enøk-investeringer skal være realistisk. Tilskuddet må suppleres med rentefrie lån til disse husholdningene som dekker resten av utgiften. Et eksempel på hva tiltaket kan finansiere er luft til luft varmepumper som koster ca 30 000 kr og kutter strømregninga med 20 prosent permanent. Brukes det for

					eksempel 75 millioner på dette med 75 % støttesats vil man kunne sørge for at 3125 husstander får varmepumpe i 2024.
	70	Bostøtte	3 895 246	965 000	Vi øker satsene i bostøtten med 10% og inntektstaket for å få bostøtte med 20%. Førstnevnte koster 260 millioner kroner, og sistnevnte 705 millioner - tilsammen 965 millioner.
	76	Utleieboliger og forsøk med nye boligmodeller	162 720	400 000	Vi viderefører gjeninnføringen av støtte til kjøp av utleieboliger på samme nivå som i RNB 2023, i tråd med innspill fra KS og fordi behovet er stort som følge av mange ukrainske flyktninger.
595		Statens kartverk			
	1	Driftsutgifter	967 776	55 000	Regjeringen avslutter det vellykede pilotprosjekt for marine grunnkart som delvis ble finansiert over denne posten. Prosjektet gir avgjørende ny kunnskap om naturen under vann langs hele kysten. MDG ønsker å utvide arbeidet med mål om et marint grunnkart som dekker hele kysten. Vi foreslår en bevilgning på 40 millioner kroner det første året.
671		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere			
	60	Integreringstilskudd	23 627 135	472 000	Konsekvens av at vi tar i mot 5000 kvoteflyktninger
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	1 788 725	20 000	Konsekvens av at vi tar i mot 5000 kvoteflyktninger
672		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere			
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	2 262 211	32 000	
2412		Husbanken			
	71	Tap på lån	30 100	375 000	Vi vil etablere en ordning med rentefrie lån for investeringer i energisparing. Ordningen supplerer tilskuddsordningen under Enova. Vi legger til grunn at den dekker lån på 7,5 mrd kroner og legger til grunn 5 prosent rente.
		Sum utgifter	43 205 449	2 675 324	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					

3490		Utlendingsdirektoratet			
	6	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter	14 325	-14 325	Vi tar ikke med disse inntektene fordi vi ikke ønsker å bruke bistandsmidler på å bosette flyktninger i Norge.
		Sum inntekter	9 359 878	-14 325	
		Sum netto	33 845 571	2 689 649	

07 Arbeid og sosial

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
601		Utredningsvirksomhet, forskning mv.			
	21	Spesielle driftsutgifter	126 430	15 000	Vi setter ned et arbeidstidsutvalg for å vurdere redusert arbeidstid. Det settes også av midler for FoU knyttet til arbeidstidsreduksjoner. Vi nedsetter videre et utvalg som skal utrede hvordan borgerlønn kan organiseres, samt en utredning om hvordan studenter kan få en bedre inntektssikring ved arbeidsledighet
605		Arbeids- og velferdsetaten			
	1	Driftsutgifter	13 905 750	288 900	Økte administrative kostnader knyttet til 500 nye tiltaksplasser (18,9 mill. kroner) og økt satsing på lønnstilskudd til personer som har problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet på ordinære lønns- og arbeidsvilkår (15 mill.kroner). Det har videre vært satt ned et utvalg for å vurdere innretningen på dagens BPA-ordning. Utvalget har levert sin innstilling og den har vært på høring, men regjeringen har enda ikke fremmet forslag til oppfølging. Vi setter av 250 mill til implementering av forbedrende tiltak fra 1.7.2024. Vi setter av 5 mill. kroner til arbeidsrettede tiltak i fengslene, med formål om å øke kompetanse for innsatte og gi dem verktøy for å komme inn i arbeidslivet etter endt soning

NY	70	Grunninntekt		6 295 000	Vi innfører en nasjonal grunninntekt som erstatter sosialhjelpen. Grunninntekten tar utgangspunkt i SIFOs referansebudsjett for enslige, par og barnefamilier. Vi gjør grunninntekten til en statlig ordning, og overfører bevilningene som går til kommunene for å dekke sosialhjelpen.
612		Tilskudd til Statens pensjonskasse			
	1	Driftsutgifter	10 228 000	-17 000	Reduserte utgifter på 19 mill. kroner som følge av økt minstepensjonsnivå for enslige med 2000 kroner og samtidig en administrativ merkostnad det første året på 2 mill. kroner.
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering			
	70	Frivillig arbeid	108 230	25 000	Regjeringen har også i år kuttet støtte til frivillig arbeid i en periode hvor organisasjonene har en enda viktigere oppgave. Dette er organisasjoner som jobber mot fattigdom, tilskudd til aktivisering og arbeidstrening og sosialet entreprenørskap som retter sin virksomhet mot bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon m.m. I en periode hvor mange sliter er dette et område som må styrkes, ikke svekkes. Vi reverserer kuttet og styrker ordningen ytterligere.
634		Arbeidsmarkedstiltak			
	77	Varig tilrettelagt arbeid	2 072 020	163 500	Vi øker antall tiltaksplasser med 500 stk og øker bevilgningen til lønnstilskudd til personer som har problemer med å komme inn i arbeidsmarkedet på ordinære lønns- og arbeidsvilkår med 100 mill. kroner.
2541		Dagpenger			
	70	Dagpenger	12 818 000	175 000	Vi etablerer en ordning med dagpenger til nyutdannede i 26 uker med 3G som grunnlag, etter modell fra ordningen med dagpenger til nylig dimitterte vernepliktige. Det forutsettes å ta tid å implementere og innføres fra 1.7.2024.
2670		Alderdom			
	73	Særtilllegg, pensjonstillegg mv.	8 240 000	228 000	Vi øker minstepensjonen for enslige med 2000 kroner fra 1. januar.
		Sum utgifter	625 693 525	7 173 400	

Inntekter (i tusen kroner)					
		Sum inntekter	5 963 454	0	
		Sum netto	619 730 071	7 173 400	
08 Forsvar					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
Utgifter (i tusen kroner)					
1700		Forsvarsdepartementet			
	73	Forskning og utvikling	125 958	60 000	Vi setter av 40 millioner ekstra for å utrede effektive tiltak for økt tilstedeværelse i et endret Arktis i samråd med våre allierte og 20 millioner for å utrede tettere tilknytning opp mot EUs forsvarssamarbeid. .
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg			
	1	Driftsutgifter	6 236 577	-95 000	Vi ferdigstiller Blåtind skytefelt i 2025 fremfor 2024 og sparer inn 120 millioner for 2024. Vi omprioriterer 100 mill kr innenfor Forsvarsbygg til en særskilt innsats for å ta igjen vedlikeholdsetterslep, og til å gjennomføre energi- og miljøutbedringer på eksisterende bygningsmasse, framfor å investere i nybygg, og legger inn 25 nye millioner for å skaffe bedre oversikt over hvordan Forsvarets energiberedskap kan forbedres i årene fremover.
1720		Forsvaret			
	1	Driftsutgifter	40 164 620	10 000	Vi styrker Forsvarets arbeid rettet mot trakassering, sikrer at varslings tjenestene har kapasitet til å følge opp alle saker tilstrekkelig og utreder hvordan varslings systemene kan forbedres.
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold			
	1	Driftsutgifter	2 308 484	25 000	Vi styrker en norsk satsing på UAV/UAS - demilitariserte droner.
1791		Redningshelikoptertjenesten			
		Sum utgifter	90 820 954	0	

Inntekter (i tusen kroner)					
		Sum inntekter	8 723 512	0	
		Sum netto	82 097 442	0	
09 Næring					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
Utgifter (i tusen kroner)					
904		Brønnøysundregistrene			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	243 563	0	Vi opprettholder bevilgningen, men omprioriterer midlene til prosjektet Brukervennlige registertjenester (87,7 mill. kroner) til arbeidet med å etablere et sanntid aksjonærregister, som både Norges Presseforbund, Norges Journalistlag, Finanskomiteen og Næringskomiteen har etterlyst.
911		Konkurransetilsynet			
	1	Driftsutgifter	136 600	5 000	Vi setter av 5 mill. kroner til å styrke arbeidet med å overvåke konkurransesituasjonen i dagligvaremarkedet.
952		Investinor AS			
	50	Risikokapital	52 500	-52 500	Vi oppretter en ordning, Statens Direkte Grønne Eierskap (SDGE), etter modell fra SDØE. Det vil si at staten går inn med kapital i grønne prosjekter. På den måten vil staten kunne få igjen noe av avkastningen dersom prosjektene blir lønnsomme. Vi legger Investinor inn som en del av SDGE, og kutter derfor bevilgningen
	70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag	8 159	5 000	Vi setter av 5 mill. kroner administrasjon og omstrukturering i forbindelse med at Investinor flyttes til SDGE.
953		Nysnø Klimainvesteringer AS			
	50	Risikokapital	0	0	Vi oppretter en ordning, Statens Direkte Grønne Engasjement (SDGE), etter modell fra SDØE. Det vil si at staten går inn med kapital i grønne prosjekter. På den måten vil staten kunne få igjen noe av avkastningen dersom prosjektene blir lønnsomme. Vi lar Nysnø inngå som en del av SDGE.
1473		Kings Bay AS			

2421		Innovasjon Norge			
	50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 105 800	-53 797	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter. Kuttet tilsvarer snittet av bevilninger til olje- og gassprosjekter på posten i perioden 2021-2023.
	71	Innovative næringsmiljøer	126 320	22 000	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter (3 mill. kroner). Kuttet tilsvarer snittet av bevilninger til olje- og gassprosjekter på posten i perioden 2021-2023. Vi styrker klyngeprogrammet med 25 mill. kroner.
	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	574 429	-246	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter. Kuttet tilsvarer snittet av bevilninger til olje- og gassprosjekter på posten i perioden 2021-2023.
	75	Grønn plattform	245 795	-14 953	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter. Kuttet tilsvarer snittet av bevilninger til olje- og gassprosjekter på posten i perioden 2021-2023.
	76	Miljøteknologi	415 900	-1 525	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter. Kuttet tilsvarer snittet av bevilninger til olje- og gassprosjekter på posten i perioden 2021-2023.
2426		Siva SF			
	70	Tilskudd	48 063	20 000	Vi setter av 20 mill. kroner til skaleringstiltak i Sivas inkubasjonsprogram.
	71	Tilskudd til testfasiliteter	214 342	58 000	Sivas testfasiliteter gir oppstarts- og gründerbedrifter mulighet til å teste ut og utvikle sine produkter uten å investere i dyr testinfrastruktur. Ordningen er viktig, vellykket og etterspurt, men trenger økt finansiering. Samlet foreslår vi å øke bevilgningen til Siva tilsvarende kuttet til Innovasjon Norge (78 mill. kroner).
2460		Eksportfinansiering Norge			
		2 Driftsutgifter	312 000	-5 000	Eksportfinansiering i Norge (Eksfin) lånte ut 4,1 mrd. kroner til olje- og gassvirksomhet i første halvår 2023, og stilte garanti for ytterligere 4,1 mrd. kroner i samme sektor. MDG mener en slik bruk av virkemiddelapparatet er i strid med regjeringens hovedprinsipp om at virkemiddelapparatet skal bidra til grønn omstilling. Vi reduserer derfor bevilningen noe, og foreslår en endring i

					Eksfins mandat som slår fast at Eksfin ikke skal gi nye lån og garantier til fossil energi-prosjekter.
		Sum utgifter	12 811 971	-18 022	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
		Sum inntekter	2 740 978	0	
		Sum netto	10 070 993	-18 022	
10 Fiskeri					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
919		Diverse fiskeriformål			
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	1 197 000	-1 000 000	Havbruksfondet fungerer i dag som et incentiv overfor kommuner til å tillate mest mulig oppdrettsvirksomhet: MDG mener at bare utslippsfrie konsesjoner med god dyrevelferd bør utløse betaling fra havbruksfondet. Vi foreslår derfor å redusere bevilgningen kraftig.
	73	Tilskudd til kompensasjon for CO2-avgift	346 800	-91 159	Hensikten med denne posten er å kompensere for økte utgifter til fiskefartøy som følge av økt CO2-avgift. MDG foreslår å redusere CO2-kompensasjonen til kystfiske- og kystrekeflåten med 1/7, og havfiskeflåten med 1/3, med mål om nedtrapping til null i 2030. Besparelsen fra kuttet settes i et fond for næringstransport som skal finansiere overgang til lav- og nullutslippsfartøy.
		KUTT		-1 091 159	
		Sum utgifter	2 230 034	-1 091 159	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
		Sum inntekter	51 302	0	
		Sum netto	2 178 732	-1 091 159	
11 Landbruk					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
1112		Veterinærinstituttet			

	50	Kunnskapsutvikling, formidling og beredskap	113 008	20 000	Norge bruker om lag en femtedel av alle forsøksdyr som brukes i EU. Det finnes i dag ingen samordning, koordinering eller finansiering av fremtidsrettet forskning på området, og Norge er per i dag det eneste skandinaviske landet som ikke har et statlig senter for 3R (Reduction, Refinement, Replacement). Vi foreslår derfor å etablere et senter for alternativer til dyreforsøk, og setter av 20 mill. kroner til å opprette et slikt senter.
1115		Mattilsynet			
	1	Driftsutgifter	1 560 528	90 000	Mattilsynet trenger mer ressurser til tilsyn både med husdyrhold og havbruk. Vi øker bevilgningen.
1138		Støtte til organisasjoner m.m.			
	70	Støtte til organisasjoner	43 062	11 250	Vi øker støtten til Matsentralen Norge med 10 mill. kroner og Dyrebeskyttelsen Norge med 0,4 mill. kroner. Vi gjeninnfører støtten til NOAH - for dyrs rettigheter (0,7 mill. kroner) og Biodynamisk forening (0,15 mill. kroner)
1140		Høstbare viltressurser - forvaltning og tilskudd til viltformål (Viltfondet) m.m.			
	1	Driftsutgifter	13 129	-13 129	Vi foreslår å flytte forvaltningen av høstbare viltressurser tilbake til Klima- og miljødepartementet.
	21	Spesielle driftsutgifter	32 683	-32 683	Vi foreslår å flytte forvaltningen av høstbare viltressurser tilbake til Klima- og miljødepartementet.
	71	Tilskudd til viltformål	39 778	-36 778	Vi foreslår å flytte forvaltningen av høstbare viltressurser tilbake til Klima- og miljødepartementet.
1141		Høstbare viltressurser - jegerprøve, tilskudd til organisasjoner m.m.			
	23	Jegerprøve m.m.	4 071	-4 071	Flyttes til Klima- og miljødepartementet
	75	Organisasjoner - høstbare viltressurser	8 404	-8 876	Flyttes til Klima- og miljødepartementet
1142		Landbruksdirektoratet			
	21	Spesielle driftsutgifter - Beredskapslagring av korn	63 409	0	MDG har lenge jobbet for etablering av beredskapslagre for matkorn, og støtter regjeringens satsing på dette.

	60	Tilskudd til veterinærdekning	196 392	50 000	Flere kommuner opplever store utfordringer med å rekruttere og beholde veterinærer, både på dagtid og utenfor ordinær arbeidstid. Vi øker derfor tilskuddet til veterinærdekning.
1149		Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket			
	71	Tilskudd til verdiskapingstiltak i skogbruket	54 223	-15 000	Vi kutter i bevilgningene til drift i vanskelig terreng.
	73	Tilskudd til skog-, klima- og energitiltak	55 852	-36 000	Dette er i stor grad midler som går til å øke hogsten, til tettere planting og til gjødsling. Tilskuddet har tvilsom klimabegrunnelse og negativ naturpåvirkning, og vi reduserer derfor bevilgningen med 36 mill. kroner. Tilskuddet til Skogfrøverket beholdes.
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.			
	50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	2 331 553	-24 000	Vi kutter i bevilgningene til drift i vanskelig terreng med 24 mill. kroner. Innenfor bevilgningen øremerker vi dessuten 25 mill. kroner til et satsningsprogram for andelslandbruk, REKO-ringer, markedshager, besøksgårder og urban dyrking. Vi endrer samtidig tilskuddregimet generelt slik at fôrgrunnlaget legges til grunn ved tildeling av investeringsmidler til driftsbygninger.
0	74	Direkte tilskudd	16 139 630	0	Rammen for jordbruksavtalen har økt kraftig de siste to årene. MDG støtter økningen, men ønsker å disponere midlene innenfor rammen annerledes enn regjeringen. Vi legger inn driftsvansketilskudd, herunder støtte til grøntproduksjon. Vi vil øke beitetilskudd, areal- og kulturlandskapstilskudd, støtte til regionale miljøprogram med spesielt fokus på vannmiljøtiltak og restaurering av kulturlandskap, samt økt støtte til korn- og grøntproduksjon og støtte til regenerativt landbruk. Vi dobler støtten til økologisk drift.
1152		Bionova			
	70	Tilskudd til bioøkonomi og klimatiltak i jordbruket	171 184	300 000	Vi oppretter et biogassprogram under Bionova. Vi kutter tilsvarende i Enovas budsjett, og flytter alt ansvar for biogassatsning fra Enova til Bionova.

1161		Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn			
		Sum utgifter	31 004 628	300 713	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
4141		Høstbare viltressurser - jegerprøve, tilskudd til organisasjoner m.m.			
	1	Jegerprøve, gebyr m.m.	4 071	-4 071	Flyttes til Klima- og miljødepartementet
		Sum inntekter	294 389	-4 071	
		Sum netto	30 710 239	304 784	
12 Olje og energi					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
954		Petoro AS			
	70	Tilskudd til administrasjon	396 108	-396 108	Overføres til SDØE og utgiftsføres der.
1800		Olje- og energidepartementet			
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner mv.	13 200	-2 150	Kutter tilskudd til Gas Exporting Countries Forum, Oxford Institute for Energy Studies og Gas & Oil Collaboration Program
	72	Tilskudd til petroleums- og energiformål	14 000	-4 000	Kutt i kompetanseutvikling og formidling innenfor petroleumsområdet.
1810		Sokkeldirektoratet			
	1	Driftsutgifter	346 800	-30 000	Reduksjon i aktiviteten som følge av lavere aktivitet på sokkelen ved kutt i leteaktivitet og oppstart av nye felt.
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat			
	22	Flom- og skredforebygging	332 000	350 000	Det er sterkt etterslep når det gjelder flom- og skredsikring. Gjerdrumutvalget anbefalte at bevilgningene til NVEs sikringsarbeid økes fra foreslått nivå på ca 350 millioner til 1,5 mrd. kroner årlig. I en annen analyse estimerer NVE at det vil koste mellom 50 og 120 mrd dersom alle bygg som er utsatt for skred i bratt terreng, flom, erosjon og kvikkleire skal sikres. (145 MDG 2022). Vi foreslår en økning på 450 millioner over NVEs

					budsjett, men øremerker samtidig penger på andre kapitler til skred og flomsikring på henholdsvis riksveier, jernbane og fylkesveier.
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	105 000	50 000	Se omtale under post 22
	72	Tilskudd til flom- og skredforebygging	6 000	3 000	Se omtale under post 22
	75	Stønad til husholdninger for ekstraordinære strømuttergifter	9 750 000	-9 750 000	Vi fjerner regjeringens støtteordning til husholdninger for ekstraordinære strømuttergifter og erstatter det med en strømbonusordning.
	79	Strømbonus	0	9 750 000	Vi anslår at statens ekstraintekter fra ekstraordinært høye strøminntekter ikke er like forskjellige fra hva som betales i strømsøtte fordi regjeringen nå betaler 90 pst av de høyere prisene. Vi foreslår derfor at samme beløp isteden betales ut igjennom en strømbonusordning som kompenserer alle likt innenfor prisområdene med forhøyet pris.
	77	Tilskudd til gratis energirådgivning	0	60 000	Økt kunnskap om sparing kan gi store besparelser umiddelbart, helt uten nye investeringer. Vi vil innføre foreslår en tidsavgrenset ordning der alle kommuner får ansvar for å tilby rådgivning til sine innbyggere inkludert befaring og bistand til å utarbeide en tiltaksplan. Staten må dekke deler av kostnadene.
	78	Informasjonskampanje om energisparing, enøk-investeringer og solenergi	0	25 000	Mangel på kunnskap om mulighetene for enøk er en stor barriere mot tiltak.
1825		Energieffektivisering og -omlegging			
	60	Tilskudd til energitiltak i kommunale bygg	300 000	100 000	Vi vil styrke dette arbeidet ytterligere.
1850		Klima, industri og teknologi			

	21	Spesielle driftsutgifter	81 000	40 000	Regjeringen skriver at midlene på posten skal gå til arbeid med havvindutlysning i 2025, til NVEs arbeid med strategisk konsekvensutredning og og til å undersøke naturmangfold i områdene som er aktuelle for utlysning i 2025. Det er bra at det har kommet en betydelig sum her, men det er behov for vesentlig større og raskere innsats for å kartlegge naturmangfoldet godt nok og raskt nok til å sikre miljøforsvarlig havvindutbygging i høyt tempo. MDG øker bevilgingen med 40 millioner som skal gå til miljøundersøkelser i vannsøylen i samarbeid med Havforskningsinstituttet. Vi øker også bevilgningene på kap 1850, post 50 og til Mareano under kap 1410, post 23 i tråd med anbefalingene fra OEDs sameksistensutvalg.
	50	Norges forskningsråd og Gassnova - forskning og teknologiutvikling for fremtidens energisystem	1 008 200	-227 000	Her er det satt av 22 millioner til kartlegging av sjøfugl, blant annet i forbindelse med havvind. Oeds sameksistensgruppe mener det er behov for 40 millioner til Seaop/Seatrack programmene. Vi øker derfor bevilgningen med 18 millioner til dette. Kutter bevilgingen til PETROMAKS 2, DEMO 2000 og Petrosenter. Lar det stå igjen 5 mill. kroner dersom det blir erstatningskrav knyttet til allerede inngåtte avtaler.
	72	Langskip - fangst og lagring av CO2	2 600 000	-2 600 000	Vi oppretter en ordning, Statens Direkte Grønne Engasjement, etter modell fra SDØE. Det vil si at staten i disse prosjektene går inn med kapital, ikke subsidier. På den måten vil staten kunne få igjen noe av avkastningen dersom prosjektene blir lønnsomme.
	75	Norwegian Energy Partners	26 400	-11 000	Vi kutter NORWEPS arbeid knyttet til fremme av fossil energi.
2440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten			
	30	Investeringer	26 000 000	-2 000 000	MDG sier nei til leting og utbygging av nye felt og vil ikke godkjenne nye planer for utbygging og drift. Vi har ikke mottatt et estimat over hvor store investeringskostnader som er

					budsjettert for leting og utbygging av nye felt. Dette er derfor et anslag.
	31	Investeringer SDGE		50 000 000	Vi flytter CCS aktiviteten hit. (2600 mill. kroner) Vi starter også prospektering av CCS på andre kommunale avfallsanlegg i samarbeide med de kommunale avfallsselskapene og setter av ekstra midler til ytterligere satsing på CCS (1 130 mill. kroner) MDG vil forby store punktutslipp i Norge og at forbudet trer i kraft i 2030. Staten bør bidra til selskapenes investeringer for å fjerne store punktutslipp og også i grønne bedrifter med kapitalbehov som sol, hydrogen og batteriindustri. Vi setter av 30 milliarder ekstra til dette. Vi vil samtidig øke tempoet i havvindsatsingen og gjøre det mulig å realisere prosjekter med strenge miljøkrav. Til dette formålet setter av vi av 15 mrd kroner. Nysnø og INvesdtinors aktivitet finansieres fra denne posten.
	70	Driftsutgifter Petoro	0	340 000	Foreslås at driftsutgifter knyttet til Petoro bevilges over SDØE og ikke over kap 954. Antatt redusert behov som følge av kutt i leting og åpning av nye felt.
		Sum utgifter eksklusiv olje		-2 642 258	
		Sum utgifter	43 583 108	45 697 742	
Inntekter (i tusen kroner)					
5440		Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten			
	24	Driftsresultat:	295 900 000	1 700 000	Vi stopper all lete- og feltutvikling og driftsresultatet øker med beløpet tilsvarende reduserte kostnader til lete- og feltutvikling.
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-1 700 000	1 700 000	Vi stopper all lete- og feltutvikling og driftsresultatet øker med beløpet tilsvarende reduserte kostnader til lete- og feltutvikling.
		Sum inntekter	328 510 000	1700 000	
		Sum netto	-284 926 892		

13 Miljø

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
1400		Klima- og miljødepartementet			
	1	Driftsutgifter	326 316	40 000	KLD har en viktig støttefunksjon for andre sektorer, f.eks ved å levere kunnskap, følge opp statlige miljømål. MDG foreslår en rekke nye satsinger som krever økt kapasitet. Det settes av 10 millioner øremerket ledelse og utarbeiding av naturregnskap og 20 millioner øremerket havforvaltning.
	21	Spesielle driftsutgifter	87 156	17 000	MDGs satsing på ansettelse av miljørådgivere i alle norske kommuner forutsetter at KLD organiserer et introduksjonsprogram, en kompetansebase og felles plattformer for arbeidet. Det er også satt av 5 mill/kr til å styrke den generelle kapasitetent i KLD i møte med økte politiske ambisjoner.
	23	Natur- og klimaråd	0	5 000	Vi setter av 5 mill til å opprette et natur- og klimaråd, som skal vurdere regjeringens natur- og klimapolitikk i lys av etablert lovverk og internasjonale avtaler og forpliktelser på klima og miljøområdet.
	51	Den naturlige skolesekken	0	14 000	Den naturlige skolesekken var en ordning som bidro til at barn over hele landet lærte om miljø, friluftsliv og bærekraftig utvikling. Den ble avviklet i statsbudsjettet for 2022. Vi foreslår å reetablere ordningen med ca samme budsjetttramme som den tidligere hadde.
	63	Miljørådgivere i kommunene	0	115 000	Kommunene er avgjørende når vi skal kutte utslipp raskere, gjøre Norge arealnøytralt og løse andre miljøproblemer. Vi setter derfor av

					midler til å dekke om lag tredjedel av kostnaden ved å lønne miljørådgivere i alle norske kommuner og fylkeskommuner som kan heve kompetansen og bidra til å finne effektive og lokalt tilpassede miljøtiltak.
	64	Planvask i kommunene		100 000	Vi setter av 100 millioner kroner for å rydde opp i gamle planer og hindre bygging i natur, strandsone og flomutsatte områder m.m.
	71	Internasjonale organisasjoner	94 355	10 000	Internasjonalt samarbeid er avgjørende for å nå miljø- og bærekraftsmål, og vi ønsker å øke støtten til dette arbeidet. Den økte støtten skal blant annet gå til oppfølging av arbeidet med Naturmangfoldskonvensjonen (CBD), som er den viktigste multilaterale avtalen som tar Naturpanelets anbefalinger i bruk for å utarbeide globale mål for hvordan vi kan stanse tapet av naturmangfold.
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	101 744	1 500	Ordningen skal bidra til at Norge når sine internasjonale natur-, klima- og forurensningsforpliktelser. Vi styrker dette arbeidet
1410		Kunnskap om klima og miljø			
	21	Miljødata	445 396	75 000	For stanse tap av natur og etablere et skikkelig grunnlag for arealnøytrale arealplaner i hele Norge trengs sikrere kunnskap om hvilke naturverdier som fins og hvor det er potensial for å restaurere. Vi øker derfor posten med 65 millioner ekstra til utarbeidelse av et naturregnskap som kan anvendes direkte i kommunenes planprosesser.
	23	Mareano	68 037	102 000	OEDs sameksistensgruppe mener det trengs 154 millioner over denne posten til en helhetlig kartlegging av natur og økosystemer i områder aktuelle for havvind for å innfri Stortingets vedtak om naturpositivitet og god miljøkunnskap. Vi øker posten med 86 millioner for å heve bevilgningen til dette nivået. I tillegg setter vi av 8

					millioner kroner til Kyst-Mareano og 4 millioner til kartlegging av særlig sårbare områder (SVO-er), samt 4 millioner til økt satsing på bioprospektering.
	50	Grunnbevilgninger til miljøinstituttene under Norges forskningsråd	242 217	20 000	Vi vil styrke Miljøforskningsinstituttene i tråd med det generelle behovet for sikrere og mer presis kunnskap om miljøet som grunnlag for mer effektiv og ambisiøs miljøpolitikk. Når vi justerer for prisvekst og at post 53 er flyttet inn under denne posten foreslår regjeringen i realiteten et lite kutt. Vi vil heller styrke dette arbeidet.
	51	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd	408 877	35 000	Vi styrker posten, ref begrunnelse under post 50.
	70	Nasjonale oppgaver ved miljøinstituttene	55 883	10 000	Vi vil styrke dette arbeidet.
1411		Artsdatabanken			
	1	Driftsutgifter	40 350	8 000	Artsdatabanken har siden oppstarten i 2005 etablert seg som en nasjonal kunnskapsbank om naturmangfold. Artsdatabankens oppgaver har vokst utover de ressursene de er tildelt. Vi øker bevilgningen blant annet for å kvalitetssikre og gjøre dataene til et enda mer relevant kunnskapsgrunnlag i forvaltning og forskning.
	70	Tilskudd til å styrke kunnskap om og formidling av naturmangfoldet	32 906	5 000	Vi styrker dette arbeidet.
1420		Miljødirektoratet			
	1	Driftsutgifter	862 670	48 000	Miljødirektoratet er Klima- og miljødepartementets sentrale fagorgan. MDG foreslår mange tiltak som krever økt kapasitet og kvalitet i Miljødirektoratets arbeid Vi øker bevilgningen til driftsutgifter betydelig. 10 millioner foreslås øremerket til styrket kompetanse på havforvaltning, mens 5 mill settes av til kapasitetsbygging skogvern.

					Vi setter av 15 mill. kroner til en Naturkur, etter modell fra Klimakur 2030 for å undersøke tiltak og virkemidler for å nå null netto tap av natur innen 2026 og naturpositivitet innen 2030. Vi foreslår 40 millioner ekstra til å ta vare på villaksen som nå har havnet på rødlista. Økt bevilgning skal gå til kalking, bekjemping av pukkellaks, flere laksetrapper, fullføring av Gyro-behandling i Driva og rask innfrielse av målene i handlingsplan for villaks. Det øremerkes 2 millioner til en utredning av korridor for villaksen under rullebanen ved Hellestranda ved Stjørdalselvas utløp. 7 millioner foreslås øremerket til arbeidet med en supplerende nasjonalparkplan,
21	Spesielle driftsutgifter	635 824	64 000		
					Vi vil opprette et eget program for å redde Oslofjorden. Her setter vi av penger til: Investeringer for mottak av kloakk i havner rundt hele fjorden. (20 mill). Kartlegging, grunneierstatninger og informasjonstiltak om nye fuglefredningsområder og restaureringsområder for natur i strandsonen feks ålegraseng. (40 mill). Restaurering av sjørettbekker, bla basert på gode erfaringer fra NJFFs prosjekt (5 mill) Penger til kompensasjon for forbud mot bunntråling. (20 mill). Det settes av 60 mill ekstra til nitrogenrensing på post 80, kap 1420.
25	Program for restaurering av Oslofjorden	0	85 000		
					MDG vil etablere et program for restaurering og reetablering av våtmarker, naturskog og andre viktige naturtyper i statlig regi. 30 pst av den ødelagte naturen skal være restaurert innen 2030, i tråd med den internasjonale Naturavtalen (Montreal kunming-rammeverket for naturmangfold). Posten kan blant annet dekke utgifter til: oppkjøp av skog i Oslomarka og andre bymarker for å gjøre deler av marka til et internasjonalt pionerområde for naturrestaurering; mangedobling av tempoet for restaurering av myr og våtmark; stans i bunntråling,
26	Statlig program for storskala naturrestaurering	0	300 000		

					etablering av fiskeforbudssoner for å restaurere fiskebestander, samt restaurering av taeskeg. Bevilgningen på posten vil måtte økes betydelig når arbeidet kommer i gang.
	27	Natursats - tilskudd til naturmangfoldstiltak og naturrestaurering i kommuner og fylkeskommuner	0	300 000	MDG vil innføre en natursats-ordning etter modell fra Klimasats, det skal være en tilskuddsordning der kommuner og fylkeskommuner kan søke om støtte til tiltak som: - arealregnskap, planer og krav til naturrestaurering og naturmangfoldtiltak i byggeprosjekter og by- og tettstedsutviklingen, - reetablering av det marine livet i sjø og vann og gjenåpning av bekker og vassdrag - styrke natur og biologisk mangfold i byer og tettsteder, for eksempel grønne tak og fasader, parker, naturområder mm. - Tilskudd til restaurering av naturskog, f.eks gjennom plukkhogst eller reetablering av stedegne arter i et område. - Vi vil også utrede hvordan Natursats kan også innrettes med en belønningsordning for naturpolitiske foregangskommuner. En modell for dette kan være byvekstavtalene som har nullvekstmålet for biltrafikk som forutsetning.
	30	Statlige erverv, bevaring av viktige friluftslivsområder	23 054	20 000	Posten er ble redusert med 1/3 i 2023. Vi vil at staten skal inngå flere spleiselag med kommuner som vil ta vare på nærnatur og foreslår en styrking av posten i stedet
	31	Tiltak i verneområder og naturrestaurering	145 452	40 000	Det trengs mer penger til skjøtsel i verneområder. 1/3 av norske verneområder er truet av mangel på skjøtsel. Vi setter av 40 millioner ekstra. MDG mangedobler innsatsen for restaurering, men over flere andre poster.

					Regjeringen foreslår kutt i skogvernet på 100 mill. Dvs at 50 km2 mindre skog vernet i 2024. Mange verneforslag som står i kø vil settes på vent. MDG mener 7 pst av produktiv skog bør vernes innen 2027 og 10 pst innen 2030. Vi foreslår en økning på 400 millioner til 750 mill i 2024 og opptrapping til 1,5 mrd i 2025. Tidligere post 34 om utgifter til nye nasjonalparker er flyttet hit. Vi vil sette i gang en ny nasjonalparkplan der f.eks Jotunheimen nasjonalpark bør utvides. Vi setter også av 80 millioner ekstra til en større Østmarka nasjonalpark enn den som er planlagt i dag. Vi vil også kartlegge mulighetene for å etablere store sammenhengende nasjonalparker på tvers av landegrensene, særlig på Nordkalotten. Vi setter av 25 millioner ekstra til dette.
32	Statlige erverv, vern av naturområder	366 265	545 000		
36	Statlige erverv, marint vern	0	50 000		Norge må lage en plan for hvordan vi skal verne minst 30 prosent av Norges havområder, inkludert kyst og strandsone. Vi setter av 50 mill kr til eget program for dette, inkludert etablering av marine nasjonalparker. Utgifter til vern i Oslofjorden på egen post 25
38	Tiltak for å redusere metanutslipp fra avfallsdeponier		75 000		Vi kan kutte utslipp raskt ved å øke mengden metan som samles og behandles i deponianlegg og etablere nye uttaksanlegg. Det er i dag 60 deponianlegg som har metanuttak, men mange deponier som ikke har det.. Det er også stort potensial for effektivisering av de eksisterende.
39	Oppryddingstiltak	8 645	5 000		Vi styrker dette arbeidet (se post 69)
60	Tilskudd til ivaretagelse av naturmangfold i kommuneplanlegging	3 226	4 000		Vi ønsker et helt nytt ambisjonsnivå for dette arbeidet med lovfestede krav til arealnøytralitet i alle kommuner etc. Mange kommuner jobber allerede med

					arealnøytralitet. Dette er en stor jobb og staten må bidra med ressurser.
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning	163 800	600 000	Posten omfatter klimasatsordningen som skal utløse utslippskutt i kommuner og fylkeskommuner. Klimasats er foreslått utviklet. Midlene i prop 1S 2024 gjelder inngåtte avtaler. I 2022 kom det inn 353 søknader for til sammen 551 mill kr, mens det i 2023 pr tidlig i oktober har kommet inn søknader for 350 millioner. Mange fikk avslag begge årene (Budsjettspørsmål 50 2024). Ordningen er et treffsikkert, godt etablert og populært verktøy for å omstille Norge nedenfra. Miljødirektoratets effektivvurdering av klimasats anslår at prosjekter utløst av ordningen vil kutte 627 000 tonn CO2 i 2030. Vi foreslår 400 mill kr til nye klimasats-avtaler i 2024. I tillegg foreslår vi at ordningen skal kunne dekke investeringer i enøk og solenergi i offentlige bygg. Vi setter av ytterligere 200 mill kroner til dette.
	62	Tilskudd til grønn skipsfart	56 625	50 000	Hurtigbåter i fylkeskommunal trafikk har svært høye utslipp per passasjerkilometer - ofte høyere enn fly. Utslippsfrie alternativer fins og omstillingen er i gang. Vi øker bevilgningen kraftig for å få en raskest mulig overgang til utslippsfrie hurtigbåter.
	65	Tilskudd til rensing av flyveaske og andre avfallsprodukter fra norsk industri	0	60 000	Vi vil redusere mengden farlig avfall i Norge både for å redusere behovet for lagringskapasitet og for gjøre økonomien mer sirkulær. Det må raskt settes krav til rensing av flyveaske. Dette er virksomhetens eget ansvar, men staten bør kunne bidra med noe støtte
	66	Tilskudd til kommuner for å bedre tilgangen til strandsonen langs Oslofjorden	3 199	15 000	Alt for mye av strandsonen i Oslofjorden er utilgjengelig for allmenheten. Vi ønsker en bred satsing på å fjerne ulovlige stengsler og hindringer og femdobler bevilgningen på

					posten
	68	Tilskudd til å hindre utslipp av gummigranulat og andre mikroplastutslipp	0	125 000	EU-regelverk innebærer at omsetning av gummigranulat forbys fra 2021. NFF har beregnet at kostnaden for norske klubber kan bli på 10 mrd. Regjeringen har varslet et omstillingsprogram for norske kunstgressbaner. MDG mener det trengs penger til et spleiselag allerede i 2024 for å sikre at nye investeringer i baner er oppdatert iht nytt regelverk allerede nå.
	69	Oppryddingstiltak	45 632	70 000	Sees i sammenheng med post 39 og 79 som også handler om å rydde opp i forurenset sjøbunn og jord. Sterk reduksjon regjeringens forslag "i tråd med ventede utbetalinger" MDG mener samlet behov er stort. Vi foreslår mer penger, blant annet for å dekke økte kostnader ved mer miljøvennlige løsninger enn sjødeponi utenfor Hvaler for forurensede masser fra Borg havn.
	71	Marin forsøpling	27 363	55 000	Regjeringens forslag innebærer at bevilgningen kuttes fra 55 millioner i 2023 til 42 millioner for 2024, 15 mill av dette er en tilsagnsfullmakt som vi ikke vet om benyttes. Hold Norge rent melder at "over 800 000 nordmenn bidro til dugnaden i 2022, men at stadige kutt i de offentlige bevilgningene til denne dugnaden truer både engasjementet, innsatsen og aktivitetsnivået." MDG er sterkt uenig i kuttet og foreslår 55 millioner ekstra for å øke aktiviteten og betale ut refusjon til frivillige for kostnader ved å håndtere avfall
	73	Tilskudd til rovvilttiltak	73 898	45 000	Regjeringen la i 2022 ned ordningen med tilskudd til omstilling for beitebrukere som over lengre tid har slitt med rovdyrskader. MDG vil reetablere denne ordningen (30 mill kr). I tillegg vil vi øke støtten til andre forebyggende tiltak med 15 mill/. kroner.
	74	CO2-kompensasjonsordning for industrien	6 446 997	0	MDG støtter regjeringens forslag til kvoteprisgulv på 375 kroner. Vi vil samtidig utvide kravene til klima og energieffektivisering, og gå i dialog med industrien om virkemidler for gjennomføring av dette.
	77	Diverse organisasjoner og stiftelser m.m.	15 276	3 000	Vi øker støtten noe.

					Folk er mindre aktive enn før og det er økende sosioøkonomiske forskjeller i aktivitetsnivå. Antallet barn som leker ute daglig er redusert fra 41 % i 2015 til 18 % i 2021 (IPSOS feb 2022). Dette får konsekvenser for folkehelse og forsterker ulikhet. Vi styrker derfor denne posten med 55 mill. kroner. Økningen skal utløse økt frivillig aktivitet, styrke organisasjonene på feltet og bidra til at kommunene blir bedre på å legge til rette for friluftsliv i folks nærmiljø.
78	Friluftslivsformål	205 896	45 000		
80	Tilskudd til tiltak for å ta vare på natur	144 942	102 000		Mange viktige tilskuddsordninger samlet i denne posten. MDG foreslår å øke potten for tilskudd til restaurering av natur med 50 millioner og tilskuddet til nitrogenrensing i kommuner rundt Oslofjorden med 60 millioner. Vi foreslår også å trappe opp arbeidet for å ta vare på kulturlandskapet vårt, som blant annet er viktig for bier og andre insekter. Vi styrker derfor ordningen med utvalgte kulturlanskap fra 16 til 30 millioner med mål om å øke antallet utvalgte kulturlandskap fra dagens 51 til 100 innen 2030. Vi foreslår også å øke bevilgningen til tiltak for ville pollinerende insekter fra 2,8 til 5,8 millioner og vi styrker arbeidet mot fremmede arter med 7 millioner. 32 millioner er tatt ut fra posten pga at MDG opprettholder post 82 som egen post.
82	Tilskudd til truede arter og naturtyper		90 000		Posten er flyttet til post 80 i regjeringens budsjettforslag. Vi opprettholder som egen post. Det trengs langt flere redningsaksjoner for truede arter og naturtyper i Norge. Vi styrker derfor posten med 58 mill. kroner, fordelt på 15 mill. kroner som øremerkes konkret oppfølging av eksisterende handlingsplaner, 33 mill. kroner som øremerkes utvikling av nye faggrunnlag

					og handlingsplaner, samt 10 mill. kroner som øremerkes oppfølging av tiltak for sjøfugler.
	85	Besøkssenter for natur og verdensarv	107 135	5 500	Runde Miljøsenters har siden 2015 fått driftsmidler over statsbudsjettet. I 2022 var tilskuddet på 5,4 millioner, i fjor ble det redusert til 3 millioner. I år foreslås det avviklet. Vi vil reversere kuttet og gjøre dette til en fast og forutsigbar bevilgning
	86	Frivillige klima- og miljøorganisasjoner samt klima- og miljøstiftelser	57 354	10 000	De frivillige klima- og miljøorganisasjonene og klima- og miljøstiftelsene er viktige kunnskapsleverandører og samlingspunkter for miljølengasjementet blant folk. Det er viktig at sivilsamfunnsorganisasjoners bidrag til dette arbeidet anerkjennes og at støtten til organisasjonene reflekterer deres betydning.
	87	Tilskudd til blomsterenger og andre pollinatorvennlige vekster.	0	30 000	Posten opprettes for å gi veiledning og tilskudd til offentlige virksomheter for å etablere pollinatorvennlige alternativer til gressplen på offentlige eiendommer
	88	Klimatilpasning stier, bruer og turveier.	0	10 000	Ny tilskuddspost for rask utbedring av plutselig oppstått værskade på turveier, stier, broer og lignende slik DNT har foreslått
1423		Radioaktiv forurensning i det ytre miljø			
	1	Driftsutgifter	39 667	5 000	Vi vil styrke Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i lys av den spente sikkerhetssituasjonen i regionen vår.
1428		Enova SF			

					Det trengs en tiltakspakke for solenergi, energisparing, varmepumper og andre tiltak som kutter strømrregningen og energiforbruket. Enova har fått et tydeligere mandat om å prioritere energieffektivisering, men det ikke blitt bevilget midler som svarer til behovet. MDG mener det trengs økt støtte til solcellepaneler, varmepumper, nye vinduer og etterisolering. Støttesatsene må økes slik at flere får råd til å energispare. Støtteordningene for solenergi må utvides og også gjelde næringsbygg og borettslag/sameier, samt batterier og solfangere. Vi setter av 2 mrd ekstra til disse formålene. Hovedkriterium er at pengene i størst mulig grad må være utløsende for nye tiltak og gi rask effektivisering. Ordningene må være tilgjengelige for borettslag og Enova må vurdere en gradert støttesats der folk med lav inntekt får høyere støtte enn de med høy inntekt. Dette kan også bidra til at pengene virker mer utløsende på nye tiltak. Enovas arbeid med enøk og solenergi må suppleres av en egen ordning med støtte til lavtlønte under Husbanken (400 millioner), økt støtte til kommunale bygg under Husbanken (100 mill ekstra) og en pott under klimasats-ordningen for å sol og enøk i offentlige bygg. (200 mill ekstra). Vi øker i tillegg støtten til Enovas øvrige arbeid med elektrifisering av vei- og sjøtransporten med 300 millioner, utrulling av hydrogenteknologi med 150 millioner og installering av fjernvarme med 150 millioner for å avlaste strømnettet. I tillegg settes det av 50 millioner til fase ut bruk av fossil fyring i industrien og 50 millioner til å støtte rentbrennende ovner. 300 millioner er trukket fra posten for å flytte arbeidet med et biogassprogram over til Bionova, mens 200 millioner trekkes fra posten fordi vi prioriterer å støtte CCS gjennom Statens Direkte Grønne Engasjement, se kapittel 2440, post 31.
	50	Overføring til Klima- og energifondet	5 661 669	2 200 000	
1440		Høstbare viltressurser - forvaltning og tilskudd til viltformål (Viltfondet) m.m.			

	1	Driftsutgifter		13 129	MDG mener denne virksomheten bør ligge under Klima og -miljødepartementet og ikke i Landbruks- og matdepartementet, og legger den derfor inn her. Foreslått bevilgning er den samme som regjeringens.
	21	Spesielle driftsutgifter		32 683	MDG mener denne virksomheten bør ligge under Klima og -miljødepartementet og ikke i Landbruks- og matdepartementet, og legger den derfor inn her. Foreslått bevilgning er den samme som regjeringens.
	71	Tilskudd til viltformål		36 778	MDG mener denne virksomheten bør ligge under Klima og -miljødepartementet og ikke i Landbruks- og matdepartementet, og legger den derfor inn her. Foreslått bevilgning er den samme som regjeringens.
1441		Høstbare viltressurser - jegerprøve, tilskudds til organisasjoner med mer			
	23	Jegerprøve m.m		4 071	MDG mener denne virksomheten bør ligge under Klima og -miljødepartementet og ikke i Landbruks- og matdepartementet, og legger den derfor inn her. Foreslått bevilgning er den samme som regjeringens.
	75	Organisasjoner-høstbare viltressurser		8 876	Se kommentar under post 23
1471		Norsk Polarinstitutt			
	1	Driftsutgifter	254 830	10 000	Vi vil styrke Polarinstituttets arbeid, blant med å skaffe kunnskap om konsekvensene av raskere global oppvarming i nordområdene og forsuring av havet
1481		Klimakvoter			
	22	Internasjonalt samarbeid under Parisavtalens artikkel 6	120 000	-60 000	Posten skal brukes til å kvøpe klimakvoter for å innfri stortingsvedtaket om gjøre Norge klimanøytralt og eventuelt behov for å kutte utslipp utenfor EU for å kutte 55 % i Norge, MDGs politikk vil sikre at Norge kutter langt mer enn 55 % hjemme. Vi reduserer derfor utgiftene på posten, men opprettholder deler av

					bevilgningen for å sikre klimanøytralitet. MDG foreslår forsterker internasjonal klimafinansiering på andre poster.
1482		Internasjonale klima- og utviklingstiltak			
	1	Driftsutgifter	67 459	5 000	Vi styrker dette arbeidet
	73	Klima- og skogsatsingen	3 100 835	500 000	Med sterk prisvekst og svak krone er regjeringens forslag i realiteten et kutt i ambisjonsnivået. Nå trengs en internasjonal dugnad for å raskt oppfinansiere miljøinstitusjonene i Brasil. Regnskogfondet advarer mot at bevilgningen ikke gir "rom for å støtte opp under den viktige fremgangen med nye, etterlengtede satsinger, for eksempel i Brasil hvor Lula-regjeringen sårt trenger internasjonal støtte for å oppnå målet om null avskoging i 2030." MDG mener regnskogen er helt avgjørende for både urfolk, klima og biomangfold og foreslår en sterk økning på posten. Midlene inngår i vår klimaprocent under bistandsbudsjettet. Se kap 100 post 50.
	74	Internasjonal finansieringsordning for livet i havet	0	100 000	Vi etablerer en ny global finansieringsordning for livet i havet, gjerne etter modell fra REDD. Bestandene av marine arter er halvert siden 1970, ifølge WWFs Living Blue Planet Report, med klimaendringer og havforsuring, forurensing, ødeleggelse av viktige leveområder og overfiske som viktige årsaker. Et koordinert internasjonalt krafttak for å styrke forvaltningen er nødvendig for å unngå kollaps i marine økosystemer. Norge har stor kompetanse på økosystembasert havforvaltning og mulighet til å ta ledelsen for å styrke forvaltningen globalt, regionalt og nasjonalt i utviklingsland. Utgiftene blir begrenset det første året, men vil øke etterhvert
		Sum utgifter	22 438 297	6 264 537	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					

4441		Høstbare viltressurser - jegerprøve, tilskudd til organisasjoner m.m.			
	1	Jegerprøve, gebyr m.m.		4 071	Flyttes fra Landbruks- og matdepartementet
4481		Salg av klimakvoter			
		Sum inntekter	3 120 861	4 071	
		Sum netto	19 317 436	6 260 466	

14 Kontroll og konstitusjon

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
		Sum utgifter	854 385	0	
<u>Inntekter (i tusen kroner)</u>					
		Sum inntekter	300	0	
		Sum netto	854 085	0	

15 Helse

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
701		E-helse, helseregistre mv.			
	73	Tilskudd til e-helse i kommunal sektor	0	0	Vi prioriterer 5 mill. kroner innenfor rammen til å utvikle bedre samarbeid og utrede felles elektronisk journal mellom spesialist- og primærhelsetjenesten
702		Beredskap			
	22	Beredskapslagring legemidler	0	25 000	MDG styrker dette arbeidet med 25 mill. kroner for å sikre bedre tilgang på smittevernutstyr og medisiner, ikke bare gjennom bedre beredskapslagre, men også forsøk med oppstart av noe egen, bærekraftig produksjon som må kunne oppskaleres ved behov.
710		Vaksiner mv.			

	21	Spesielle driftsutgifter	296 402	5 000	Vi setter av midler til opptrapping av et voksevakasjansprogram, med oppfriskningsvaksiner til voksne. programmet skal også inkludere HPV (Gardasil 9)-vaksine til alle menn og kvinner under 30 år, og tilbud om gratis vaksine til særlig utsatte grupper: Kvinner behandlet for celleforandringer og immunsupprimerte kvinner og menn, og menn som har sex med menn, uavhengig av alder
714		Folkehelse			
	21	Spesielle driftsutgifter	120 362	4 000	Vi setter av 2 mill. kroner tilskudd til Spør Oss og 2 mill kroner til kompetanseheving om psykisk helse for ungdomsarbeidere
	70	Rusmiddeltiltak mv.	205 504	17 000	Vi styrker tilskuddsordningen for frivillig rusmiddelforebyggende innsats med 7 mill. kroner og styrker tilskudd til organisasjoner på rusfeltet med 10 mill. kroner, inkludert midler til analysetjenester og brukerstyr
	74	Skolefrukt mv.	22 880	10 000	MDG øker opptrappingen av gratis frukt og grønt i skolen
	75	Tilskuddsordning for skolemat i grunnskolen	0	25 000	MDG oppretter en tilskuddsordning kommuner kan søke på for å gradvis innføre skolemat i grunnskolen.
	79	Andre tilskudd	67 372	15 000	Vi øker tilskuddet til Psykisk helse i skolen med 10 mill. kroner og setter av 5 mill. kroner til Ammehjelpen.
732		Regionale helseforetak			
	21	Spesielle driftsutgifter	20 731	210 000	Potensialet for mer effektiv utnyttelse av arbeidskraft er langt på vei utløst. Ytterligere produktivitetsvekst for å møte den demografiske utviklingen uten å kompromisse på kvaliteten forutsetter investeringer i sykehusbygg og medisinskteknisk utstyr. Vi ønsker derfor en utredning om hvordan man kan reversere regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform og setter av 300 mill. kroner i friske midler gjennom basisbevilgningene, for å gi rom til investeringer og kompetanseutvikling og bedre tjenester, og til arbeidet med å utrede alternativer til helseforetaksmodellen. 90 mill. kuttet ved å redusere konsulentbruken med ca. 10 %

					MDG prioriterer den øvrige økningen på denne posten til å gradvis øke antallet faste intensivplasser ved norske sykehus med 100 og antallet overvåkingsplasser med 300.
	70	Særskilte tilskudd	2 364 629	20 000	MDG setter av 20 mill. til utfasing av fossil energi som oppvarming i offentlige bygg som eies av regionale helseforetak, siden sykehusbygninger med døgkontinuerlig pasientbehandling har unntak fra forbudet mot bruk av mineralolje til oppvarming av bygninger frem til 1. januar 2025.
				-490 000	Vi kutter den ekstra arbeidsgiveravgiften for inntekter over 850.000 og derfor også kompensasjonen for dette gitt over HODs budsjett.
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	76 032 508	176 000	For helseforetakene som helhet: MDG bruker 300 mill. kroner på å øke grunnbemanningen generelt og ytterligere 100 mill. kroner på flere utdanningsstillinger for sykepleiere spesielt, 10 mill. kroner på flere utdanningsstillinger for jordmødre, 100 mill. kroner på å styrke føde- og barselstilbudet, 15 mill. kroner på flerkulturell Duola (fødetilbud), 35 mill. kroner på å opprette flere LIS1 stillinger ved sykehusene, 200 mill. kroner på å øke antall døgnplasser i psykisk helsevern, 50 mill. kroner på oppussing og økt vedlikehold av de psykiatriske spesialsykehusene, 20 mill. kroner på å styrke ettervern for psykisk helse og rus, 20 mill.kroner på tiltak mot antibiotikaresistente bakterier og 4 mill. kroner på å rulle ut nye metoder for behandling av behandlingsresistent depresjon etter modell av DPS ved sykehuset Østfold. MDG kutter 150 mill. kroner i bruk av bemanningselskaper
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF	26 840 189	176 000	
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF	19 922 744	176 000	

	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF	17 203 337	206 000	30 mill. kroner i særskilt innsats for å bedre situasjonen i Helse Nord, bla. ved opptrapping av utdanningsstillinger. Dette styrker den desentraliserte utdanningen av kritiske profesjoner, i tråd med MDGs budsjett for høyere utdanning der vi gir særskilt tilskudd for desentraliserte studiesteder.
	78	Forskning og nasjonale kompetansetjenester	1 492 468	120 000	MDG setter av 20 mill. kroner til etableringen av et senter for forskning og utvikling av innovative behandlingstilbud for psykiske lidelser og mental helse, og at Helsestasjonen for kjønn og seksualitet i Oslo kommune får status som nasjonalt sexologisk kunnskapssenter og tverrfaglig behandlingsinstitusjon for personer som bryter kjønns-, seksualitets- og relasjonsnormer. Vi setter av 100 mill. kroner til bedre samordning og kunnskapsbro for bedre kvinnehelse, og høyere status for kvinnehelse i helsevesenet.
	82	Investeringslån	9 711 108	-655 000	Vi tar inn 655 mill. kroner på kutt i investeringslånet til nye OUS for å stanse utbyggingsplanene på Gaustad i påvente av alternative utbygginger og oppgraderinger på Ullevål og Aker
734		Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak			
	72	Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus	14 618	20 000	MDG setter av 20 mill. til et forsøksprosjekt der deltakerne får beholde en delvis oppfølging fra barne- og ungdomspsykiatrien samtidig som de fases over i voksenpsykiatrien. Målet med prosjektet er å innhente erfaringer for på sikt å innføre en permanent overgangsordning, som sikrer en smidigere overgang mellom de to systemene.
740		Helsedirektoratet			
	21	Spesielle driftsutgifter	123 091	20 000	MDG setter av 5 mill. til å opprette en forbrukerportal som gir produktinformasjon om velferdsteknologiske produkter for å øke den private etterspørselen og bruken av slik teknologi. MDG oppretter en tilskuddsordning for privatpersoner som ønsker å tilrettelegge for en trygg og aktiv alderdom ved innkjøp av

					velferdsteknologiske løsninger i eget hjem (15 mill.)
761		Omsorgstjeneste			
	21	Spesielle driftsutgifter	149 871	40 000	MDG setter av 20 mill. kroner til en opptrapping av livsglede for eldre-sertifisering av kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner. MDG setter i tillegg av 20 mill. til prøveprosjekter for samlokalisering av eldre og studenter i nye bolig- og omsorgsinstitusjoner, etter modell fra Nederland.
	60	Kommunale kompetansetiltak	10 410	5 000	Fylkesleger, kommuneoverleger og kommunepsykologer får økt sin kompetanse i klinisk sexologi
	63	Investeringsstilskudd - rehabilitering	1 980 235	20 000	Styrke investeringsstilskuddet til omsorgsplasser for eldre
	68	Kompetanse og innovasjon	455 440	40 000	MDG setter av 30 mill. i tilskudd til utprøving av velferdsteknologi i flere kommuner, fortrinnsvis med distriktsprofil. MDG setter i tillegg av 10 mill. til kompetanseheving om ernæring og aktivitet hos ansatte i omsorgstjenestene
	71	Frivillig arbeid mv.	29 784	15 000	MDG øker støtten til frivillige organisasjoner som bidrar til omsorg og aktivitetstilbud for eldre og pleietrengende med 5 mill. kroner, og setter av 10 mill. kroner til styrking av organisasjonene som arbeider for bedre hjernehelse.
762		Primærhelsetjeneste			
	21	Spesielle driftsutgifter	216 111	5 000	MDG setter av 5 mill. kroner til å tilby alle papirløse mennesker i Norge grunnleggende helsetjenester og gi barn uten lovlig opphold i Norge rett til å stå på fastlegeliste
	61	Vertskommunetilskudd -Tjenester til innsatte og internerte	217 202	5 000	Økt støtte til fengselshelsetjenesten

					MDG styrker fastlegeordningen med en opptrappingsplan som i løpet av stortingsperioden skal sikre totalt 4 mrd. kroner til økning av basistilskudd og takster for å få flere leger med kortere lister uten at det gir redusert inntekt, og totalt 500 mill. kroner til nasjonal ALIS ordning for å rekruttere allmennleger. MDG styrker derfor regjeringens opptrapping av ALIS med ytterligere 100 mill. kroner i 2024 og nær doubler regjeringens forslag for å styrke fastlegeordningen med ytterligere 700 mill. kroner i 2024. MDG setter av 50 mill. kroner til tilskudd til kommuner som sliter med høye kostnader til vikarbruk pga. stor rotasjon eller ubesatte fastlegestillinger. MDG setter av 50 mill. kroner til fastleger for kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste ved deltagelse på obligatoriske kurs. MDG styrker SOP(Sykehjelps- og pensjonsordningen for leger)-fondet med 50 mill. kroner årlig. MDG setter i tillegg på denne posten av 10 mill. kroner til videreutdanning innen avansert klinisk fysioterapi for sykepleiere.
	63	Allmennlegetjenester	715 802	960 000	
	70	Tilskudd	76 869	8 000	MDG setter av 8 mill. kroner til frivillige organisasjoners arbeid for å gi helsehjelp til papirløse. Herunder kostnadene ved å drifte hhv Helsehjelp til papirløse i Oslo og Helsesenteret for papirløse migranter Bergen
	73	Seksuell helse	66 267	10 000	MDG setter av 5 mill til et landsdekkende forsøk med gratis prevensjon også for de under 16 år. MDG styrker i tillegg seksualundervisningen for blant annet å forebygge seksuelle overgrep.
765		Psykisk helse, rus og vold			
	21	Spesielle driftsutgifter	217 811	55 000	MDG styrker det psykiske helsevernet i kommunene med 55 millioner. Pengene går blant annet til rask psykisk helsehjelp, etablering av flere MOsentre, flere lavterskel substitusjonsbehandlingssentre og til å ansette flere psykologer.

	60	Kommunale tjenester	363 697	50 000	MDG setter av 50 mill. kroner til å arbeide mot målet om at det skal være maksimal én ukes ventetid for å fastsette første møte mellom pasient og spesialist i psykisk helse. Dagens frist er 10 virkedager.
	62	Rusarbeid	469 953	50 000	MDG styrker det generelle rusarbeidet med 20 mill. kroner, setter av 20 mill. kroner til paraplyorganisasjonene på rusfeltet, 10 mill. kroner til rusmiddelforskning og prioriterer 135 mill. kroner innenfor denne posten til å ha statlig finansierte sprøyterom i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Fredrikstad, Tromsø og Bodø
	71	Brukere og pårørende	168 931	15 000	MDG bruker 15 mill. kroner på tilskuddsordningen til Bruker- og pårørendearbeid innen rus, psykisk helse- og voldsfeltet, herunder arbeid mot kroppspress og spiseforstyrrelser, og arbeid for pårørende.
	72	Frivillig arbeid mv.	582 957	10 000	MDG styrker det frivillige arbeidet innen psykisk helse og rus med 10 mill. kroner
	73	Utviklingstiltak mv.	161 930	45 000	MDG bevilger 40 mill. kroner i statlig støtte til psykologtjeneste for studenter som i dag finansieres gjennom semesteravgift. MDG vil styrke sikkerhetsnett for personer med psykiske utfordringer og øker tilskuddene til lavterskel hjelpetelefoner og chatforum for personer med mentale helseutfordringer og psykiske lidelser i alle aldre med 5 mill. kroner. MDG vil også prioritere 5 mill. kroner innenfor rammen til styrking av arbeidet med seksuell helse i primærhelsetjenesten og øremerke 1,5 mill til hjelpetelefon for studenters mentale helse.
	74	Kompetansesentre	388 119	15 000	Etablering av Nasjonalt kompetansesenter for personlighetspsykiatri basert på en videreutvikling av dagens kompetansetjeneste (NAPP)
	75	Vold og traumatisk stress	299 329	3 000	MDG styrker lavterskel hjelpetilbud for personer med seksuelle følelser for barn som Helsedirektoratet har satt igang, slik at tilbudet kan videreutvikles løpende i tråd med ny kunnskap etter oppstartsfasen.

770		Tannhelsetjenester			
	70	Tilskudd	429 405	150 000	MDG starter innfasingen av en tannhelsereform gjennom å styrke ordningene for de svakeste, slik som TOO-ordningen, og sette igang en helhetlig gjennomgang av hele tannhelsetjenesten
780		Forskning			
	50	Norges forskningsråd mv.	413 114	135 000	MDG styrker prosjektet "Bedre helse og livskvalitet" med 5 mill.kroner. MDG vil bruke 100 mill. kroner til å styrke forskning på kvinnesykdommer, som endometriose, adenomyose osv. i tillegg til forskning på mannehelse. Vi setter av 20 mill. kroner til forskning på ME. MDG vil gjennomføre en særlig satsing på smarte distrikter for å sikre gode lokalsamfunn og bærekraftig verdiskaping uavhengig av befolkningsutviklingen og etablere et program for helseinnovasjon som kan møte befolkningsutfordringene i spredtbygde samfunn. MDG gir 5 mill. kroner til prosjektet Pilot Helse for dette, i tillegg til 5 mill. kroner til forskning på håndtering av antibiotikaresistente bakterier
781		Forsøk og utvikling mv.			
	79	Tilskudd	56 819	8 000	Vi gir tilskudd til Norsk pasientforening og Landsforeningen for uventet barnedød
2711		Spesialisthelsetjeneste mv.			
	71	Psykologhjelp	467 000	25 000	MDG utvider den øvre aldersgrensen for egenandelsfritak for psykisk helsehjelp fra 18 til 20 år og senker egenandelene for psykologhjelp med 20 %
2790		Andre helsetiltak			
		Sum utgifter	277 572 188	1 749 000	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
		Sum inntekter	2 548 217	0	
		Sum netto	275 023 971	1 749 000	
16 Utdanning og forskning					

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
226		Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen			
	21	Spesielle driftsutgifter	1 308 639	-182 000	Vi fjerner nasjonale prøver i barneskolen.
228		Tilskudd til private skoler mv.			
	70	Private grunnskoler	3 818 469	49 100	Vi reverserer regjeringens kutt til private grunnskoler.
	71	Private videregående skoler	2 122 517	6 300	Vi gjeninnfører støtten til Oslo by steinerskole, Kristen VGS Vennesla og Kongshaug Musikkgymnas.
231		Barnehager			
	21	Spesielle driftsutgifter	835 421	363 000	Vi innfører gratis barnehage for lavinntektshusholdninger.
260		Universiteter og høyskoler			
	50	Statlige universiteter og høyskoler	43 086 156	143 800	Vi setter av midler til å nå miljøambisjonen ved utbyggingen av NTNUs campussamling (220 mill. kroner). Vi fjerner studieavgiften for studenter fra land utenfor EØS og Sveits (233,1 mill. kroner). Vi kutter i bevilgninger til petroleumsfag (- 59 mill. kroner). Vi reverserer flyttingen av programmene omtalt i kap. 272 (-250,3 mill. kroner)
270		Studentvelferd			
	75	Tilskudd til bygging av studentboliger	633 604	0	MDG mener det bør bygges 3000 nye studentboliger årlig, men det mangler i dag tomter til å bygge mer enn de 1650 som regjeringen foreslår. Vi foreslår derfor ingen økning av statlige midler til bygging av studentboliger i 2024.
272		Tiltak for internasjonalisering og høyere utdanning			

	52	Tiltak for høyere utdanning	147 276	184 888	Vi reverserer flyttingen av programmene Studentaktivlæring / Arbeidslivsrelevans, Program for kunstnarleg utviklingsarbeid, Senter for framifrå høgare utdanning, Program for fleksible utdanningstilbud og Maritim kompetanse.
	72	Tilskudd til tiltak for høyere utdanning	52 105	65 412	Vi reverserer flyttingen av programmene Studentaktivlæring / Arbeidslivsrelevans, Program for kunstnarleg utviklingsarbeid, Senter for framifrå høgare utdanning, Program for fleksible utdanningstilbud og Maritim kompetanse.
275		Tiltak for høyere utdanning og forskning			
	21	Spesielle driftsutgifter	71 062	-5 000	Vi beholder de regionale forskningsfondene, og reverserer derfor tilskuddet til avvikling.
286		Regionale forskningsfond			
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	0	130 150	Vi reverserer regjeringens foreslåtte nedleggelse av de regionale forskningsfondene.
2410		Statens lånekasse for utdanning			
	50	Avsetning til utdanningsstipend	8 811 341	365 000	Vi starter en gradvis opptrapping av studiestøtten til 1,5 G over tre år.
	70	Utdanningsstipend	4 139 022	13 400	Vi starter en gradvis opptrapping av studiestøtten til 1,5 G over tre år.
		Sum utgifter	103 507 069	1 134 050	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
5617		Renter fra Statens lånekasse for utdanning			
	80	Renter	10 363 860	13 333	Vi starter en gradvis opptrapping av studiestøtten til 1,5 G over tre år.
		Sum inntekter	11 551 920	13 333	
		Sum netto	91 955 149	1 120 717	
17 Transport, kommunikasjon					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1 og 2	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
916		Kystverket			

	30	Nyanlegg og større vedlikehold	903 778	-130 000	Vi kutter 130 millioner som er satt av til forberedende arbeid av skipstunnel i Stad.
	70	Tilskudd for overføring av gods fra vei til sjø	0	100 000	Vi reverserer regjeringens fjerning av ordningen og tredobler den fra nivået i 2023 slik at den skal kunne støtte større prosjekter som ikke har nådd opp, og som har potensiale til å utløse overgang fra vei til sjø.
1300		Samferdselsdepartementet			
	1	Driftsutgifter	182 900	50 000	Ekstra driftsmidler for å overta porteføljen fra Nye Veier.
1320		Statens vegvesen			
	1	Driftsutgifter	4 566 100	7 000	Vi øker driftsbudsjettet til Statens Vegvesen med 7 millioner for utviklingsarbeid knyttet til å stille krav om utslippsfrie bygg- og anleggsplasser og utforming av nye vei- og gatenormaler som prioriterer myke trafikanter og vern av natur.
	22	Drift og vedlikehold av riksveier	9 720 700	250 000	Vi øker bevillinger til ras- og trafikksikring av eksisterende riksveier for å ta igjen mer av vedlikeholdsetterslepet, i stedet for å bruke store summer på motorveier inn til de store byene.
	29	OPS-prosjekter	4 619 000	-1 750 000	Vi stopper utbyggingen av E10/rv. 85 Tjeldsund–Gullesfjordbotn–Langvassbukta (satt av 3,8 mrd til dette og Sotrasambandet, ikke spesifisert hvor mye av det som går til førstnevnte).
	30	Riksveiinvesteringer	10 349 700	-745 000	Vi kutter 40 millioner til planlegging av E18 Ramstadsletta–Slependen–Nesbru og 5 millioner til E39 Smiene–Harestad. Vi kutter også 930 millioner til E39 Rogfast. Vi bevilger 30 millioner til forbedring av bussholdeplasser og kollektivknutepunkt langs riksveiene for å nå universelt utformet standard. I tillegg bevilger vi 200 millioner ekstra til bedring av riksveier for å bedre trafikksikkerheten, skred- og flomsikring, vedlikehold og utbygging av flere gang- og sykkelveier langs riksveiene.
	65	Tilskudd til fylkesveier	415 300	800 000	Vi tredobler tilskuddsordningen for å ta igjen mer av vedlikeholdsetterslepet på fylkesveier.

	66	Tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljøer	23 600	226 400	Vi tidobler satsingen på trygge skoleveier for å møte de enorme behovet for tryggere skoleveier for barn og ungdom over hele landet.
	73	Tilskudd for reduserte bompengetakster utenfor byområdene	740 000	-740 000	Vi fjerner tilskuddene for å redusere bompengetakstene.
1321		Nye Veier AS			
	70	Tilskudd til Nye Veier AS	6 507 700	-5 000 000	Vi legger ned Nye Veier og overfører prosjektene som skal videreføres til Statens Vegvesen. Den resterende delen av Nye Veiers budsjett går med på å avslutte igangsatte prosjekter som E6 Kvænangsfjellet mellom Troms og Finnmark, og til drift og vedlikehold av nybygde veistrekninger i Nye Veiers portefølje i påvente av overføring til Statens Vegvesen. Rv 13 Skare-Sogndal overføres til SVV, mens de kapasitetsutvidende motorveiprosjektene skrinlegges. Her er det satt av midler til å komme seg ut av avtalene, vederleg for opprydning og avslutning av prosjene og for å ta høyde for eventuelle søksmål og erstatningskrav.
1323		Vegtilsynet			
	1	Driftsutgifter	20 400	2 500	Vi styrker arbeidet med å bedre sikkerheten på riksveinettet med 2,5 millioner kroner.
1330		Særskilte transporttiltak			
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	337 400	325 000	Vi bevilger 325 millioner ekstra for å innlemme alle landets fylker i den utvidede TT-ordningen.
	76	Reiseplanlegger og elektronisk billettering	138 100	35 000	Vi bevilger 25 millioner til videreutvikling av Entur til bestillingstransport og alternative transportformer som f.eks delemobilitet. I tillegg bevilger vi 10 millioner til å starte opp et prosjekt knyttet til en felles skandinavisk billettløsning, og en tettere integrasjon med det europeiske billettsystemet.
1332		Transport i byområder mv.			
	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	2 571 500	476 000	Vi øker den statlige finansieringen av store kollektivprosjekter i Nord-Jæren, Trondheimsregionen, Bergen og Oslo fra

					70 - 80%, som innebærer å bevilge 476 millioner mer enn regjeringen.
	66	Tilskudd til byområder	3 877 900	30 000	Vi øker støtten til mindre byområder utenfor byvekstavtale (tidligere post 67, nå under post 66) med 30 millioner slik at den blir i tråd med målsettingen i NTP.
1352		Jernbanedirektoratet			
	1	Driftsutgifter	386 400	7 000	Vi styrker driftsutgiftene med 7 millioner for å rigge Jernbanedirektoratet for betydelig økt aktivitetsnivå i 2024.
	21	Spesielle driftsutgifter - utredninger	144 200	25 000	Vi styrker Jernbanedirektoratet med 25 millioner kr til forskning, innovasjon og utviklingsarbeid for å redusere co2-utslipp fra bygg- og anleggsfasen og stille krav til utslippsfrie byggeplasser.
	70	Kjøp av persontransport med tog	5 368 800	1 500 000	Vi innfører av et nasjonalt reisekort for 499 kroner fra og med 1. juli, og 249 for barn og 299 for studenter. Midlene er kompensasjon til togoperatørene for tap av billettinntekter.
	71	Kjøp av infrastrukturtenester - drift og vedlikehold	8 630 100	1 700 000	Vi tar igjen vedlikeholdsetterslepet på jernbane for å sikre mer punktige avganger og mer pålitelig togtilbud til befolkningen, og for å styrke beredskapen i møte med økende ekstremvær. Vi bevilger derfor 1,7 mrd på toppen av det regjeringen foreslår.
	73	Kjøp av infrastrukturtenester - investeringer	17 366 100	90 000	Vi bevilger 90 millioner til fremdrift i planleggingen av nytt dobbeltspor mellom Stokke og Sandefjord.
	75	Tilskudd til godsoverføring fra vei til jernbane	101 000	100 000	Vi doubler tilskuddsordningen fra 100 til 200 millioner for å få overført mer gods fra vei til bane, slik at vi kan kutte utslipp av klimagasser, mikroplast og senke luftforurensningen på strekninger med mye godstransport på vei.
1354		Statens jernbanetilsyn			
	1	Driftsutgifter	109 700	10 000	Vi styrker midlene til tilsyn av bruer og øvrig jernbaneinfrastruktur med 10 millioner for å være bedre rustet mot ekstremvær fremover.
1541		IT- og ekompolitikk			
	60	Bredbåndsutbygging	400 031	200 000	Vi vil ha raskere utbygging av bredbånd til hele landet for å legge til rette for desentraliserte arbeidsplasser, spredt

					bosetting og digitale møter fremfor flyreiser.
1543		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet			
		Sum utgifter	95 963 850	-2 431 100	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
		Sum inntekter	2 289 870	0	
		Sum netto	93 673 980	-2 431 100	
18 Rammeoverføringer kommunesektoren					
Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024 (med Tillegg)	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
571		Rammetilskudd til kommuner			
	21	Spesielle driftsutgifter	23 165	60 000	Kompensasjon til kommunene for bortfall av gebyr for søknader om oppgradering som inkluderer enøk- eller solenergiinvesteringer.
	60	Innbyggertilskudd	169 718 456	-2 503 500	Økte frie inntekter som følge av økt formueskatt på 144 millioner kroner. Vi reduserer bevilningene til kommunene som går utbetaling til sosialhjelp fra og med 1. juli 2024, fordi sosialhjelpen erstattes av en nasjonal grunninntekt. Det vil si 3,15 milliarder. Vi øker de frie inntektene til kommunene med 500 millioner for å kunne styrke tjenestetilbudet i kommune-Norge og satse på klimaberedskap i møte med mer ekstremvær.
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner			
	64	Skjønnstilskudd	0	3 200 000	Vi bevilger 1,5 mrd til innføring av nasjonalt reisekort f.o.m. 1.07.2024, 499 for voksne og 249 for barn under 18 år og 299 for studenter. Midlene er kompensasjon til fylkeskommunene for tapte billettinntekter i den fylkeskommunale kollektivtransporten. I tillegg bevilger vi 1,2 mrd. for å dekke økte strøm- og drivstoffpriser for kollektivtransporten som

					fylkeskommunen drifter. I tillegg bevilger vi 500 millioner som en del av en opptrappingsplan for å forbedre kollektivtilbudet i hele landet.
		Sum inntekter	0		
		Sum netto	236 957 710	756 500	

19 Tilfeldige utgifter og inntekter

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
2309		Tilfeldige utgifter			
	1	Driftsutgifter	7 000 000	200 000	V setter av 0,2 mrd. kroner for å styrke etatenes arbeid med økonomisk kriminalitet og svart arbeid. Midlene forutsettes allokert til NAV, Skatteetaten, Tolletaten, Brønnøysund Registrene, Etikkrådet for oljefondet og påtalemyndigheten.
		Sum utgifter	7 000 000	200 000	
<u>Inntekter (i tusen kroner)</u>					
		Sum inntekter	400 000	0	
		Sum netto	6 600 000	200 000	

20 Stortinget, Finansadministrasjon

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
1600		Finansdepartementet			
	21	Spesielle driftsutgifter	70 821	10 000	Det settes av 10 mill. kroner til å utrede hvordan dagens merverdiavgiftssystem kan omgjøres til et miljøverdiavgiftssystem. Utredningen skal vurdere hvordan dagens merverdiavgiftssats kan differensieres basert på produktenes miljøbelastning slik at miljøvennlige produkter får lavere avgift, og miljøbelastende produkter høyere avgift. Slik vil miljøbelastningen

					til et hvert produkt gjenspeiles bedre i prisen på produktet, uansett opphavsland.
	51	Solidaritetsfond	0	1 900 000 000	Vi oppretter et Solidaritetsfond. Ekstrainntektene Norge tjener på ekstraordinært høye gasspriser som følge av krigen i Ukraina settes av på dette fondet. Fondet skal gå til humanitær bistand og gjenoppbygging av Ukraina, til å hjelpe Europa gjennom energikrisen både ved direkte støtte og ved utbygging av mer fornybar energi, og til å hjelpe utviklingsland som rammes av høye matvare- og energipriser.
1620		Statistisk sentralbyrå			
	1	Driftsutgifter	751 006	35 000	Utarbeidelse av statsistikkgrunnlag for økosystemregnskap.
		Sum utgifter	74 553 290	1 900 045 000	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
4618		Skatteetaten			
	86	Bøter, inndragninger mv.	1 850 000	150 000	Vi henter inn mer penger fra bøtelegging og straffeforfølgning av miljøkriminalitet, forsøpling og brudd på trafikkregler.
		Sum inntekter	43 693 531	150 000	
		Sum netto	30 859 759	1 899 895 000	

21 Skatter, avgifter og toll

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<i>Utgifter (i tusen kroner)</i>					
		Sum utgifter	0	0	
<i>Inntekter (i tusen kroner)</i>					
5501		Skatter på formue og inntekt			

	70	Trinnskatt mv.	117 761 000	4 785 000	Vi legger til grunn 120.000 kroner i bunnfradrag samtidig som vi øker trinnskatten for trinn 3 og 4 med 4 prosentpoeng til 17,6 og 20,6. Trinn 5 økes med 5 prosentpoeng til 22,6 pst. Trinn 1 i trinnskatten økes til 300.000 og trinn 2 økes til 400.000 Spm 243
	72	Fellesskatt mv. fra personlige skattytere	155 900 000	6 640 000	Vi skattlegger barnetrygden og øker samtidig barnetrygden kraftig. Se kap 845 post 70.
				1 650 000	Vi avvikler foreldrefradraget samtidig som vi øker barnetrygden kraftig og innfører skatt på barnetrygden. Se også kap 845 post 70.
				3 600 000	Vi vil begrense subsidieringen av boliglån og foreslå et tak på fradrag for renter på lån på 40G eller mer. Det innebærer at det ikke gis fradrag for den andelen av et lån som overstiger 4,75 mill kroner for enslige og 9,5 mill. kroner for ektefeller, mens det gis normalt fradrag for den delen av lånet som er under 40 G. Vi legger til grunn at den generelle skattesatsen settes til 23 pst.
				946 000	Vi endrer reisefradraget for reiser mellom hjem og arbeid fra 1,70 til 1,56 kroner og nedre grense økes fra 14 400 kroner til 24 000 kroner. Vi legger til grunn en skattesats på 23 pst.
				-105 000	Vi øker maksimalt fradrag for gaver til frivillige organisasjoner fra 25.000 kroner til 50.000 kroner i 2024.
				-250 000	Vi reverserer regjeringens fjerning av rabatt for elfirmabiler. Legger til grunn en generell skattesats på 23 pst.
				-37 000	Vi øker jordbruksfradraget. Det inntektsuavhengige fradraget økes til 110 000, satsen øke til 42 prosent og maksimalt jordbruksfradrag til 200 000. Vi legger til grunn at den generelle skattesatsen er 23 pst.
				-42 000	Vi øker fiskerfradraget fra 154.000 til 180.000 kroner og endrer satsen fra 30 - 35 pst. Vi legger til grunn at den generelle skattesatsen er 23 pst.
				303 000	Vi avvikler individuell skattefinansiert pensjonssparing. Vi legger til grunn at den generelle skattesatsen settes til 23 pst.

					Vi vil endre reglene for innbetaling av forskuddsskatt for å gjøre det enklere å være selvstendig næringsdrivende. Dette har antakelig ikke provenyeffekt av betydning.
				0	Skattefunn - refusjonssatsene settes til 25% for SMB og 20% for større selskap. Ordningen gjøres skattepliktig for å tilfredsstille EØS regelverket. Bokført effekt i 2024 vil være tilnærmet null, men påløpt effekt vil være en provenyreduksjon på 800 mill. kroner.
				55 000	Reverserer økte skattefrie satser for brakke/pensjonat og langtransportsjåfører.
				200 000	Svært store summer blir i dag unndratt beskatning, gjemt bort i skatteparadis og ikke rapportert. Vi foreslår flere tiltak for å bekjempe skattejuks i dette budsjettet. Vi legger til grunn at dette vil gi merinntekter på 0,2 mrd. kroner i 2024. Dette anses å være et moderat forslag.
	74	Selskapsskatter mv. fra upersonlige skattytere utenom petroleum	129 200 000	0	Vi øker selskapsskatten fra 22 til 23 pst. Det vil ha en påløpt provenyeffekt på 3 mrd. kroner i 2024, som bokføres i 2025.
				-3 000	Viderefører forhøyet avskrivningssats for elvarebiler på 30 pst som foreslått fjernet av regjeringen.
				105 000	Vi reduserer avskrivningssats for driftsmidler i saldogruppe c) for fossile vogntog, lastebiler, busser til 20%. Dette er satsen foreslått av Skatteutvalget for denne saldogruppen. Påløpte kostnader 600 mill kroner. Vi legger til grunn at den generelle skattesatsen settes til 23 pst.
				-84 000	Vi øker avskrivningssats for driftsmidler i saldogruppe e) Skip fra 14-20%. Påløpt kostnad 450 mill. kroner. Vi legger til grunn at den generelle skattesatsen settes til 23 pst.
				-200 000	Innfører et standardisert fradrag for faktiske kostnader for selvstendig næringsdrivende. Eget anslag.

	75	Formuesskatt	0	4 980 000	Vi øker bunnfradraget til 2,3 mill. kroner. Trinn 1 (opp til 20 mill. kroner) økes med 0,1 pst poeng. Trinn 2 (over 20 mill. kroner) økes med 0,2 pst poeng til 1,3 pst og det etableres et nytt trinn 3 for formuer over 50 mill. kroner hvor satsen settes til 1,4 pst. Verdenssettelse av aksjer settes til 95%. (Påløpt proveny er 6,4 mrd kroner.) Ekstra inntekter til kommunene er 155 mill.kroner.
5502		Finansskatt			
	70	Skatt på lønn	2 600 000	0	Vi fjerner den ekstra skatten på lønninger på 5 pst fra 1.1.2025.
	71	Skatt på overskudd	2 650 000	0	Vi øker finansskatten på overskudd fra finanspliktige foretak med 3 prosentpoeng fra 1. januar. Det vil føre til økte inntekter i 2025 på 2 800 mill. kroner og vil derfor dekke inn inntektstapet fra å fjerne skatt på lønn.
	72	Finansskatt på handel med aksjer og obligasjoner	0	2 640 000	Vi foreslår å innføre en avgift på handel med aksjer og obligasjoner. Basert på erfaringene med transaksjonsskatt i Frankrike, anslår Finansdepartementet at en avgift på 0,1 pst av verdien av de omsatte verdipapirene kan gi inntekter på 4,4 mrd kroner basert på et anslag om redusert handelsvolum på 10 pst. Vi foreslår en lav avgift på 0,06 pst og legger til grunn at provenyeffekten dermed blir på 2,64 mrd kroner. Utregningen er basert på tall på omsetningen fra 2015, det er derfor sannsynlig at den reelle effekten vil være marginalt høyere. MDG 18 2015.
5506		Miljøavgift på deponi av gruveavfall			
	75	Miljøavgift på deponi av gruveavfall	0	540 000	Vi foreslår å innføre en avgift på deponi av gruveavfall på 30 kr tonnet. Vi legger til grunn tall fra Direktoratet for mineralforvaltning som viser at det oppstod ca 18 mill tonn ikke-salgbare masser i mineralindustrien i 2022.
5507		Skatt og avgift på utvinning av petroleum			

	75	Produksjonsavgift på olje og gass	0	59 000 000	Vi innfører en omstillingsavgift på 230 kroner per fat oljeekvivalent. Dette vil gi et bruttoproveny på noe rundt i underkant av 266 mrd. kroner. Netto inntektsøkning blir på rundt 59 mrd. kroner, påløpt, som følge av reduserte skatteinntekter. Inntektene overføres SPU. 9 mrd kroner trekkes deretter ut fra fondet og allokteres til et omstillingsfond for næringslivet. De resterende 50 mrd kroner forutsettes å bidra til å stramme inn aktiviteten i oljesektoren samtidig som det vil gi rom til økte statlige investeringer i grønne næringer, ref etablering av SDGE.
5508		Avgift på utslipp av CO2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen			
	70	CO2-avgift i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	7 800 000	1 950 000	Vi øker CO2-avgiften på sokkelen med 50%. Brutto provenyøkning vil bokført beløpe seg til 1 950 mill. kroner. De påløpte netto og brutto inntektene er dobbelt så høye.
	71	Avgift på produsert vann	0	871 000	Vi foreslår en ny avgift på produsert vann i petroleumsvirksomhetene for å gi insentiver til reduserte utslipp til sjøen. Vi foreslår 10 kr/m3. Utslippene i 2022 var 116,1 mill m3. Det legges til grunn at avgiften reduserer utslippene med 25% i 2023.
5511		Tollinntekter			
	70	Toll	3 500 000	102 700	Vi innfører toll på soya til husdyrfôr (22,75 mill. kroner) og fiskefôr (80 mill.kroner), for å stimulere til økt bruk av norskproduserte proteinråvarer. Satsen settes til 20 øre per kilo.
5521		Merverdiavgift			
				-10 650 000	Vi halverer moms på matvarer. Bokført effekt er anslått til 10,6 mrd kroner i 2024 - jfr spm 313.
				9 600 000	Vi øker den generelle merverdiavgiftssatsen med 1 pst poeng. Bokført effekt. Spm 355
				-1 850 000	Vi kutter helt moms på fersk frukt og grønt.
				-360 000	Vi fjerner moms på økologisk mat med unntak av økologisk kjøtt som

					avgiftslegges som annen mat, mao 7,5% gitt kuttet i matmoms.
				2 500 000	Vi øker momsen på ikke-økologiske kjøttvarer fra 7,5 pst til 17,5 pst. Mao 10 pst poeng over vårt forslag knyttet til halv matmoms.
				2 000 000	Vi øker moms på brus og godteri. Antar 10 pst redusert etterspørsel. Svar fra tidligere budsjett.
				-500 000	Vi fjerner moms på gjenbruk og reparasjoner av klær og sko, husholdnings- og fritidsvarer
				-100 000	VI fjerner moms på gjenbruk og reparasjon av elektronikk.
				-600 000	Vi fjerner moms på elsykler.
				-150 000	Vi foreslår å reversere regjeringens forslag om å fjerne moms fritak forelektroniske nyhetstjenester. Det har ikke vært mulig å få anslag på provenyeffekten fra Finansdepartementet. Provenyeffekten er derfor usikker.
				-10 000	Vi innfører fritak for moms for elektriske motorbåter, elektriske båt batterier og elektriske småfly. Anslag ikke mottatt fra FIN.
				1 080 000	Vi øker moms på flyreiser til generell sats - 25%. Påløpt effekt er 1,3 mrd. kroner.
				1 000 000	Vi fjerner fritak for moms på strøm i de tre nordligste fylkene. Dette er også fylker som har strøm priser langt under landsgjennomsnittet. Anslått provenyeffekt.
5522		Særavgift for produkter med høy miljøbelastning			
	70	Særavgift for produkter med høy miljøbelastning	0	3 290 000	Vi ønsker å gi insentiver til resirkulering, reparasjon og gjenbruk og innfører en særavgift for produkter med stor miljøbelastning. Gjennomføres fra 1. juli.
5526		Avgift på alkohol			
	70	Avgift på alkohol	17 000 000	1 275 000	Vi avvikler tax-free salg på alkohol (1050 mill. kroner) og halverer kvoten på alkohol (225 mill. kroner.)
5531		Avgift på tobakkvarer mv.			

	70	Avgift på tobakkvarer mv.	7 300 000	1 140 000	Vi øker avgiften på tobakkvarer med 10 pst (540 mill. kroner) og avviker tax-free (400 mill kroner) og halverer kvoten for tobakk (200 mill. kroner).
5536		Avgift på motorvogner mv.			
	71	Engangsavgift	6 090 000	1 809 000	Vi øker NOX komponenten i engangsavgiften for varebiler til 75 pst av satsen for personbiler (9 mill. kroner) og fjerner samtidig CO2 rabatten i engangsavgiften for varebiler (1,8 mrd. kroner).
				-370 000	Vi reduserer laveste innslagspunkt i CO2 komponenten til 70 g/kn samtidig som alle avgiftene økes med 25% Økningen i stegene skjer på samme måte som regjeringen foreslår.
				430 000	Vi reverserer lettelsener gjennomført av Solbergregjeringen for motorsykler, snøscootere, vannscootere og båtmotorer. Anslått effekt 430 mill. kroner.
				18 000	Vi dobler NOx komponenten i engangsavgiften.
	72	Trafikkforsikringsavgift	11 250 000	250 000	Vi reverserer regjeringens kutt i trafikkforsikringsavgift for fossile biler. Betaler ut gjennom klimabelønningsordningen isteden.
	73	Vektårsavgift	300 000	100 000	Årsavgift for campingtilhengere gjeninnføres.
	75	Omregistreringsavgift	1 900 000	-550 000	Vi fjerner omregistreringsavgiften for elbiler innført sist år.
5538		Veibruksavgift på drivstoff			
	70	Veibruksavgift på bensin	3 650 000	150 000	Reverserer regjeringens kutt i veibruksavgiften. Det vil isolertsett gi en økning i pumpeprisen på 33 øre.
	71	Veibruksavgift på autodiesel	7 470 000	630 000	Reverserer regjeringens kutt i veibruksavgiften. Det vil isolertsett gi en økning i pumpeprisen på 34 øre.
				75 000	Vi innfører veibruksavgift på diesel for fritidsbåter for å øke incentivet til å gå over til elbåter.
5539		Klimabelønning			
	71	Tilbakebetaling av regjeringens flypassasjeravgift	0	-2 300 000	Vi deler ut igjen flypassasjeravgiften som klimabelønning.

	72	Tilbakebetaling av deler flyseteavgiften	0	-10 000 000	Vi deler ut deler av inntektene fra flyseteavgiften som klimabelønning.
	73	Tilbakebetaling av økt bensin og dieselavgifter	0	-979 000	Vi utbetaler økningen i veibruksavgift (351 mill. kroner) og CO2 avgift (378 mill. kroner) og reverseringen i kutt i trafikkforsikringsavgiften (250) til hver og en av oss, med 304 kroner per pers i distriktene og 152 kroner per pers i sentrale strøk.
	74	Avsetning til fond for næringstransport	0	-982 159	Vi setter av økte avgiftsinntekter fra veibruksavgiften og CO2 avgiften til eget fond for næringstransport. Fondet omfatter midlert fra økt veibruksavgift (reversering regjeringens kutt 429), økt CO2 avgift (462 mill. kroner) og redusert CO2 komp til fiskefartøy (91,159 mill. kroner)
	75	Avsetning til fond for utvikling av utslippsfri luftfart	0	-500 000	Vi setter at deler av inntektene fra flyseteavgiften til et fond for utvikling av utslippsfri luftfart.
5542		Avgift på mineralolje mv.			
	70	Grunnavgift på mineralolje mv.	0	2 000 000	Vi gjeninnfører grunnavgift på mineralolje. Det vil si at avgifter knyttet til bruk av landbruksmaskiner og bygg og anleggssektoren vil øke. Det vil bidra til å gi insentiver til å investere i utslippsfrie alternativer. Anslag basert på tidligere års inntekter.
5543		Miljøavgift på mineralske produkter mv.			
	70	CO2-avgift	16 341 000	1 900 000	Øker CO2 avgiften slik at det blir en gradvis økning fram til 3000 2020-kroner i 2030 (istedenfor regjeringens mål om 2000 2020 kroner i 2030). Det gir et økt proveny fra drivstoff på omlag 840 mill kroner hvor 55 pst kommer fra nyttetransport på vei og 45 pst fra privatbiler. Det vil gi en økning i pumpeprisen på bensin på 35 øre og diesel 37 øre.
				195 000	Vi øker CO2 avgiften på innenriks kvotepliktig luftfart fra 649 kroner til 1000 kroner.
	71	Svovelavgift	5 000	86 000	Vi utvider svovelavgiften til også å omfatte kull og koks, herunder bruk av kull og koks i industrien, samt utslipp fra raffineringsanlegg. Dette er i tråd med forslag fra grønn skattekommisjon. Helårseffekt er anslått til 115 mill. kroner.

					Vi legger til grunn implementering 1 april.
5548		Miljøavgift på visse klimagasser			
	70	Avgift på hydrofluorkarboner (HFK) og perfluorkarboner (PFK)	580 000	284 000	Vi dobler avgiften på PFK og HFK
5552		Avgift på produksjon av fisk			
	70	Avgift på produksjon av fisk	1 300 000	0	Vi reduserer produksjonsavgiften med 40 øre/kg. Samtidig innfører vi en miljøavgift på 40 øre/kg, som graderes etter utslipp og dyrevelferd. Vi antar null provenyeffekt i 2024.
5559		Avgift på drikkevareemballasje			
	70	Grunnavgift på engangsemballasje	2 700 000	0	Vi innfører en gradert emballasjeavgift som graderes etter andel resirkulert materiale i produktet. Vi legger til grunn en provenynøytral omlegging.
5560		Avgift på fossil plastemballasje			
	70	Avgift på fossil plastemballasje	0	1 100 000	Vi innfører en avgift på 10 kroner på fossil, jomfruelig plastemballasje og 5 kroner per kg resirkulert plast. Avgiften må ilegges alle typer plast uavhengig av produsentland.
5561		Flypassasjeravgift			
	71	Flyseteavgift	0	13 100 000	Vi innfører en flyseteavgift. Den forutsettes å være 500 kroner mellom de store flyplassene Oslo, Trondheim, Bergen, Stavanger og Kristiansand. Vi legger ikke avgift til/fra de mindre flyplassene. Vi legger også en avgift på 500 kroner på flyvninger til eller via EU og 800 kroner for flyvninger utenfor EU. 3,1 mrd kroner settes at til fond for utvikling av en utslippsfri luftfart se kap 5539 Klimabelønning.
5700		Folketrygdens inntekter			
	72	Arbeidsgiveravgift	264 673 000	-8 400 000	Vi fjerner regjeringens forslag til ekstra arbeidsgiveravgift for inntekter over 850 000.
		Sum inntekter	1 871 968 591	93 357 541	Inklusiv olje og gass
		Sum netto	-1 871 968 591	31 536 541	Eksklusiv olje og gassinntekter

22 Utbytte

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
		Sum utgifter	0	0	
<u>Inntekter (i tusen kroner)</u>					
		Sum inntekter	78 673 754	0	
		Sum netto	-78 673 754	0	

23 SPU

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
2800		Statens pensjonsfond utland			
	50	Overføring til fondet	832 165 500	59 000 000	Produksjonsavgift
				1 950 000	Økt CO2 avgift på sokkelen
				871 000	Avgift på produsert vann
				1 660 000	Vi reduserer investeringene på sokkelen.
				1 700 000	Vi reduserer investeringene på sokkelen.
				-50 000 000	Overføring til fond for SDGE
		Sum utgifter	832 165 500	15 181 000	
<u>Inntekter (i tusen kroner)</u>					
5800		Statens pensjonsfond utland			
	50	Overføring fra fondet	336 484 232	-10 471 582	Mindreforbruk
				1 900 000 000	Overføring til solidaritetsfondet
				55 000 000	Overføring til fond for klimabistand
				9 000 000	Omstillingsfond
		Sum inntekter	336 484 232	1 953 528 418	
		Sum netto	495 681 268	-1 938 347 418	

00 Lånetransaksjoner

Kap.	Post	Formål	Prop 1 S 2024	MDG 2024	Kommentar
<u>Utgifter (i tusen kroner)</u>					
952		Investinor AS			
	95	Kapitalinnskudd	97 500	-97 500	Vi legger Investinor inn under SDGE, og flytter midlene dit.
953		Nysnø Klimainvesteringer AS			
	95	Kapitalinnskudd	0	0	Vi legger Nysnø inn under SDGE, og flytter midlene dit.
2410		Statens lånekasse for utdanning			
	90	Økt lån og rentegjeld	38 858 673	1 231 167	Vi starter en gradvis opptrapping av studiestøtten til 1,5 G over tre år.
2412		Husbanken			
2421		Innovasjon Norge			
	90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet	64 400 000	-4 533	Vi kutter støtten til olje- og gassprosjekter. Kuttet tilsvarer snittet av bevilninger til olje- og gassprosjekter på posten i perioden 2021-2023.
2429		Eksportkredittordningen			
	90	Utlån	7 000 000	-1 000 000	39,1 pst. av nye lån fra Eksportfinansiering i Norge (Eksfin) gikk til olje- og gassvirksomhet i første halvår 2023. MDG mener en slik bruk av virkemiddelapparatet er i strid med regjeringens hovedprinsipp om at virkemiddelapparatet skal bidra til grønn omstilling. Vi foreslår derfor å redusere bevilgningen til nye lån fram til Eksfins mandat er endret.
2460		Eksportfinansiering Norge			
	90	Utbetaling ifølge trekkfullmakt - alminnelig garantiordning	1 100 000	-250 000	27,7 pst av nye garantierteier fra Eksportfinansiering i Norge (Eksfin) gikk til til olje- og gassvirksomhet i første halvår 2023. MDG mener en slik bruk av virkemiddelapparatet er i strid med regjeringens hovedprinsipp om at virkemiddelapparatet skal bidra til grønn omstilling. Vi foreslår derfor å kutte bevilgningen til nye garantier fram til Eksfins mandat er endret.
		Sum utgifter	223 811 335	-120 866	
<u>Inntekter (i tusen kroner)</u>					
		Sum inntekter	223 811 335	0	
		Sum netto	0	-120 866	